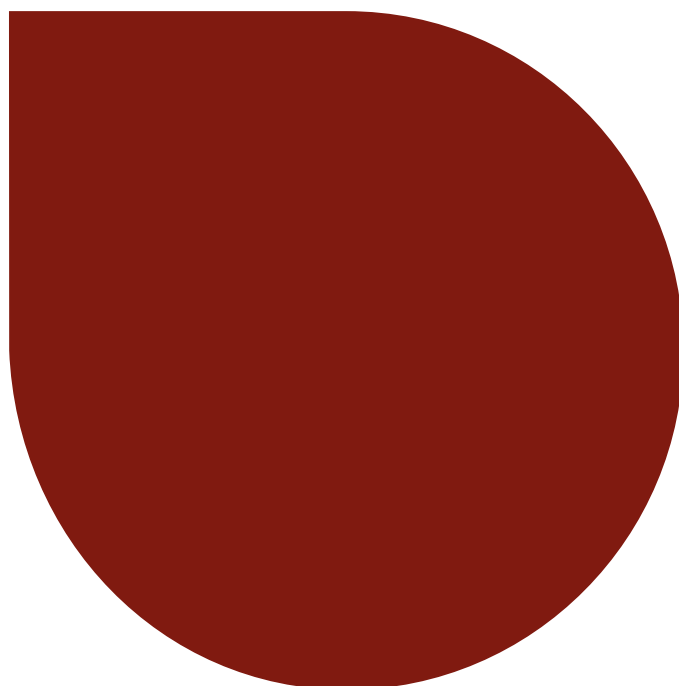
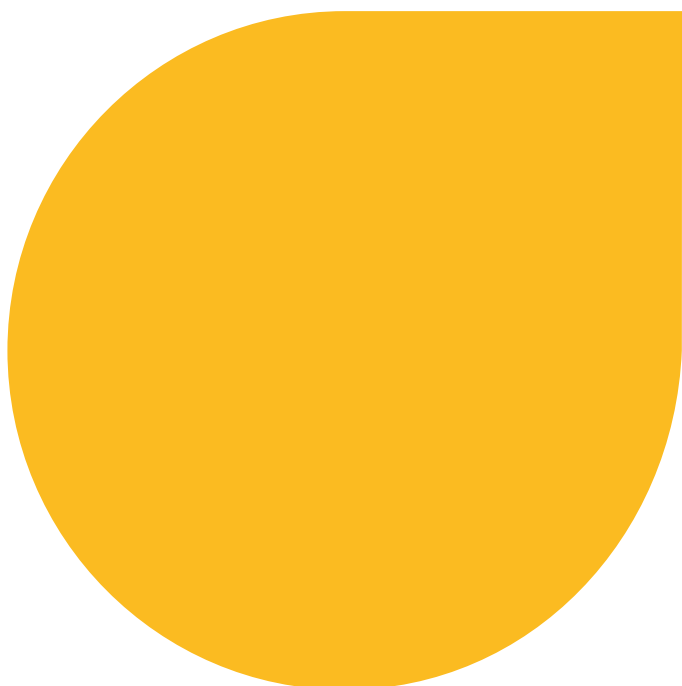
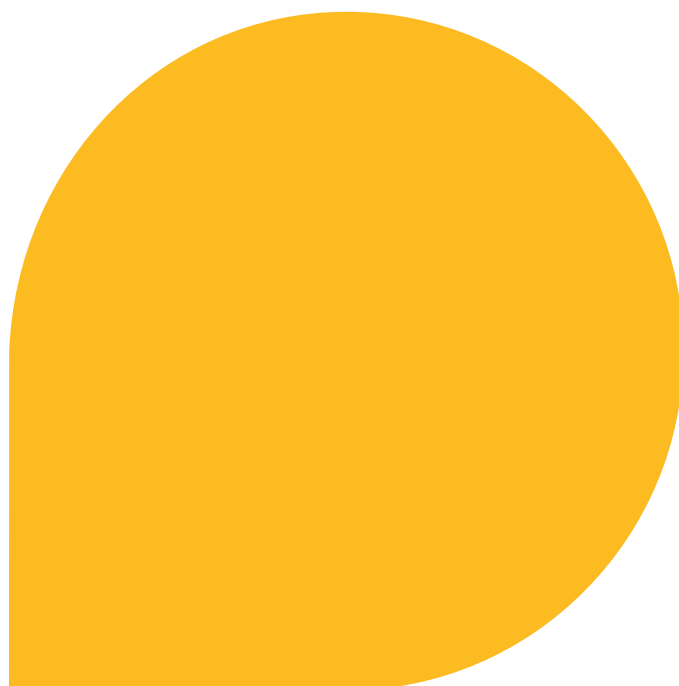
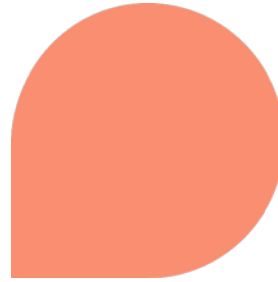
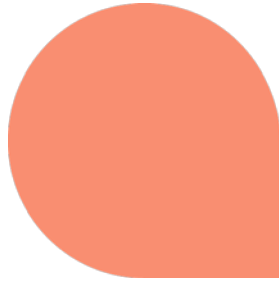
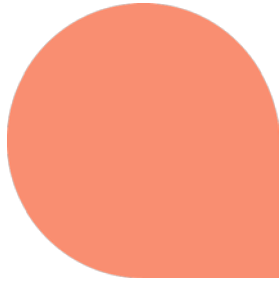
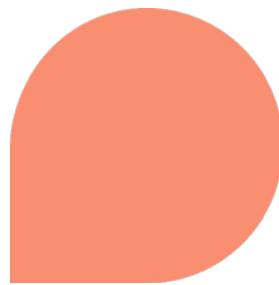
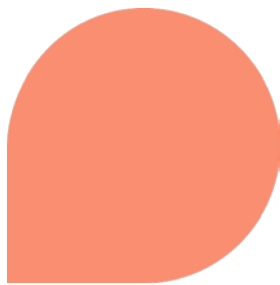
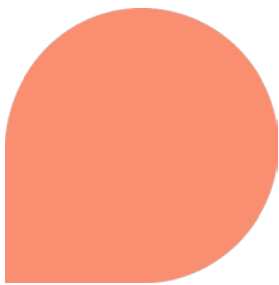
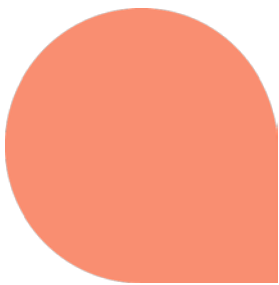

Riksantikvarieämbetets årsredovisning 2011

Förord

Samverkan i alla former har starkt präglat Riksantikvarieämbetets arbete under året. Det gäller de särskilda uppdragen att samverka med andra myndigheter, egna överenskommelser och kontinuerliga samarbeten med närstående myndigheter och naturligtvis i hög grad det interna utvecklingsarbetet. Syftet är att kulturarv och kulturmiljöer ska förvaltas väl och vara en resurs i samhällsutvecklingen. Samverkan handlar både om att hävda egna intressen och att inhämta kunskap om andra aktörer för att nå bättre gemensamma lösningar. Vi har under året stärkt vår roll genom att bidra med kunskap och underlag i arbeten med miljö kvalitetsmålen, regional tillväxt- och landsbygdsutveckling, bebyggelse- och infrastrukturutbyggnad samt klimat- och energifrågor. Kulturmiljöperspektiven har därmed blivit tydligare och kommit in tidigt i olika processer.

Att göra kulturarvsinformation så tillgänglig och användbar som möjligt har varit en prioriterad fråga och myndighetens e-tjänster växer. Arbetet har fokuserats på förvaltning och utveckling av infrastrukturen för informationsförsörjningen. Antalet besök till tjänsterna har ökat och användningen tyder på att intresset för kulturarvet är stort.

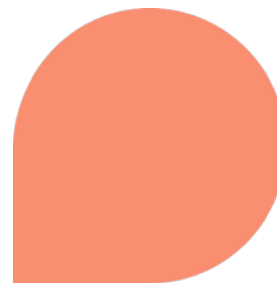
Uppdraget att samverka med Boverket, Formas och Arkitekturmuseet för att främja en hållbar stadsutveckling avrapporterades till regeringen under året. Arbetet har också fortsatt enligt den långsiktiga planen för samverkan. Syftet är att tydligare knyta

samman olika hållbarhetsaspekter med kulturmiljö, arkitektur och stadsutveckling inom ramen för statens ansvar för samhällsbyggnaden.

Utbyggnaden av infrastruktur för transporter och energiförsörjning är starka drivkrafter i omvandlingen av landskapet. Riksantikvarieämbetet har bidragit till ökade kunskaper om konsekvenserna för landskapet och kulturmiljön genom att aktivt medverka i planeringen av Förbifart Stockholm och vindkraftens utbyggnad. Ett arbete har utvecklats kring landskapsanalyser och kunskapen om förändringarna i landskapet.

Riksantikvarieämbetet har lagt stor vikt vid att utveckla samverkan med länsstyrelserna. En modell för samverkan mellan länsstyrelserna och med Riksantikvarieämbetet har etablerats för ett mer rationellt

och samlat kulturmiljöarbete. En regional samverkan har fått ökat fokus med regionernas nya ansvar för kulturpolitiken och kultursamverkansmodellen.

Kulturarvet och kulturmiljön har fått en ökad betydelse i den regionala tillväxtpolitiken. Vårt arbete har skett inom ramen för den Nationella strategin för regional utveckling och tillväxt samt inom strukturfonds- och landsbygdsprogrammen. Landsbygden var också årets tema för Höstmötet, Riksantikvarieämbetets årliga konferens, som samlar många aktörer. Landsbygdens villkor förändras och kulturarvet påverkas. Programmet tog upp diskussioner om viktiga frågor från samernas kulturlandskap till skogsbruk och matproduktion.

I arbetet med den Europeiska landskapskonventionen har myndigheten i en rapport till regeringen, föreslagit en modell för hur samverkan mellan olika myndigheter bör utformas. Förberedelserna inför att ratificera och genomföra landskapskonventionen i Sverige har bidragit till att uppmärksamma behovet av ett humanistiskt perspektiv i samhällsplaneringen och att stärka tvärssektoriell samverkan, demokrati och medborgarinflytande.

Kunskapen kring vård och konservering har förbättrats genom de arenor som skapats för informations-spridning och erfarenhetsutbyte. Bland annat har Kulturvårdsforum blivit en elektronisk mötesplats för aktörer inom kulturarvsområdet. Arbetet med att samordna museernas samlingsförvaltning har pågått under året genom besök och samtal med regionala och centrala museer om deras behov. Verksamhe-

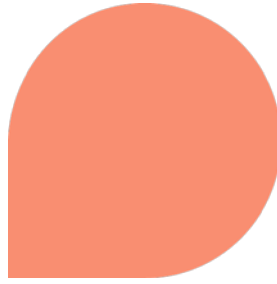
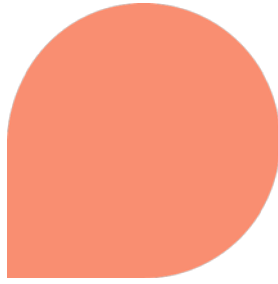
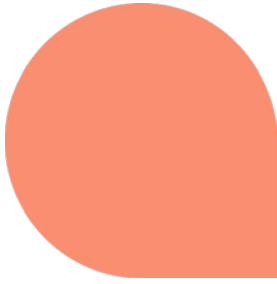
ten vid Svensk museitjänst har rationaliserats och effektiviserats och kan nu för första gången bära sina egna kostnader.

Riksantikvarieämbetet har som sektorsmyndighet ett särskilt ansvar att genomföra funktionshinderspolitiken. Ett arbete med att utveckla samverkan inom kulturarvsområdet inleddes under året. Vi arbetar även aktivt för att öka tillgängligheten vid myndighetens egna besöksmål Gamla Uppsala och Glimmingehus.

Arbetet med att stödja forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturarvsområdet har fortsatt. Ett nytt FoU-program för perioden 2012-2016 utarbetades och fastställdes under året. Anslaget bidrar till att forskning om kulturarv och kulturmiljö är ett levande forskningsområde. Samarbetet med universitet och högskolor är av stor betydelse för att kunna bedriva myndighetens arbete med hög kvalitet och kunskapsnivå.

Den arkeologiska uppdragsverksamhetens omstrukturering har fortsatt även under detta år. Uppdragsvolymen i verksamheten har varit hög, men strukturella frågor återstår att lösas för att uppnå stabilitet. Arbetet med att genomföra den framtagna affärsplanen fortsätter.

Samarbetet på den internationella nivån har ökat allt mer i betydelse. Många uppdrag har ofta ett vidare internationellt sammanhang som frågor om klimat och miljö, turism, kulturarvsbrott och digitalisering. Kontakterna på nordisk, europeisk och internationell

nivå är väl etablerade. Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Naturvårdsverket varit Sveriges representant i Unescos världsarvskommitté och den fyraåriga perioden avslutades. Ett viktigt fokus har varit att utveckla Unescos arbete för hållbar utveckling, god förvaltning av världsarven och förbättrade arbetsformer i organisationen. I enlighet med ett regeringsuppdrag kommer erfarenheterna från arbetet i kommittén att sammanställas i en rapport.

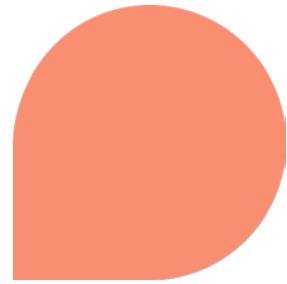
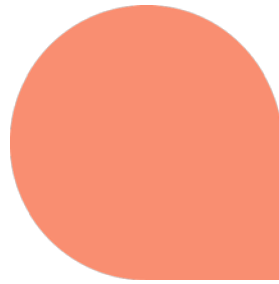
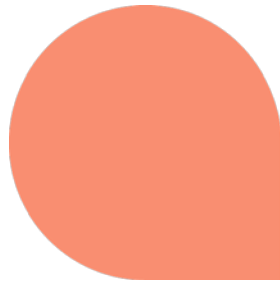
Riksantikvarieämbetet redovisar en omfattande och komplex verksamhet. Uppdragen är många och de kräver stor erfarenhet och förmåga att samarbeta. Vi har sett behovet av ett ständigt utvecklingsarbete och ett flexibelt arbetssätt. Vårt strategiska dokument *Tänka i tid* är centralt i detta arbete och de sex utvecklingsprojekten ska bidra till att målen förverkligas. Projekten har tagit form under året och erbjudit medarbetare att delta i nya intressanta diskussioner. Verksamhetsutvecklingen har haft ett starkt fokus på värdegrunden och i programmen för ledarskapsutveckling och för medarbetarskap. Cheferna har under året deltagit i programmet som syftar till att stärka ledarskapet, sammanhållningen

och helhetssynen. För att få våra målgruppers uppfattning om vår service och kvalitet har en enkätundersökning genomförts. Svaren gav att vi framförallt behöver arbeta med att förbättra vår information.

Med denna årsredovisning avslutar jag min tid som chef för Riksantikvarieämbetet. Myndigheten har ställts inför stora utmaningar och genomgripande förändringar. Medarbetarna har satts på svåra prov och förändringarna har varit personligen kännbara. Stor uthållighet och ett starkt intresse för kulturarvet har hållit all verksamhet på rätt kurs. Intresset för Riksantikvarieämbetets verksamhet är stort och arbetsplatsen attraktiv med tanke på de många sökande vi ofta har på varje utannonserad tjänst. Den sammansättning vi nu har av erfarna medarbetare och många med nya insikter är inspirerande. Insynsrådet har aktivt bidragit i diskussioner om verksamhetens utveckling och varit ett värdefullt stöd i strategiska frågor.

Stort tack till alla medarbetare som med stort engagemang och hög kompetens har bidragit till att verksamheten har kunnat nå de goda resultaten!

Inger Liliequist, riksantikvarie

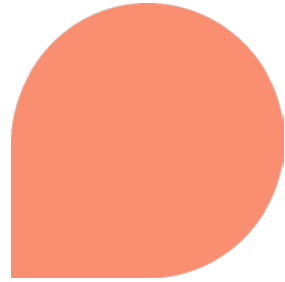
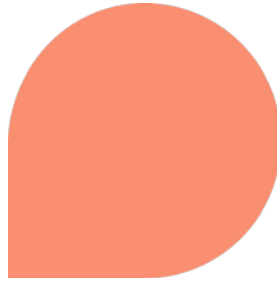
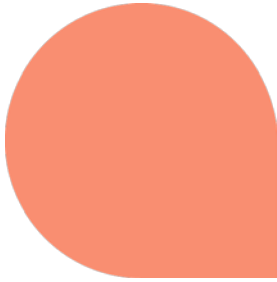
Förkortningar och ordlista

Förkortningar

BBR	Bebyggelseregistret
CAP	Common Agricultural Policy
CARARE	Europeanarelaterade projekt (7:e ramprogrammet)
CDPATEP	Europarådets styrkommitté för kulturarv och landskap
CEN/TC 346	European Committee for Standardization / Technical Committee 346- Conservation of Cultural Property
EAC	European Archeological Councils
EHLF	European Heritage Legal Forum
Europeana	EU-finansierad kulturportal
FMIS	Fornminnesinformationssystem
Fornsök	Riksantikvarieämbetets, Statens maritima museers och Sjöfartsverkets databaser med fornlämningar
ICCROM	The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works
KREANORD	Nordiskt samarbetet för utveckling och profilering av kreativa näringar
Kringla	Riksantikvarieämbetets samsöksfunktion för kulturmiljöinformation
KSLA	Skogs- och Lantbruksakademien
K-samsök	Informationsstruktur för digital kulturarvsinformation
Källa	Handläggnings- och uppföljningssystemet för att administrera kulturmiljövårdsanslaget
MKB	Miljökonsekvensbeskrivning
NMR-M	Nordiska ministerrådets kommitté Natur, Friluftsliv och Kulturmiljö
Nordic Tag	Nordic Theoretical Archaeology Group
RAAR	Reburial and Analysis of Archaeological Remains
SLU	Sveriges Lantbruksuniversitet
TUR-mässa	Mässa för resor, turism och möten
Unesco	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UV	Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet

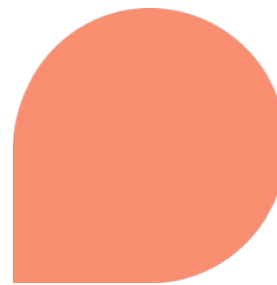
Ordlista

Android	Operativsystem för mobiltelefoner
API	Ger möjlighet att på ett strukturerat sätt återanvända redan utvecklad och kvalitetssäkrad mjukvara som har kapslats in i någon form av kodbibliotek

Ordlista, forts.

Axel tre	Landsbygdsprogrammet axel 3 – stöd till åtgärder för landsbygdens diversifiering och höjd livskvalitet
Baltic Cultural Heritage Forum	Diskussionsforum för frågor om kulturmiljön i och kring Östersjön
Co2ol Bricks	Climate Change, Cultural Heritage & Energy Efficient Monuments
Creative Commons-licensiering	Ett internationellt licenssystem för uppmärkning och tydliggörande av användning för material som är skyddat av upphovsrätt
Dendrokronologi	Åldersbestämning via årsringar på trä
ECOSOC-salen	Ekonomiska och sociala rådets sal
FlickrCommons	Social webbsida för bl.a. presentation av bilder
Humanosteologi	Analys/bestämning av benmaterial från människa
Intrasis	Intra-site information system. Ett arkeologiskt dokumentationssystem för fältbruk.
Invasiv art	Införd och etablerad art med sådana egenskaper och numerär att den vållar skada
Kap. 2 KML	Kapitel i Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som behandlar fornminnen
Kap. 3 KML	Kapitel i Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som behandlar byggnadsminnen
Kap. 4 KML	Kapitel i Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som behandlar kyrkliga kulturminnen
Kap. 5 KML	Kapitel i Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som behandlar skydd mot utförelse av vissa äldre kulturföremål
Kap. 6 KML	Kapitel i Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som behandlar återlämnande av olagligt bortförda kulturföremål
Kulturmiljövårdsanslaget	Anslaget 7:2, bidrag till kulturmiljövård
Mesolitikum	Äldre stenålder, dvs. Jägarstenålder
Neolitikum	Yngre stenålder, dvs. Bondestenålder
NILS-programmet	Nationell Inventering av Landskapet i Sverige
Paleoekologiska	Analys utifrån fossilt växtmaterial.
Platsr	Riksantikvarieämbetets webbverktyg för att allmänheten ska kunna presentera en plats med historia i text, bild och med film.
Polytax	Namnet på ett antal inventeringar som från och med 1999 utförs av Skogsstyrelsen.
Reviewed papers	Artiklar som genomgått granskning av en forskningskommitté.
Riksantikvaren	Norges motsvarighet till Riksantikvarieämbetet.
Samlingsforum	Nätverk för alla som arbetar med samlingsförvaltning.

Resultatredovisning

Insatsområden	10
Inriktning och samordning	10
Sektorsforskning	12
Kulturminnen	16
Samhällsbyggnad	24
Kulturmiljövårdsanslaget	32
Kulturarvsförvaltning	40
Fastigheter och besöksmål	46
Informationsförsörjning	54
Arkeologisk uppdragsverksamhet	64
Övrig redovisning	71

Finansiell redovisning

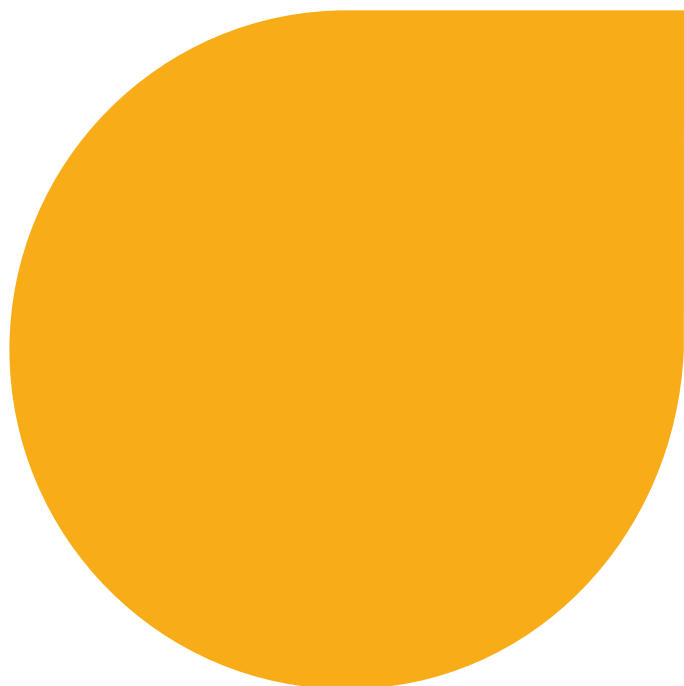
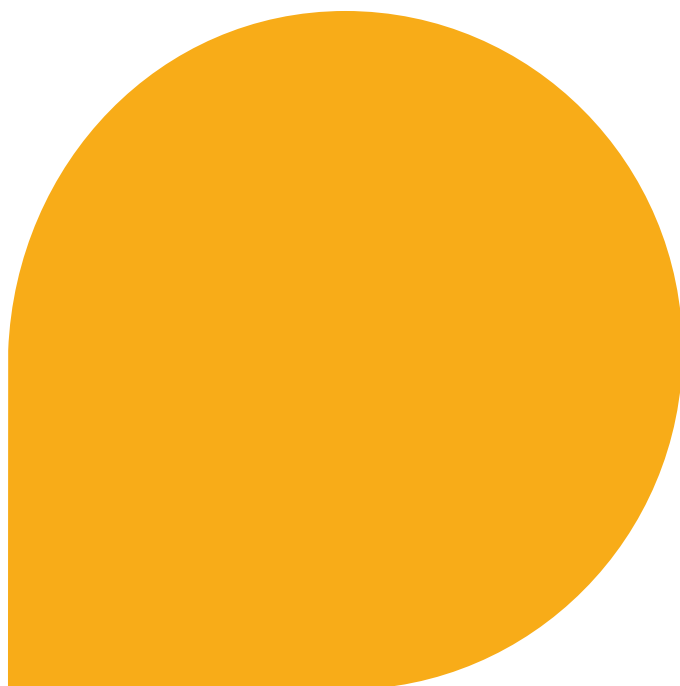
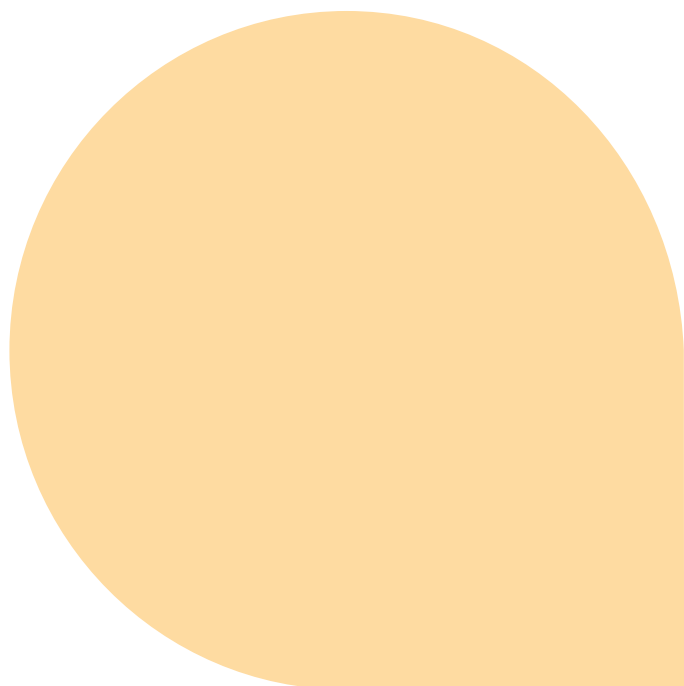
Sammanställning över väsentliga uppgifter	84
Resultaträkning	85
Balansräkning	85
Ansvarsförbindelser	86
Anslagsredovisning	87
Redovisning mot bemyndiganden i årsredovisningen	87
Villkor för anslag	88
Tilläggsupplysningar och noter	89

Bilder: Riksantikvarieämbetet och Kulturmiljöbild
Bilderna är beskurna

Resultatredovisning

Insatsområden

Inriktning och samordning

Mål

De strategiska ställningstaganden som utgör förutsättningar för myndighetens arbete har utvecklats och kommunicerats.

Verksamhetsbeskrivning

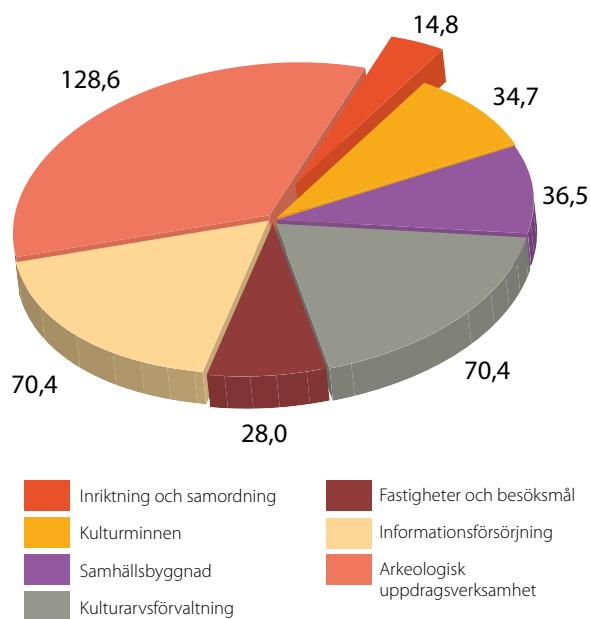
Arbetet inom insatsområdet handlar om att ta fram underlag för myndighetens övergripande inriktning, redovisat i dokument som strategi, inriktningsdirektiv och budgetunderlag. Arbetet handlar också om att stödja verksamheten i arbetet med att utveckla och samordna verksamhetsövergripande frågor genom att driva samverkan, ta fram underlag samt genomföra utredningar och hantera remisser.

Inom insatsområdet ansvarar myndigheten för ett särskilt anslag för forskning och utveckling (FoU): 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Arbetet handlar om att genom anslaget bidra till att initiera och stödja tvärs- och mångvetenskaplig forskning och kunskapsuppbyggnad som är av betydelse för kulturarvsområdet.

Sammanfattning med målpåfyllnad

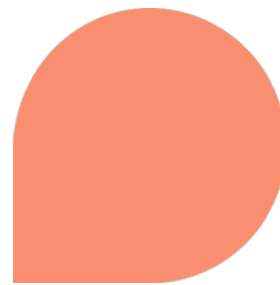
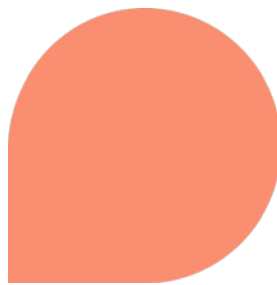
Arbetet med att stödja verksamheten har haft fokus på några större frågor under året. Utvecklingsinsatser inom ramen för myndighetens nya strategi har prioriterats genom initieringen av strategiska

Diagram 1. Insatsområdets inriktning och samordning andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

utvecklingsprojekt. Arbetet inom projekten påbörjades under året och ligger inom ramen för uppsatta tidsramar.

Länsstyrelsesamverkan har fortsatt att utvecklas inom ramen för det gemensamma regeringsuppdraget. Samarbetet har fyllts med ett konkret innehåll och har fokuserat i större utsträckning på konkreta frågor. Myndigheten har även medverkat i samverkansrådet för den s.k. kultursamverkansmodellen som leds av Statens kulturråd. RAÅ har där verkat för att kulturarv hanteras som en resurs i den regionala utvecklingen samt för att kulturarv ses som en viktig aspekt i den regionala dialogen

mellan landsting, kommuner, länsstyrelser och det civila samhället.

Ett antal större remisser har handlagts, där regeringens förslag till preciserade miljökvalitetsmål och fastighetsutredningarnas betänkanden bör framhållas. Alla påbörjade utredningar och remisser har levererats inom utsatt tid.

Deltagandet i Unescos världsarvskommitté har inneburit omfattande arbete med underlag inför kommittémötet i juni och General Assembly i november. Vid mötet i november lämnade Sverige sin plats i kommittén efter en fyraårig mandatperiod. Myndigheten har aktivt deltagit i nätverket European Heritage Heads Forum som höll sin årliga konferens i Amsterdam under temat Changes in rural heritage. De nordiska riksantikvariernas årliga möte hölls på Färöarna där aktuella frågor om kulturarv och turism diskuterades. Den internationella samverkan har bidragit till en stärkt omvärldsbevakning, ökad kunskap om andra aktörers kulturarvsarbete och ökade möjligheter att bidra till utvecklingen av kulturarvsarbetet internationellt.

Ett nytt FoU-program för kulturmiljöområdet har tagits fram och beslutats. Processen har varit väl förankrad både internt och externt. Under hösten inkom 70 projektansökningar, med anspråk på sammanlagt cirka 50 mnkr.

En ny vision och strategi – Tänka i tid

Myndighetens vision och strategi utgör numera en ledstjärna för allt arbete inom myndigheten. Verksamhetsidéen inriktar insatserna mot att öka kunskapen och insikten om kulturarvets betydelse för

människors livsmiljö. Visionen – tänka i tid – har visat sig vara inspirerande och lätt att kommunicera.

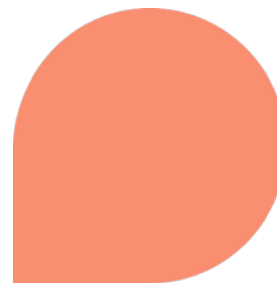
Med utgångspunkt från myndighetens verksamhetsidé, vision och strategiska utvecklingsområden startades sex strategiska utvecklingsprojekt som ett led i genomförandet av myndighetens strategi. Det gäller omvärldsanalys, kulturmiljöövervakning, utvärdering, värdering och urval, kunskapsshantering samt samhällsfrågeorientering.

Världsarvskommittén

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Naturvårdsverket representerat Sverige i Unescos världsarvskommitté under perioden 2007-2011. Arbetet har utförts i samarbete med Regeringskansliet, Sveriges representation i Unesco och andra myndigheter. Det har förankrats i myndigheter, grupper och nätverk i Norden och övriga Europa. Som ledamot i kommittén har Sverige verkat för att utveckla Unescos arbete för hållbar utveckling, god förvaltning av världsarven och nya, förbättrade arbetsformer. Vid General Assembly i november 2011 lämnade Sverige sin plats i kommittén och nya länder valdes in. I enlighet med uppdrag i regleringsbrevet för 2012 kommer erfarenheterna från arbetet i kommittén att ställas samman och redovisas.

Länsstyrelsesamverkan

Riksantikvarieämbetet har under några år intensifierat samverkan med länsstyrelserna med utgångspunkt från de uppdrag som lämnats till myndigheterna i respektive regleringsbrev. En modell för samverkan har etablerats och fylls efter hand med ett

konkret innehåll. De områden som särskilt uppmärksammas är samverkan inom IT-området, hantering av riksintressen, tillsynsfrågor samt överblick och tillgång till spetskompetens inom kulturarvsområdet. Myndigheten har medverkat i fyra regionala möten där samtliga länsstyrelser deltagit.

Kultursamverkan

Från och med 2011 medverkar Riksantikvarieämbetet i det samverkansråd som har etablerats vid Statens kulturråd för att samordna statliga intressen i den s.k. kultursamverkansmodellen. RAÄ verkar i rådet för att kulturarv ska förvaltas väl och hanteras som en resurs i den regionala utvecklingen, att kulturarv hanteras i ett helhetstänk över de sju olika områden som bidragsfördelningen avser samt att kulturarv är en viktig aspekt att hantera i den regionala dialogen mellan landsting, kommuner, länsstyrelser och det civila samhället.

Miljömålsarbete

Riksantikvarieämbetet medverkar i enlighet med sin instruktion i uppföljning och utvärdering av miljömålsarbetet. Detta arbete har främst varit inriktat på den fördjupade utvärderingen 2012 med utgångspunkt i de nya bedömningsgrunder som beslutats av riksdagen. RAÄ har också medverkat i miljöministerens miljömålsforum och haft överläggningar med miljömålsberedningen.

Sektorsforskning

Mål

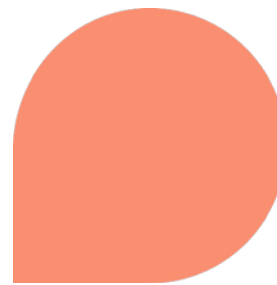
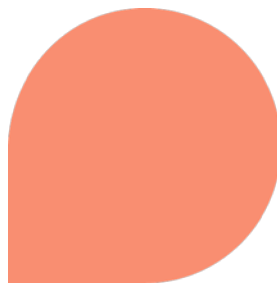
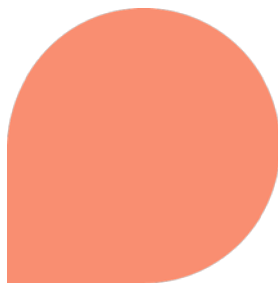
Målet är att driva forsknings- och utvecklingsverksamhet som förtydligar och stärker de historiska och humanistiska perspektiven i arbetet för en hållbar samhällsutveckling. Målet är också att ge kulturarvsområdet och angränsande samhällssektorer kraft och inspiration att arbeta långsiktigt för fortsatt förändringsarbete.

Myndigheten disponerar ett särskilt FoU-anslag: 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Genom bidrag till forsknings- och utvecklingsprojekt förses kulturarvsarbetet med sektorsrelevant kunskapsutveckling. Anslaget stimulerar till att forskning om kulturarv och kulturmiljö är ett levande forskningsområde i många akademiska miljöer.

Beviljade projekt ingår i FoU-program för kulturmiljöområdet 2006-2010 genom en ettårig förlängning av programperiodens perspektiv, temaområden och målsättningar. Parallellt har ett nytt FoU-program för perioden 2012-2016 utarbetats och fastställts. Utlysningen 2011 inför anslagsgivningen 2012 har skett inom ramen för teman och målsättningar i det nya FoU-programmet.

Program för forskning och utveckling

Under 2011 har verksamheten successivt gått in i det nya FoU-programmet. Programmets forsknings-

teman anknyter direkt till Riksantikvarieämbetets strategi, vision och verksamhetsidé och utlysningen våren 2011 öppnade den nya programperioden för ansökningar. Inom varje forskningstema finns ett antal underteman där behoven av forskning och utveckling finns beskrivna utifrån efterfrågad kunskap inom kulturarvsområdet.

FoU-programmets sex forskningsteman är:

1. Kulturarvets betydelse
2. Tillståndet för kulturarvet
3. Förutsättningar för kulturarvsarbetet
4. Samverkan och dialog med andra aktörer och civila samhället
5. Kulturarvsinformation
6. Styrmedel

Anslagets användning 2011 med jämförelse för perioden 2006-2010

Anslagets storlek har ökat under perioden 2006-2011 och FoU-programmet har efterfrågat och prioriterat fleråriga tvärvetenskapliga projekt. Det har inneburit en minskning av antalet projekt, särskilt under åren 2007 och 2008. Verksamhetsåret 2006 var ett övergångsår mellan det tidigare och det nya FoU-programmet. Fullt genomslag för det nya programmet uppnåddes från 2007 då de flesta projekt från tidigare programperiod avslutades. Under programperioden har större tvärvetenskapliga projekt fått anslag. 2011

har haft karaktären av övergångsår med avslutande av det föregående FoU-programmet och övergången till det nya. FoU-program 2006-2010 förlängdes med ett år och under 2011 har 36 projekt fått anslag inom programmets teman. Projekt är huvudsakligen ettåriga för att inte göra anspråk på anslag inom det nya FoU-programmets första utlysningsperiod.

Under hela programperioden genomfördes totalt 118 FoU-projekt inklusive seminarier och nätverk. Mellan 60 och 70 procent av anslaget gick under perioden 2006-2011 till projekt vid universitet och högskolor. Under de första åren gick ungefär 10 procent av anslaget till projekt vid museer och länsstyrelser medan andelen mot slutet av perioden ökat till omkring 30 procent. Projekt vid Riksantikvarieämbetet med externa forskare som utövare har varierat under perioden med lägst sju procent av anslaget till som högst 13 procent av anslaget. Fördelningen till externa anslagsmottagare har under perioden varierat från 75 till 90 procent av anslaget.

Trenden med få och fleråriga projekt bröts i och med att enbart ettåriga projekt beviljades 2011. Under året fick 36 projekt anslag och flera av dem hade karaktären av utvecklingsprojekt med syfte att utveckla nya metoder för kulturmiljöarbetet. Några var förstudier inför kommande projektansökningar i samband med utlysningen av de nya FoU-temana medan sju projekt överlappar programperioden och avslutas 2012. En longitudinell materialstudie har löpt över flera programperioder och kommer att avslutas 2013.

Universitet och högskolor är dominerande som anslagsmottagare. Därefter kommer kulturarvsinsti-

tutioner i samverkan med universitet och högskolor. En ökning av andelen kulturarvsinstitutioner som mottar FoU-anslag skedde 2009 och 2010. Antalet projekt som genomförs med Riksantikvarieämbetet som anslagsmottagare och i samverkan med externa utförare har varierat mellan nio och fem under programperioden. Det har varit fråga om utvecklingsprojekt på mindre än ett år för att stödja särskilda uppdrag. Antalet projekt vid Riksantikvarieämbetet med enbart interna medverkande har minskat under programperioden från 11 år 2006 till inga 2010.

En tyngdpunkt fanns länge inom temaområdet Landskap med historia med forskning och utveckling i anslutning till den Europeiska landskapskonventionen (ELC). Forskning och utveckling inom temat Moderna kulturarv har successivt ökat. 2010 ökade antalet projekt inom temat Plats och tradition medan antalet projekt inom temat Landskap med historia minskar. Se tabellöversikter nedan.

Utvecklingsarbete

Inom ramen för FoU-verksamheten och sektorsforskningsanslaget genomförs riktade utvecklingsinsatser. Riksantikvarieämbetet deltar i samverkansarbetet Joint Programming Initiative (JPI) on Cultural Heritage and Global Change: a new challenge for Europe. Det är ett ramverk där de Europeiska medlemsstaterna kan driva gemensamma forskningsprojekt som rör stora samhällsliga utmaningar. En av de identifierade utmaningarna är strategier, metodologier och verktyg för arbetet med kulturarvet i en allt mer globaliserad värld. Målet är att behandla förhållandet mellan kulturarv, konservering och frågor kring ekonomisk tillväxt, migration, integration,

livskvalitet och globala beroenden. JPI är ett begrepp och sätt att organisera forskning som introducerades av EU-kommissionen i juli 2008. Det finns JPI i många olika ämnesområden och de syftar till att genomföra det som kallas the European Research Area (ERA).

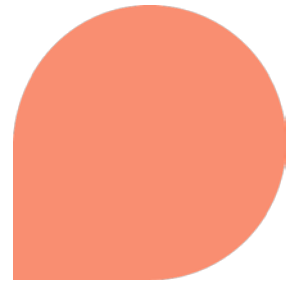
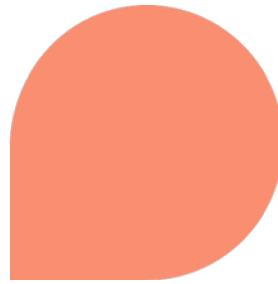
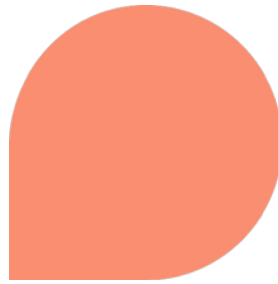
I utredningen om runverksamheten inom Riksantikvarieämbetet analyseras forsknings- och verksamhetsområdet liksom rollfördelningen mellan myndigheten och det regionala kulturmiljöarbetet. I anknäytning till det nya FoU-programmet 2012-2016 bedrivs ett utvecklings- och utredningsarbete kring möjligheterna att bygga upp nya forskningsmiljöer inom myndigheten och vid universitet och högskolor inom för kulturmiljöområdet särskilt angelägna forskningsområden.

Ett fortsatt utvecklingsarbete kring forskningsfinansierad samverkan har bedrivits i anslutning till Samordnad forskning för hållbar stadsutveckling och Delegationen för hållbara städer.

En fördjupad analys och sammanfattning av resultaten från den avslutade FoU-programperioden 2006-2010 med tilläggsåret 2011 har genomförts utifrån beviljade projekt, projektrapporter, seminarier och konferenser. Resultatet kommer att förmedlas i en antologi som är under utarbetande.

Användning av FoU-resultat i kulturmiljöarbetet är angeläget. Utvecklingsarbete pågår kring metoder för att återföra kunskapen till verksamheten. I ett FoU-projekt utvecklas så kallad följeforskning i anslutning till ett samverkansprojekt mellan Riksantikvarieämbetet och Statens konstråd. En systematiserad verksamhet med projektföljare från myndigheten för alla FoU-projekt har etablerats under året.

Antal projekt per temaområde 2011-2006

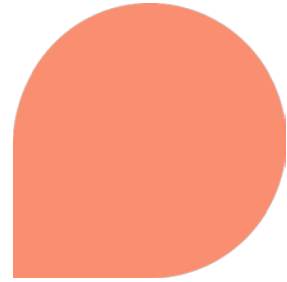
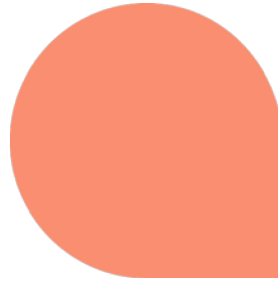
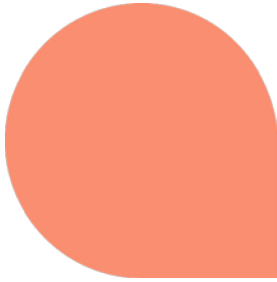
Tabell 1. Antal projekt och utbetalade medel i mnkr.

Temaområde i FoU-program	2011		2010		2009		2008		2007		2006	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Påbörjade projekt 2001-2005	1	0,1	1	0,1	3	0,6	2	0,3	4	0,7	18	3,0
T1 Landskap med historia	7	2,7	6	2,3	9	3,9	7	4,2	6	3,8	5	2,3
T2 Plats och tradition	12	3,9	11	3,6	7	3,4	6	3,0	7	2,8	7	1,6
T3 Moderna kulturarvet	11	5,5	10	6,2	6	3,7	4	2,1	5	2,5	3	1,7
T4 Särskilt bidrag	5	0,5	6	0,6	11	0,6	7	2,4	8	2,1	10	2,2
Uppdrag	1	0,2	0	0,0	3	0,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Totalt projekt	37	12,9	34	12,8	39	12,7	26	12,1	30	11,8	43	10,7

Fördelning till olika mottagare år 2011-2006

Tabell 2. Antal projekt och fördelning till mottagare i mnkr.

Anslagsmottagare	2011		2010		2009		2008		2007		2006	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Museer	7	2,2	4	2,6	6	3,6	2	1,4	2	0,9	2	0,3
Länsstyrelser	0	0,9	1	0,8	1	0,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Universitet och högskolor	18	8,0	19	7,1	19	7,2	13	8,7	18	9,3	16	6,5
Forskningsinstitut	1	0,05	2	0,4	1	0,1	1	0,0	1	0,0	3	0,3
Stiftelser	1	0,1	0	0,0	2	0,3	1	0,3	1	0,3	2	0,3
Byggnadsvårdsskolor	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Övriga	3	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2	0	0,0
RAÅ extern medverkan	6	0,7	8	1,9	8	0,9	8	1,6	5	0,7	9	1,6
RAÅ uteslutande internt	1	0,2	0	0,0	2	0,4	1	0,1	2	0,4	11	1,7
Totalt	37	12,9	34	12,8	39	12,75	26	12,14	30	11,84	43	10,70
Kostnad mnkr		1,7		2,0		1,5						

Forskningskommunikation

FoU-publikationer från Riksantikvarieämbetet

- Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012-2016 för kulturmiljöområdet
- Kulturarv, natur och utveckling - Problem och möjligheter i skoglig glesbygd
- Runverksamheten inom Riksantikvarieämbetet – Förutsättningar för kompetens och kunskapsuppbyggnad
- Bemålad sten inom svensk kulturmiljövård. En studie av färg som ytskydd och kulturhistoria inom svensk stenkonservering och restaurering.

FoU-publikationer på andra förlag/institutioner:

- Malmfältens kulturmiljöprocesser. Luleå Tekniska Universitet
- Fäbodskogen som biologiskt kulturarv. Betade boreala skogars innehåll av historisk information och biologisk mångfald. En studie av fyra fäbodställen i Dalarna. CBM skriftserie 49
- Modernismens tegelfasader. Stiftelsen Arkus förlag

Seminarier/konferenser:

- FoU-stöd till konferenserna Places, people, stories, Linnéuniversitetet
- Dominikanerorden och konvent i Visby och provinsen Dacia – Liturgi och byggnation som en spegel av omgivande samhälle 1227-1527.

Insatsområde: Kulturminnen

Mål

Kunskapsuppbyggnad och lagtillämpning har vidareutvecklats mot ökad kvalitet, effektivitet, rättssäkerhet och demokrati så att kulturmiljöarbetet fått en mer enhetlig och av helhetssyn präglad tillämpning av kulturminneslagen och miljöbalken.

Verksamhetsbeskrivning

Arbetet inom insatsområdet inriktas på att valda kulturminnen och kulturmiljöer ska tas tillvara i en hållbar samhällsutveckling. Det innebär omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering, programarbete, kunskapsuppbyggnad och vägledning av tillämpningen och att utveckla de juridiska styrmedlen. Arbetet utförs i samverkan med ett brett spektrum av aktörer – offentliga, privata och ideella – och syftar till bättre kunskapsunderlag vid lagtillämpning samt till nya former för delaktighet.

Sammanfattning med måluppfyllnad

Arbetet inom insatsområdet har präglats av långsiktighet men också av förnyelse i takt med ett förändrat samhälle. Det gäller såväl arbetet med de juridiska styrmedlen i sig som att utveckla och stödja den kunskapsuppbyggnad som krävs för tillämpningen. För att uppnå en hållbar utveckling har stor vikt lagts på att utveckla nya former för delaktighet och engagemang, hos både förvaltare och allmänhet.

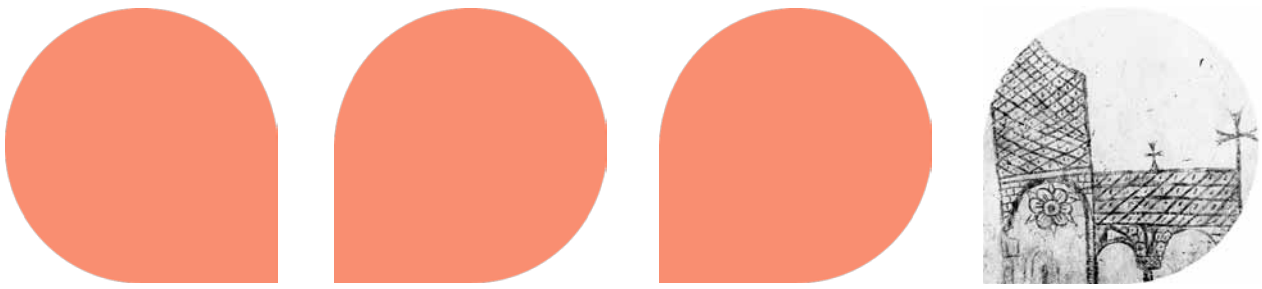
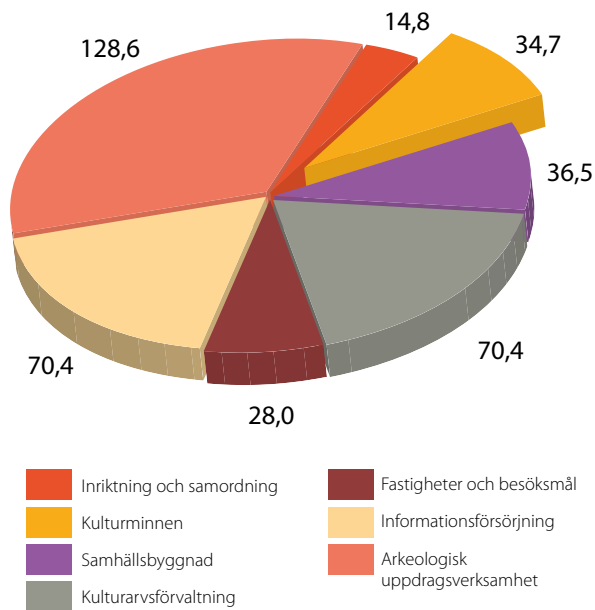

Diagram 2. Insatsområdets kulturminnen andel av totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

Insatserna har handlat om fortsatt stöd och vägledning till länsstyrelsernas arbete och syftar till en mer enhetlig tillämpning av lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML). Riksantikvarieämbetet har varit drivande och samlande genom att färdigställa vägledningar och handböcker, ta fram remissvar och policys, samt uppföljningar och utvärderingar. Arbetet har genomförts i samråd och i samverkan med berörda aktörer, framför allt länsstyrelserna: seminarier och workshops har hållits och information spridits genom olika kanaler.

Myndighetens stödjande insatser har efterfrågats i flera större, principiellt intressanta ärenden som på

olika sätt har belyst problem i att ta tillvara världsarv och statliga byggnadsminnen i områden som är satta under stort exploateringsstryck. En ökad och breddad förståelse för hur kulturmiljön kan tas tillvara och utgöra en resurs samtidigt som intressekonflikter mellan olika värden och behov blivit skarpare har inneburit stödinsatser med konsekvenser för inriktnings- och uppföljningsarbete.

Riksantikvarieämbetet ger tillsynsvägledning och stödjer länsstyrelserna i deras arbete. Behovet av att skapa instrument och metoder för en effektivare tillsyn ökar generellt. Rapporten Kartläggning av länsstyrelsernas tillsyn enligt kulturminneslagen, är ett arbete i linje med detta. Uppföljningen visar att samtliga län har planer för tillsyn, men att definitionen av begreppet varierar mellan länen. Den tillsyn som genomförs är händelsestyrd. En mindre andel är målstyrd. Studien ger en grund för det fortsatta arbetet att utveckla metoder för tillsyn.

Behovet av ett system för uppföljning och utvärdering av tillämpningen av KML är fortsatt stort. Ett handläggarstöd skulle kunna bidra till större enhetlighet i tillämpningen, genom att länsstyrelsernas beslut blir tillgängliga för såväl myndigheter som enskilda samt till ett effektivare uppföljnings- och utvärderingsarbete. Ett sådant handläggarstöd bör utvecklas och förvaltas av länsstyrelserna själva och i samverkan med Riksantikvarieämbetet så att rikstäckande uttag och statistiska bearbetningar är möjliga. I avvaktan på detta behöver digital data om tillämpningen komma myndigheten till del på annat sätt. Det bedöms vara av sådan vikt för tillsyns- och överinseendeuppdraget att det kan kräva särskilda insatser från regeringen.

Tabell 3. Ärenden och remisser i antal

	2011	2010	2009
Ärenden/remisser 2 kap KML	443	1188	1078
Ärenden/remisser 5-6 kap KML	43	60	31
Ärenden/remisser SBM	380	367	358
Regeringsuppdrag/-remisser	6	2	1
Övriga remisser	84	120	131
Kostnad i tkr	4 659	6 200	4 573

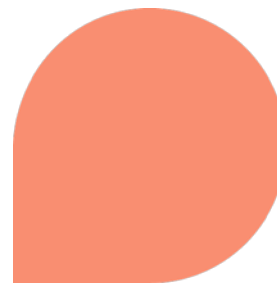
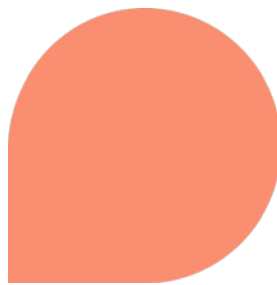
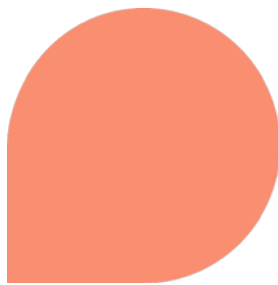
Ärenden/remisser fördelade på kategorier. Riksantikvarieämbetet har utpekat ansvar då det gäller beslut om inlösen och fyndfördelning enligt 2 kap. KML, utförelsefrågor enligt 5 kap. KML samt tillsyn över SBM enligt särskild förordning. De stora ärendemängderna kan knytas till nämnda beslutsfunktioner. Riksantikvarieämbetet mottar också förfrågningar och remisser utifrån sitt överinseendansvar från länsstyrelser och andra myndigheter. Övriga remisser innefattar bland annat frågor om ortnamn (1 kap. KML), byggnadsminnen (3 kap. KML), kyrkliga kulturminnen (4 kap. KML) samt världsarvsfrågor. Riksantikvarieämbetet har under de senaste åren arbetat för att minska antalet remisser där länsstyrelserna har tillsynsansvar, bland annat genom ett mer aktivt vägledningsarbete. Flera områden inom KML har under året varit föremål för diskussion och översyn, vilket avspeglar sig i ett ökat antal regeringsuppdrag och remisser i principiella frågor. Särskilda satsningar gjordes 2009 och 2010 för att minska antalet öppna ärenden/remisser 2 kap KML. Motsvarande satsning har inte gjorts 2011.

Riksantikvarieämbetet har deltagit i och gett inspel till Kulturmiljöutredningen. Myndighetens enkätsvar till utredningen har bilagts relevant statistik. Uppföljning av länsstyrelsernas KML-beslut och domstolsärenden visar att kulturskyddade fastigheter och miljöer i dag till väsentlig del både kan brukas och utvecklas, utan att väsentliga intressekonflikter uppstår. Riksantikvarieämbetet har även överlämnat promemorian Översyn reformerad KML - enkelt och angeläget, som innehåller förslag till redaktionella och mindre innehållsliga ändringar för att KML ska bli mer begriplig.

Europarådets konvention om kulturarvets samhälleliga värden framhåller betydelsen av att utveckla förvaltningen av kulturminnen i relation till dagens samhälle och behov. Konventionen har analyserats

och en grund lagts för ett brett och mångfaldigt berättande om kulturmiljöer. Ett seminarium har genomförts i samverkan med Statens fastighetsverk samt Kungliga konsthögskolan i syfte att öka kunskapen om hur arbetet med kulturarv kan användas som en tillgång i arbetet med demokrati- och identitetsfrågorna.

I samverkan med hembygdsrörelsen, arbetslivsmuseer och berättargrupper har workshops genomförts. Syftet har varit att utveckla och sprida kunskaper om lättanvända verktyg för personligt berättande i ord och bild på webben. Resultaten från dessa har publicerats på Platsr. Ett samarbete med Berättarministeriet rörande utveckling av verktyget för barn och ungdom har etablerats. Ett välbesökt seminarium med titeln Sant och nästan sant, har hållits i sam-

arbete med länsstyrelsen och länsmuseet i Uppsala. Temat var autenticitet i den bild av historien som gestaltas av offentliga institutioner respektive i kommersiella syften med etableringen av en nöjespark med vikingatida tema i Fullerö som aktuellt exempel.

Fornminnen och kulturresevat

Metallsökare

På regeringens uppdrag har förslag lämnats om översyn av kulturminneslagens reglering av användandet av metallsökare. I samband med detta har ett internationellt seminarium med deltagare från sju europeiska länder genomförts. Arbetet har presenterats vid European Archeological Consilium (EAC) styrelsemöte och årsmöte. Rapporten, som har uppmärksammat i såväl riksmidia som sociala medier, fick ett blandat mottagande av remissinstanserna. För att tillgodose det internationella intresset har delar av rapporten översatts till engelska.

Kulturarvsbrott

Stöd och vägledning har givits till bland annat länsstyrelserna om hur kulturarvsbrott kan förhindras och hanteras. Kulturarvsbrotten är till sin karaktär internationella vilket kräver samarbete över nationsgränserna och utarbetade internationella kontakter. I samband med metallsökaruppdraget har frågan diskuterats i internationella sammanhang. Myndigheternas samarbeten, kontroll och tillsyn behöver utvecklas. Även beivrandet av illegal internationell handel behöver utvecklas i samarbete med andra länder och aktörer på den legala marknaden.

Riksantikvarieämbetet har en styrelseplats i EAC sedan 2011. Sverige har, bland annat med anledning

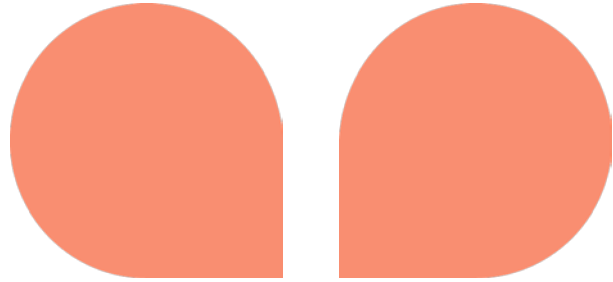
av arbetet med metallsökare, fått ansvaret för och genomfört planeringen av programinnehållet vid årsmötet i Paris i mars 2012. Programmet handlar bland annat om att utveckla andra metoder än enbart lagstiftning i syfte att möta och hantera de problemkomplex, som går under samlingstermen kulturarvsbrott.

En kartläggning har genomförts av hur anmälningar av brott enligt 2 kap. KML hanteras av länsstyrelserna och rättsväsendet, hur 4 kap. KML hanteras av polis och församlingar samt hur lagstiftningen enligt 5 kap. KML hanteras av antikhandlare m.fl. Uppföljningen visar att brott mot denna lagstiftning sällan anmäls till åklagare och att det finns en stor förbättringspotential i hanteringen. Ett välbesökt seminarium med utgångspunkt i resultaten har genomförts med bland annat deltagare från polisen, länsstyrelser och museer. Debattartikeln Skärp straffet för fornminnesbrott, har publicerats i riks- och lokaltidningar.

Skogens kulturarv

Samarbetet mellan Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet ska främja ömsesidig förståelse för varandras roller, ansvarsområden och arbetssätt. Bägge myndigheterna har aktivt deltagit i varandras forum och uppdrag inom det gemensamma området.

Samordnad och effektiviserad handläggning inom och mellan myndigheterna samt med skogsbruket prövas inom ramen för det s.k. FURA-projektet. En uppföljning har visat att Skogsstyrelsens aktiva förmedling av information om fornlämningar innebär en tidsbesparing för myndigheterna och markägarnas telefonförfrågningar minskar. En plan för uppföljning

har upprättats fram till 2013. De erfarenheter av effektivisering och kvalitetsvinster som gjorts genom projektet FURA har redovisats av Skogsstyrelsen som en del av regeringsuppdraget En dörr in.

Kvalitetssäkring av Skog & Historia har pågått under ett flertal år och är nu ett gemensamt ansvar för Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet. Ambitionsnivån har fastställts i en gemensam projektplan. Under fem år ska de återstående 45 000 posterna av de prioriterade registreringarna från inventeringarna inom Skog och historia kvalitetssäkras.

Uppföljningen av värdefulla kulturmiljöer (kulturlämningar) enligt skogsvårdslagen sker i dag inom Polytax. Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen har utrett hur Polytax även kan omfatta uppföljning och återkoppling av skogsbrukets påverkan på de fasta fornlämningarna.

I syfte att uppnå en enhetligare tillämpning och för att uppmärksamma skyddsvärda typer av lämningar har utbildningar, seminarier och informationsinsatser fortsatt. Bland annat har en landskapshistorisk utbildning genomförts om fornlämningarnas betydelse och tillämpningen av fornlämningsbegreppet i 2 kap. KML med deltagare från läns museer och privata arkeologiföretag. Sju platsledarprovningar som ger behörighet att bedöma och registrera fornlämningar i FMIS har genomförts.

Informationsinsatser har även genomförts vid mässan SkogsElmia direkt till markägare, skogsentreprenörer m.fl. Kulturmiljöinslaget är återkommande välbesökt och uppskattat. Vid 2011 års mässa svarade cirka 400 besökare, huvudsakligen markägare och aktiva inom skogsbruket, på en enkät om bland

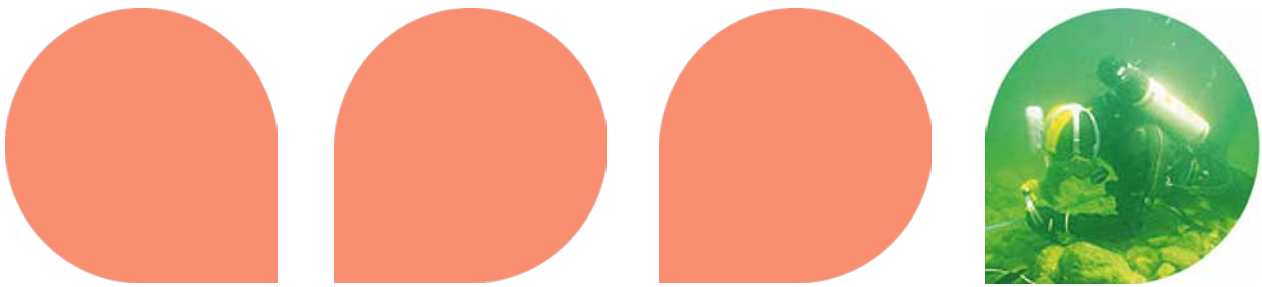
annat kunskaper kring kulturmiljöbegrepp, myndighetens informationstjänster samt viljan att använda skonsamma skogsbruksmetoder. Sammanställningen visar på intresse och förståelse för fornlämningar, behov av mer och tillgänglig kunskap om fornlämningar och hur de kan hanteras.

Fornlämningar i jordbrukslandskapet

Riksantikvarieämbetet deltar fortlöpande i uppdraget att följa den gemensamma jordbrukspolitikens (CAP) miljöeffekter. Utvärderingen Fornlämningar i jordbruksmark visar att mindre än en procent av jordbruksmarken, dvs. mark som i dag brukas som åker eller bete, har fornlämningar. Vidare visas att goda förutsättningar finns att samhällsekonomiskt effektivt sköta och tillgängliggöra fornlämningar med de bidrag som fördelas inom ramen för CAP. Resultaten kan användas vid diskussioner om fornlämningars betydelse för jordbruksdrift och för lantbrukets möjlighet att bidra till att bevara och sköta fornlämningar, exempelvis inom ramen för landsbygdsprogrammet. Resultaten har kommunicerats genom en utställning på Höstmötet.

Marina kulturlämningar

Havs- och vattenmyndighetens behov av en sammanhållen kunskapsförsörjning för en effektiv havsplanering har undersökts. Riksantikvarieämbetet konstaterar att tillgängliga kunskapsunderlag inte uppfyller rimligt ställda krav på tillförlitlig kulturmiljöinformation. Därför har förslag på åtgärder för att underlätta och effektivisera tillgången till och nyttjandet av information lämnats.

Tabell 4. Ärenden rörande fyndfördelning och fyndinlösen

	2011	2010	2009
Beslutade ärenden KML 2:14 (ersättning)	15	19	21
Beslutade ärenden KML 2:17 (fyndfördelning)	417	1 158	999
Beslutade ärenden KML 2:16 (fyndinlösen)	7	1	2
Kostnad i tkr	1 635	3 402	1 840

Riksantikvarieämbetet fattar beslut enligt 2 kap. KML rörande ersättningsfrågor vid arkeologiska undersökningar, fyndfördelning och inlösen av fornyfynd. Särskilda satsningar gjordes 2009 och 2010 för att minska antalet öppna fyndfördelningsärenden. Motsvarande satsning har inte gjorts 2011. Under året har ett större antal äldre och mer komplexa fyndfördelningsärenden kunnat avslutas.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Statens maritima museer och Naturhistoriska riksmuseet genomfört en förstudie inför ett planerat FoU-projekt om hur kulturarvet under vatten påverkas av klimatförändringar och invasiva arter. Det finns tecken på att invasiva arter sprids i Östersjön vilket hotar dess unikt välbevarade skeppsvrak av trä.

Arkeologi och fynd

Ett yttrande över Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området – vissa ändringar i kulturminneslagen (Ds 2011:6) har lämnats. Som grund för yttrandet ligger bland annat den erfarenhet och överblick som Riksantikvarieämbetet har av uppdragsarkeologiska system i Sverige och andra länder. Yttrandet har uppmärksammat i såväl riksmassmedia som i diskussionsgrupper och sociala medier.

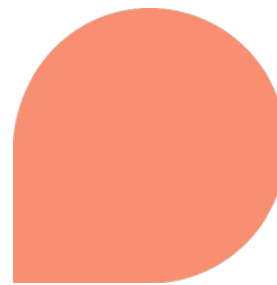
Ett utbyte har skett med Kulturministeriets och Riksantikvarieämbetets motsvarighet i Nederländerna med studiebesök i respektive länder. Vid European Archaeologists Association (EAA) årliga

konferens i Oslo presenterades hur verkställighetsföreskrifterna för uppdragsarkeologi möjliggör ökad tillgänglighet och kommunikation av uppdragsarkeologins resultat.

Vägledningen Arkivering av arkeologisk dokumentation har färdigställts och mottagits positivt. Den ger råd och stöd till länsstyrelser om krav på arkivering och förvaltare av dokumentation från arkeologiska undersökningar men också till undersökare om framställning, ordnande och tillvaratagande av dokumentation.

Riksantikvarieämbetet har arrangerat den årligen återkommande arkeologikonferensen om rapportering och dokumentation. De deltagare som svarade på en enkät om konferensen är övervägande nöjda och betonar att den erbjuder ett forum för angelägna tillämpningsfrågor.

Fyndfördelningsprojektet har fortsatt med ytterligare insatser för att avsluta äldre, mer komplicerade ärenden. Fyndmaterialet från den arkeologiska undersökningen 1990-95 av Svarta jorden på Björkö

i Mälaren, har fyndfördelats till Statens historiska museum. Cirka 200 äldre ärenden har ännu inte kunnat avslutas på grund av ofullständigt underlag eller att flera museer anmält intresse för fynden.

Arbetet med att förändra nuvarande system för fördelning av fornyfynd har fortsatt. Mallar till överenskommelser med mottagande museer har utarbetats. En förstudie rörande teoretiska och strategiska överväganden vid insamling har genomförts i syfte att ge en principiell grund för fortsatt programarbete.

Hanteringen av ärenden angående inlösen och hittelön vid fornyfynd ska effektiviseras. Samtal har förts med flera länsstyrelser om rollfördelningen och rutiner för hantering och värdering av inlämnade fynd har tagits fram. Information om inlösen och hittelön, riktad såväl till upphittare och länsstyrelser, har tagits fram och kommer att kommuniceras via Riksantikvarieämbetets hemsida. Ett vägledningsarbete om fornyfynd och fyndfördelning har påbörjats.

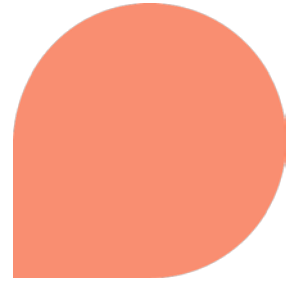
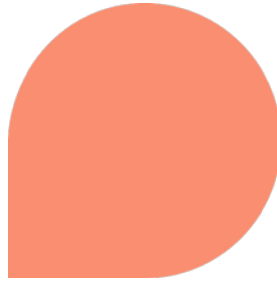
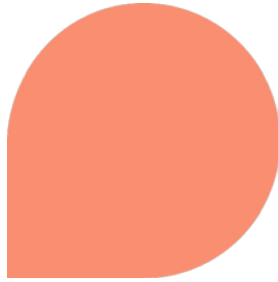
Kyrkliga kulturminnen, enskilda och statliga byggnadsminnen

För att möta kraven på en mera enhetlig tillämpning har en vägledning för hela 4 kap. KML utarbetats i enlighet med ett uppdrag från regeringen. Föreskrifter har utarbetats för att påverka tillämpningen i önskvärd riktning. De omfattar bland annat krav på vård- och underhållsplaner för kyrkliga kulturminnen samt ett tydliggörande om inventarieförteckningarnas innehåll. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för länsstyrelsernas tillsyn samt att tydliggöra roll- och ansvarsfördelningen.

Kunskapsuppbyggnaden kring kyrkomiljöerna som kulturarv om samhällsvetenskap/humaniora/teologi har fortsatt. Diskussioner om en möjlig centrumbildning, för att tillvarata och föra vidare verksamheten vid Sveriges Kyrkor har förts. Uppsala universitet (Konstvetenskapliga institutionen) har intresse för en sådan roll och har tagit initiativ till en centrumbildning. Riksantikvarieämbetet har beviljat medel för att stödja verksamheten.

Ett arbete har påbörjats med att ta fram en vägledning för de enskilda byggnadsminnena. Det bygger bland annat på inriktningsdokumentet Berätta bredare, som syftar till att utveckla och lyfta fram nya perspektiv på byggnadsminnen. Det utgår även från en uppföljning av beslut angående ändring av byggnadsminnen enligt 3 kap. i förhållande till fördelning av bidrag till byggnadsminnen enligt bidragsförordningen. Uppföljningen visar bland annat att drygt vart tionde byggnadsminne per år genomgår en tillståndspliktig ändring. Noterbart är också att i hela 18 procent av besluten är anledningen till åtgärderna ägarnas önskemål, dvs. åtgärder som inte i strikt mening har till syfte att bevara. Länsstyrelserna tillmötesgår alltså i stor utsträckning ändringar som är avsedda att främja användningen av byggnadsminnena, vilket kan säkra ett mer långsiktigt bevarande. En attitydundersökning har genomförts bland ägare och förvaltare av enskilda byggnadsminnen i Västra Götalands län. Syftet har varit att öka kunskaperna om hur ägare, förvaltare och användare av den skyddade bebyggelsen ser på skyddsinstrumentens möjligheter och begränsningar, sin relation till berörda stödjande offentliga instanser samt sitt ansvar och

sin roll i förhållande till allmänheten. Sammanställningen visar att de flesta har en positiv attityd till såväl skyddsinstrumentet som stödsituationen och allmänhetens delaktighet.

Omlokaliseringen av bebyggelsen i Kiruna med anledning av gruvbrytningen fortsätter. Riksantikvarieämbetet har därför i samband med att byggnadsminnet stadshuset berörs gett länsstyrelsen stöd i frågor kring vad som ska bevaras och hur det kan ske samt tillämpning av lagen. Ärendet väcker principiella frågor om hur gammalt och nytt kan sammanfogas.

Arbetet för en förenklad tillsyn av statliga byggnadsminnen har fortsatt. Regeringen gav under året myndigheten i uppdrag att utarbeta riktlinjer för förenklad beredning av ärenden om statliga bygg-

nadsminnen vilket ligger i linje med det arbete som tidigare påbörjats. Skyddsföreskrifter för 28 statliga byggnadsminnen har utarbetats eller reviderats.

Världsarv i Sverige

Arbetet har inriktats mot förberedelserna för nästa omgång av Unesco:s periodiska uppföljning som startar 2012. En workshop har genomförts tillsammans med Nordic World Heritage Foundation (NWHF) för att ge länsstyrelser stöd i arbetet med att ta fram genomarbetade och väl förankrade Statements of Outstanding Universal Value. Ett arbete med en serienominering av vikingatida världsarv har förberetts tillsammans med Norge, Tyskland, Lettland och Danmark. En ny världsarvsnominering av hälsingegårdar har lämnats in till Unesco.

Insatsområde: Samhällsbyggnad

Mål

Förutsättningarna för att kulturarvet tas tillvara som en resurs i en hållbar samhällsutveckling har stärkts och ett väl fungerande samspel med andra sektorer har vidareutvecklats.

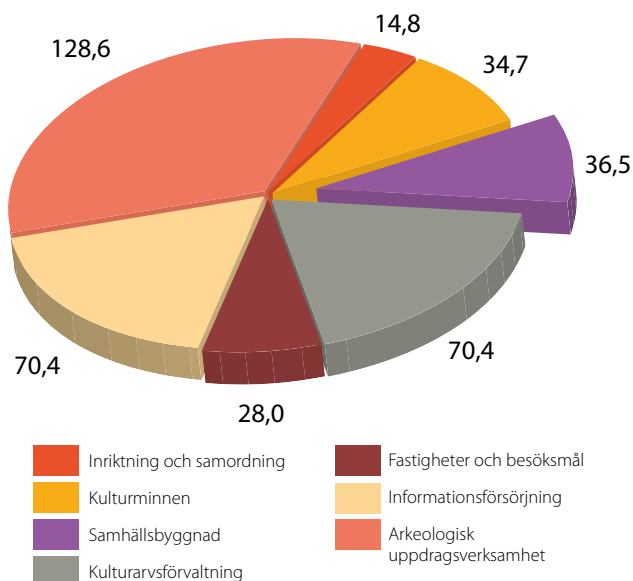
Verksamhetsbeskrivning

Insatsområdet handlar om att lyfta fram kulturarvsperspektiv i arbetet med till exempel regional tillväxt, landsbygdsutveckling, planering av bebyggelse och transporter – hur kulturarvet kan användas som en resurs och en hörnsten i en hållbar samhällsutveckling. Det innebär arbete med omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering, programarbete, kunskapsuppbyggnad och vägledning av tillämpningen. De juridiska, ekonomiska och informativa, styrmedlen utvecklas kontinuerligt. Arbetet utförs i samverkan med ett brett spektrum av aktörer – offentliga, privata och ideella. Området handlar om att använda kulturmiljövårdens ekonomiska styrmedel samordnat med andra sektors styrmedel så att största möjliga kulturmiljönytta kan uppnås.

Sammanfattning med målluppfyllnad

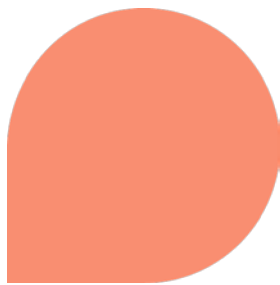
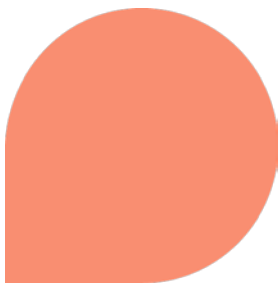
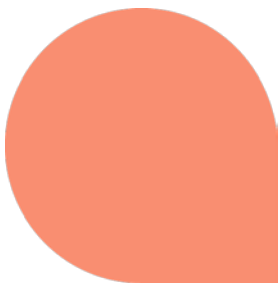
Effekterna av insatserna märks genom att Riksantikvarieämbetet är efterfrågat och att kulturmil-

Diagram 3. Insatsområdets samhällsbyggnad andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

jöfrågor finns med i andra myndigheters juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel. Genom att ge vägledning och visa goda exempel i olika sammanhang och medier har myndigheten ökat kunskapen om kulturmiljöns betydelse. Genom yttranden har tolkningen av kulturmiljön utvecklats utifrån gällande regelverk. Kulturmiljöperspektiven har blivit tydligare i olika beslutsunderlag, efterfrågan på kulturarvskompetens breddats och kulturmiljöfrågan kommit med tidigt i olika processer. Den sammanfattade effekten av detta är en ökad och breddad förståelse för hur kulturmiljön kan tas tillvara och utgöra en resurs i planeringen av det nya samtidigt som intressekonflikter mellan olika värden och

behov blivit skarpare. Det har resulterat i en ökad efterfrågan på myndighetens stödande insatser vilket har krävt mer resurser och kan skönjas i konsekvenser för inriktningsarbetet.

Insatserna har handlat om hushållning med kulturmiljön i en stor mängd ärenden enligt miljöbalken rörande utbyggnaden av infrastruktur för transporter, energiförsörjning m.m. De har även omfattat kompetensutveckling riktad till länsstyrelser och andra gällande kulturmiljöfrågor i plan- och bygglagen samt stöd i utveckling av metoder för landskapsanalyser för att bidra till att bättre ta tillvara kulturmiljön i planeringen av framtidens bebyggelse och infrastruktur. Förebilderna för att ratificera och genomföra den europeiska landskapskonventionen i Sverige har bidragit till att uppmärksamma behovet av ett humanistiskt perspektiv i samhällsplaneringen och att stärka tvärsektoriell samverkan, demokrati och medborgarinflytande.

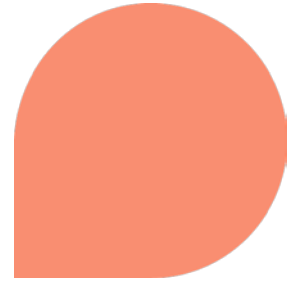
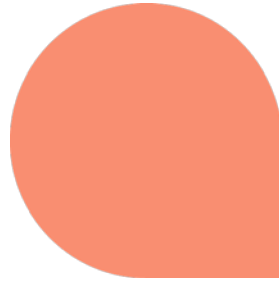
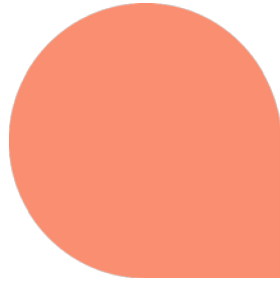
Kulturarvet som resurs för regional utveckling och tillväxt har inriktats på frågor om kulturmiljön i strukturfonds- och landsbygdsprogram, både det pågående och det kommande. Nya samarbeten har utvecklats bland annat med aktörer inom civilsamhället och kommersiella aktörer främst vad det gäller turism och kulturella och kreativa näringar. Även samverkan med mer traditionella samverkanspartners inom myndighetsvärlden har vidgats avseende aktuella frågor som friluftsliv och åtgärdsplanering enligt vattendirektivet. Sammantaget har insatserna inneburit att Riksantikvarieämbetet har stärkt sin roll, blivit synligare och mer efterfrågad som partner i olika strategiska samarbeten.

Stöd och samverkan samhällsplanering

Större, resurskrävande ärenden

Riksantikvarieämbetet har medverkat i principiellt intressanta ärenden som på olika sätt har belyst problem i tillvaratagandet av världsarv, kulturmiljövårdens riksintressen och statliga byggnadsminnen i områden som är satta under stort exploateringsstryck. Stadsflytten i Kiruna och Malmberget samt planeringen av Förbifart Stockholm kan särskilt framhållas. Där har frågor om bevarande, tillvaratagande och förvaltning av nationellt och internationellt värdeade kulturmiljöer ställts på sin spets. Riksantikvarieämbetet har i dessa båda ärenden samverkat med och lämnat stöd till länsstyrelsen respektive Trafikverket. Utmaningen i dessa komplexa planeringsfall handlar om problemen med att förena växande samhällsanspråk på råvaruutvinning och transportkapacitet med tillvaratagande av kulturmiljöns värden.

I arbetet med Förbifart Stockholm som berör världsarvet Drottningholm har myndigheten tillsammans med Statens fastighetsverk och Trafikverket verkat för att alternativa lösningar ska utvecklas i enlighet med regeringens tillåtlighetsbeslut. Samverkan har lett fram till en överenskommelse om att den fortsatta planeringen av de två vägprojekten Förbifart Stockholm och väg 261 över Lovön ska hållas samman och goda helhetslösningar utvecklas. Arbetet är ett intressant exempel på en typ av förhandlingsplanering som krävs när tillåtligheten redan är given, till skillnad från det lösningsorienterade arbetssätt som tidigare utvecklats tillsammans med Trafikverket i projekt inför tillåtlighetsbeslut (Tanum, Sundsvall). Hittills tyder detta på att modellen med lösningsori-

enterat arbetssätt före tillåtighetsbeslut ökar möjligheterna att tillgodose kulturmiljöintresset.

Citytunneln genom Stockholm har visat sig hota det byggda kulturarvet genom vibrationer till följd av sprängningar. De kontrollplaner som finns följer inte internationell standard och Riksantikvarieämbetet har därför i samverkan med Svenska kyrkan påbörjat ett arbete som förväntas leda till förslag om en ny svensk standard.

Detaljplaneringen av ett större handels- och nöjesparksområde i Fullerö i Uppsala kommun är ett exempel på svårigheten att förutse och hantera sekundära effekter och konsekvenser av infrastrukturutbyggnad. I detta fall berörs ett riksintresse för kulturmiljövården av följdexploatering på mark som gjorts tillgänglig genom den tidigare utbyggnaden av E4 förbi Uppsala. Studien Infrastrukturens följdverknings för kulturmiljön innehåller en sammanställning av hur indirekta följdverknings, som lokaliseringseffekter, har behandlats i MKB i ett antal större väg- och järnvägsprojekt. I samband med remissyttranden påtalar myndigheten i ökande grad sådana sekundära effekter och konsekvenser. De har dock visat sig vara svåra att följa upp och hantera i statliga och kommunala planeringsprocesser, som inte är samordnade t.ex. i fråga om kunskapsöverföringen.

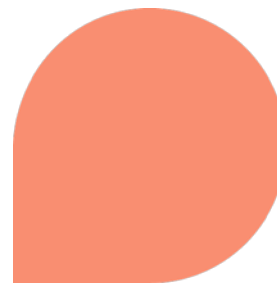
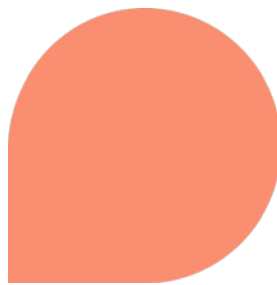
Planeringen i Helsingborgs kommun är ett annat exempel på hur kommunala intressen av stadsutveckling visar sig svåra att förena med statens anspråk på riksintressanta kulturmiljöer. När det gäller Kiruna har Riksantikvarieämbetet deltagit i samtal i Malmfältgruppen och med kommunen samt länsstyrelsen. Debattartikeln Respekt för demokratins villkor blev publicerad i Norrländska Socialdemokraten. Exem-

plen visar på intresse motsättningar som behöver hanteras. Riksantikvarieämbetet har planlagt ett projekt om kulturmiljövårdens riksintressen (se nedan).

Hållbar stadsutveckling

Riksantikvarieämbetet, Boverket, Formas och Arkitekturmuseet har rapporterat det gemensamma regeringsuppdraget om hållbar stadsutveckling. Arbetet har därefter fortsatt i enlighet med den långsiktiga plan för samverkan som redovisas i rapporten. Syftet är att tydligare knyta samman olika miljöaspekter med kulturmiljö, arkitektur och stadsutveckling inom ramen för statens ansvar för samhällsbyggande och att stärka förutsättningarna för en hållbar stadsutveckling. Tillsammans med samverkansmyndigheterna hölls ett seminarium i Göteborg om hur kultur, stadsförnyelse och hållbar utveckling kan hänga ihop. Vikten av styrning i hållbarhetsarbetet och betydelsen av att involvera medborgarna i processerna uppmärksammades. Inom ramen för fördelningen av kulturmiljövårdsanslaget har en ny satsning kallad Människors mötesplatser initierats. Den syftar till att uppmärksamma och hantera det ökade förändringstrycket mot samhällets gemensamma platser.

Statens konstråd driver under åren 2010-2012 uppdraget Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer i samarbete med Riksantikvarieämbetet, Boverket och Arkitekturmuseet. Syftet är att stärka den arkitektoniska och konstnärliga gestaltningen av offentliga byggnader, platser och landskap. Målsättningen är att utgå från en helhetssyn och att utveckla nya samarbetsformer som ökar möjligheten för olika yrkesgrupper att samverka. Flera samverkansprojekt pågår i landet. De analyseras av en följeforskare,

som utarbetar en rapport eller handbok om de möjligheter och hinder som uppstår i processen. En delrapport om samverkansuppdraget lämnades till regeringen under året.

De genomförda prestationerna har bidragit till att fördjupa och sprida medvetenheten om vilka faktorer som bidrar till att skapa socioekonomisk och fysisk hållbarhet samt hur segregationens drivkrafter i det urbana landskapet kan motverkas.

Plan- och bygglagen

I samband med introduktionen av den nya plan- och bygglagen (PBL) har i samverkan med Boverket ett flertal utbildningar genomförts och ett utkast till vägledning tagits fram. I arbetet med vägledningen har ett antal samrådsseminarier hållits med bland annat länsstyrelserna, kommuner och Sveriges kommuner och landsting (SKL). För att få maximalt genomslag för vägledningen ska den integreras i Boverkets så kallade Kunskapsbank. Vägledningen och ett fördjupat utbildningsmaterial ska vara klara under 2012 och kan då repliera på det nätverk och den organisation som etablerats för PBL-utbildningen.

Landskapskonventionen

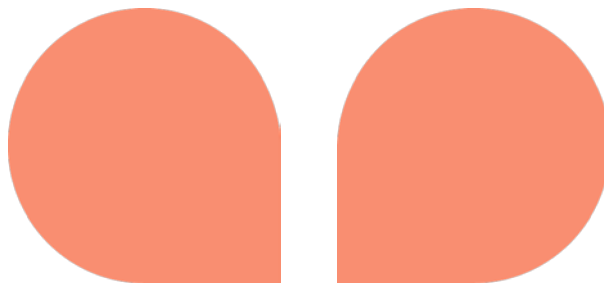
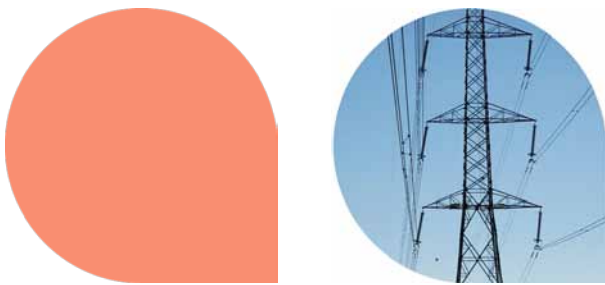
Riksantikvarieämbetet har i en rapport till regeringen föreslagit en modell för hur samverkan mellan olika myndigheter bör utformas när det gäller den Europeiska landskapskonventionen. Ett första möte mellan åtta myndigheter i den så kallade nationella samordningsgruppen har genomförts under senhösten. Ett välbesökt seminarium har genomförts i

samverkan med Kungliga Skogs- och Lantbrukakademien (KSLA). Seminariet kunde följas via en webbsändning, som tillsammans med övrig dokumentation finns tillgänglig på KSLA:s hemsida. Det finns en stor efterfrågan på information om konventionen och myndigheten har även medverkat i ett flertal externa seminarier och workshops i och utanför Sverige. Det arbete och de ansatser som nu utvecklas i Sverige uppfattas som mycket intressanta i övriga länder. Rapporten har därför översatts till engelska.

Kunskap för samhällsprocesser – planeringsunderlag

Utbyggnaden av infrastruktur för transporter och energiförsörjning, särskilt vindkraft, är starka drivkrafter i omvandlingen av landskapet. Insatserna har riktats mot att stödja utveckling av landskapsanalyser som kan ligga till grund för planerings- och beslutsunderlag, kompetensutveckling och att utveckla synsätt och förhållningssätt till förändringar i landskapet. Bland dessa insatser kan nämnas stöd till Trafikverket i utvecklingen av en metod för regional landskapsanalys, som syftat till att lyfta fram frågor om landskapet och dess olika kvaliteter i regional transportplanering. Myndigheten har bidragit i arbetet med att ta fram exempel till Trafikverkets Exempelbank om miljökonsekvensbeskrivningar.

Samverkan med Energimyndigheten har fortsatt genom att delta i forskningsprogrammet Vindval samt medverkan i den myndighetsgemensamma gruppen Vinddialog och vid vindkraftskonferenser för att informera om landskapskonventionen och KML.

Lagtillämpning

Riksantikvarieämbetet har valt att inte utarbeta egna vägledningar för kulturmiljöfrågorna i olika planeringsprocesser utan medverkar ofta i de vägledningar som tas fram av andra myndigheter. Nämnas kan att myndigheten i samverkan med Energimyndigheten ansvarar för de sidor som rör landskap, kulturmiljö och KML i webbportalen Vindlov och att vi i samverkan med Boverket utvecklar en kunskapsbank om kulturmiljön i PBL som kommer att finnas tillgänglig via Boverkets hemsida.

En enkätundersökning har genomförts riktad till länsstyrelserna om påtaglig skada på riksintressen för kulturmiljövården. Enkäten visar att det finns ett stort behov av vägledning. Andra insatser har varit att utreda avgränsningen av riksintressen utifrån frågeställningar om vilka beslut om gränsändringar som fattats och hur dessa beslut har dokumenterats i olika registerkartor. En diskussion med Boverket har inletts med syfte att klarlägga roller och ansvar vid beslut som rör bl.a. gränsjusteringar och beskrivande texter. De genomförda insatserna kommer att bilda underlag för kommande års arbete med ett särskilt projekt om riksintressen.

Stöd har lämnats till utvecklingen av regionala och kommunala vindbruksplaner vilket resulterat i att ett tydligare kulturmiljö- och landskapsperspektiv har lyfts fram i flera fastställda planer.

Riksantikvarieämbetet har besvarat remisser från andra centrala verk och deltagit i referensgrupper kring olika lagtillämpningsfrågor. Genom samverkan med andra myndigheter har förståelsen ökat för hur kulturarvet kan tas tillvara i deras verksamhet.

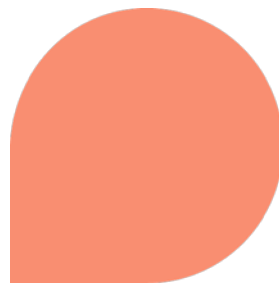
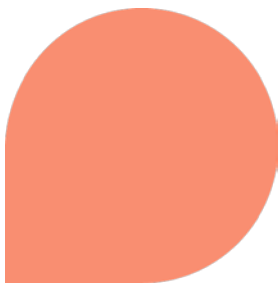
Tabell 5. Antal ärenden och remisser.

	2011	2010	2009
Ärenden (MB och PBL)	271	234	291
Regeringsremisser	6	12	16
Övriga remisser	85	74	103
Kostnad i tkr	2 009	2 487	2 534

En effektivisering av ärendehantering har eftersträvat med syfte att kunna kraftsamla resurser till de strategiskt viktiga remisserna. För projekt och planer med betydande miljöpåverkan ska verksamhetsutövaren enligt miljöbalken samråda med berörda statliga myndigheter. Riksantikvarieämbetet väljer att hänvisa till länsstyrelsen i de flesta av dessa ärenden då de har bättre lokalkunskaper, men bilägger checklistor för vad som bör ingå i en miljökonsekvensbeskrivning i syfte att utveckla en god praktik. Huruvida effektiviseringen bidragit till att minska resursinsatsen för ärenden jämfört med tidigare år är ännu inte klarlagt. Under året har antalet ärenden minskat, inte minst de ofta tidskrävande regeringsremisserna, vilket kan vara en förklaring till det minskade utfallet.

Kunskap för samhällsprocesser - miljöpolitiken

Riksantikvarieämbetet har samverkat med Vattendistriktet för att stötta utvecklingen av kulturmiljöunderlag i deras åtgärdsplanering i vattendragen. Myndigheten har i syfte att stötta en likartad praktik över landet arrangerat ett seminarium för landets alla vattendistrikt i samverkan med södra Östersjöns vattendistrikt och ett seminarium kring kulturvården vid vattendrag. Myndigheten har medverkat i Naturvårdsverkets arbete med uppbyggnaden av en plattform för samhällsekonomiska analyser. En samverkan på nationell nivå i kunskapsuppbyggnadsfrågor förväntas leda till att samverkan på de regionala och lokala nivåerna kan underlättas.

Stöd har lämnats till Naturvårdsverket och övriga miljömålsmyndigheter i arbetet med fördjupad utvärdering (FUA) 2012.

Kulturmiljöövervakningen har främst inriktats mot det pågående övervakningsprogrammet Nationell inventering av landskapet i Sverige (NILS). Riksantikvarieämbetet har lämnat stöd i utvecklingen av NILS och det så kallade Lill-NILS programmet. Arbetet är uttryck för samverkan mellan natur- och kulturmiljövärd och innebär potentiella vinster i form av synergieffekter.

Metodstudien Förvaltningsindex har slutförts och publicerats. Det är ett analysinstrument för att geografiskt analysera och visualisera utvecklingstrender och tendenser i regional och nationell skala. Ett samarbete med Trafikverket har inletts i syfte att testa och sprida metoden.

Samverkan, regional utveckling och tillväxt

Den interna strategin Kulturarvskraft har legat till grund för arbetet som i huvudsak löper enligt plan. Insatserna har varit både riktade internt i syfte att öka kompetensen inom myndigheten och externt.

De generella effekterna är en ökad kunskap om näringslivsfrågor inom myndigheten; en breddad efterfrågan på kulturarvskompetens och en ökad förståelse för hur kulturarv kan utgöra en resurs i arbetet med regional tillväxt inklusive landsbygdsutveckling.

Regional utveckling och tillväxt

Arbetet utifrån den nationella strategin för regional utveckling och tillväxt har fortsatt i samverkan med kulturmyndigheterna och Tillväxtverket. Riksantikvarieämbetet har en ordinarie ledamot i tre övervakningskommittéer. Myndigheten har medverkat i tre regionala projekt som beviljats medel från Tillväxtverket. Detta har stärkt myndighetens uppgift att bidra till utvecklingen av kulturella och kreativa näringar kopplat till kulturarvet.

Den analysmodell som tagits fram för kulturarvsentreprenörer har legat till grund för en större studie som resulterat i att kunskapen och villkoren för kulturarvsentreprenörerna nu har ökat vilket förväntas leda till flera kulturarvsentreprenörer. Detta ger myndigheten en bättre kunskap om "kulturarvsmarknaden" och leder till högre kvalitet i utvecklingen av näringar på kulturarvsgrund.

Riksantikvarieämbetet ingår som en aktör i en bred samverkan utifrån målet att tillsammans med besöksnäringens aktörer bidra till att det turistpolitiska målet samt målen i Nationella strategin för svensk Besöksnäring 2020, uppnås. I detta syfte arbetar den nationella samordningsgruppen med att inventera strategiska satsningar, identifiera behov och utmaningar, främja destinationsutveckling och hållbar tillväxt samt utöka närvaron och stärka dialogen i olika forum.

Deltagande i Turistnäringens Utvecklingscenter har bidragit till att skapa en dialog med turistnäringens företag om dels kulturarvets betydelse för en mer konkurrenskraftig och hållbar turism, dels vad Riksantikvarieämbetet kan bidra med. Myndigheten har engagerat sig i utveckling av ett kvalitetssäkringssystem för hållbar besöksnäring och deltagit i flera större events med utställningar och seminarier för att visa på möjligheter att använda sig av digital

kulturarvsinformation, bedriva och utveckla turism i kulturmiljö samt Riksantikvarieämbetets besöksmål. Ett arbete med att främja hållbar turism i världsarven har inletts. De olika insatserna som gjorts inom turismuppdraget förväntas bland annat leda till en tydligare och mer strukturerad samverkan mellan olika sektorsområden och färre administrativa hinder för mellansektoriella frågor. Det kan också bidra till att Riksantikvarieämbetet uppfattas som en samhällstillvänd och utvecklingsinriktad organisation.

Medverkan har skett i sex av tio nätverksgrupper som ingår i den myndighetssamverkan som syftar till att ta fram mätbara mål för friluftslivspolitiken. Myndigheten har där utan framgång lyft vikten av ett tillämpat landskapsperspektiv, enligt den europeiska landskapskonventionens intentioner. Arbetet har utgått från en snäv uppfattning om vilka delar av landskapet som lämpar sig för friluftsliv, där stor tonvikt läggs vid ett traditionellt naturbegrepp.

Landsbygdsutveckling

En enkät till länsstyrelserna har genomförts i syfte att undersöka hur deras kulturmiljöfunktioner medverkar i landsbygdsutvecklingsfrågor, undersöka behov och önskemål av förändringar i kommande landsbygdsprogram och identifiera hur stödet kan förbättras till länen. Myndigheten har gjort inspel och tekniska underlag till det nya landsbygdsprogrammet. Arbetet bedrivs i samverkan med Jordbruksverket främst kring axel 2 och 3 – och med Skogsstyrelsen där vi medverkar i en arbetsgrupp knuten till arbetet med skogens kollektiva värden. Myndigheten har verkat för att bli en tydligare aktör

när det gäller företagsutveckling enligt axel 3. Medverkan sker även i landsbygdsnätverkets referensgrupp för framtida miljöersättningar.

Behov finns även att samverka med Jordbruksverket i syfte att lyfta fram kulturmiljöfrågor i arbetet kring fiskefonden men denna insats har inte kunnat prioriteras.

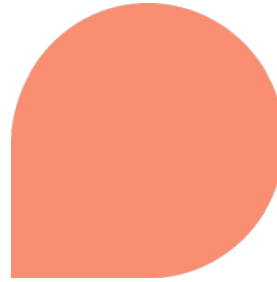
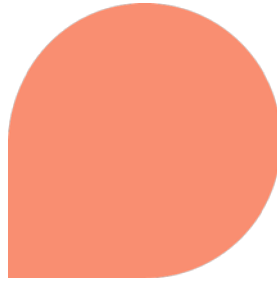
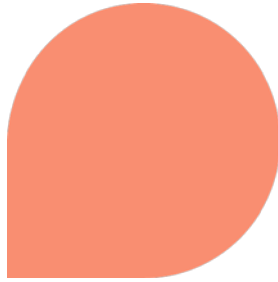
Effekterna av insatserna är att kulturarvet har tydliggjorts som resurs för landsbygdsutveckling och att förutsättningarna har ökat för att kulturmiljöfrågorna i landskapet som helhet får genomslag i pågående och kommande landsbygdsprogram, i miljömålsarbetet och i andra regionala och nationella program.

Nordisk samverkan

I det nordiska arbetet har projektet Natur och kulturarv som resurs för hållbar utveckling och tillväxt avrapporterats. Projektet har bidragit till nordiskt nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte genom tre tematiska konferenser och en avslutande workshop. Det har stärkt samverkansgrunden mellan natur- och kulturarvssektorerna, såväl inom som mellan de nordiska länderna. De erfarenheter och slutsatser som tagits fram kan nordiska aktörer föra in i EU, Europarådet och andra utomnordiska sammanhang. För att ytterligare sprida resultaten har en broschyr på engelska tagits fram.

Europeisk samverkan

Riksantikvarieämbetet har medverkat i Europarådets styrkommitté för kulturarv och landskap (CDPA-TEP) samt vid europarådets och Portugals workshop i Evora om multifunktionella landskap. Herein är en

databas som utarbetats av europarådet där Riksantikvarieämbetet medverkar med att utveckla databasen bland annat till ett uppföljningsinstrument för konventionerna.

Myndigheten har deltagit i europarådsinitiativet European Heritage Days och European Heritage Forum och i European Heritage Legal Forum (EHLF) i Wrocław i Polen. EHLF möjliggör bland annat att aktuella frågor som får konsekvenser för kulturarvet men som inte omedelbart identifieras som kulturarvsfrågor inom EU uppmärksammas och diskuteras gemensamt.

Kulturkontaktkontoret

Informationen har främst skett genom tre kanaler: hemsidor, ett månatligt nyhetsbrev och informationsmöten och seminarier i egen regi eller i samverkan med andra organisationer. Samtliga seminarier har varit välbesökta. Kulturkontakt Sverige har regelbundet träffat individer och organisationer för enskilda konsultationer och rådgivningen har också skett via e-post eller telefon.

Samverkan kulturmiljö

Riksantikvarieämbetet har deltagit i en referensgrupp för Svenska kyrkans översyn av villkor och allmänna råd för kyrkoantikvarisk ersättning. Tillsammans med Svenska kyrkan har medverkan skett i Centrala samrådsgruppen och anordnat den årliga konferensen om kyrkoantikvariska frågor för bland annat stift, församlingar, museer och länsstyrelser. Liksom tidigare år har en remiss från Svenska kyrkan

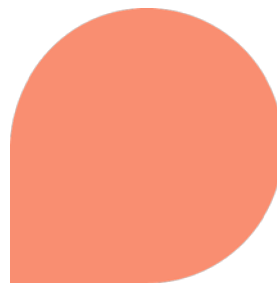
om förslaget till fördelning av den kyrkoantikvariska ersättningen besvarats.

Samråd har skett med Statens Kulturråd inför rådets fördelning av utvecklings- och verksamhetsbidrag.

Kultursamverkansmodellen, det civila samhället och kommunerna

Samarbetet med Region Skåne och Västra Götalandsregionen och länsstyrelserna i Skåne och Västra Götalands län har resulterat i ramöverenskommelser om det fortsatta samarbetet för att bidra till utveckling av kulturarvs- och kulturmiljöverksamheter.

Riksantikvarieämbetet har under året arbetat i bred samverkan för att lyfta fram det civila samhällets potential för bevarande och utveckling av kulturmiljön och i syfte att skapa arenor för en mångfacetterad kulturutövning och ett vidgat demokratiskt samtal. Detta har skett bland annat inom ramen för det gemensamma uppdrag som myndigheten har tillsammans med Kulturrådet och Riksteatern kring kulturinstitutionernas samarbete med det civila samhället. Tillsammans med Västra Götalandsregionen och Sveriges Hembygdsförbund och regionala ideella föreningar har myndigheten genomfört en konferens i Uddevalla. Den har bidragit till att fördjupa kunskaperna om de olika aktörernas drivkrafter och förutsättningar och hur det offentliga samhället kan svara upp mot de ideella organisationernas engagemang för kulturarvet. Konferensen har lett till att en dialog och ett kunskapsutbyte inletts med regionala och kommunala politiker om hur de kan stödja och

ta tillvara ideella organisationers engagemang bland annat i kulturplanerna.

Ett samarbete med folkbildningen och det civila samhället har påbörjats. Syftet är att lyfta fram kulturarvet som en resurs bland annat inom ramen för satsningen Människors mötesplatser.

För att tydliggöra vilken betydelse Riksantikvarieämbetets egen bidragsfördelning har för ideella organisationer inom kulturmiljöområdet har en analys gjorts. Den visar att det finns många fler organisationer som tidigare inte har uppmärksammats som myndigheten vill stödja. Hänsyn till detta har tagits vid fördelningen av de 3,5 mnkr som bidraget omfattar.

Kunskap för samhällsprocesser – mångfalds- och diskrimineringsfrågor

Ett samarbete med Linnéuniversitetet har inletts om frågor som rör mångfald och kulturarv inom forskning och praktik. Intervjuer med aktörer inom kulturarvssektorn har genomförts och publicerade studier och forskningsresultat har hämtats in. Arbetet håller för tillfället på att sammanställas.

Kulturmiljövårdsanslaget

Förutsättningar

Användningen av anslaget 7:2, Bidrag till kulturmiljövård, nedan kallat KMV-anslaget, regleras i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer och förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer samt genom Riksantikvarieämbetets regleringsbrev för år 2011.

Utvecklingsarbete genomfört för ökad effektivitet och ett mer strategiskt arbetssätt

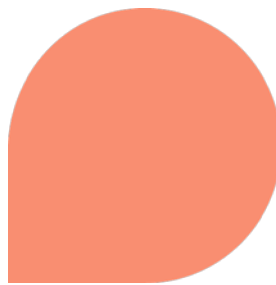
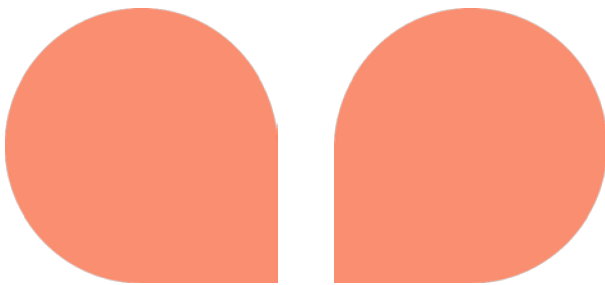
En översyn av Riksantikvarieämbetets bidragsfördelning till länsstyrelserna har genomförts och ett förslag till en ny fördelningsmodell har tagits fram. Syftet har varit att förenkla och effektivisera den administrativa hanteringen av anslaget för att på sikt öka effekterna av bidraget. Den nya modellen möjliggör ett mer strategiskt arbetssätt för både länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet; det blir enklare att samordna olika satsningar samt att följa upp och utvärdera användningen av anslaget. Ett seminarium har genomförts med länsstyrelserna som visat sig positiva till förslag och genomförande. Den nya modellen ska introduceras under 2012 och genomföras fullt ut 2013.

I syfte att bland annat förbättra länsstyrelsernas hantering av bidragsmedlen och förutsättningen för arbetet på länsstyrelserna har myndigheten haft fördjupade dialoger, gjort stickprovskontroller av ärenden och genomfört länsresor. Insatserna ger myndigheten möjlighet att ta del av och föra dialog om olika typer av exempel på användningen av anslaget, både det som är problematiskt och förebildligt.

Utbetalade medel

Riksantikvarieämbetet har efter avdrag av återbetalningar från tidigare år betalat ut 253,6 mnkr. Årets tillgängliga medel har uppgått till 251,2 mnkr, vilket innebär att en anslagskredit på 2,4 mnkr har tagits i anspråk. Summan utbetalade medel enligt vidstående tabell omfattar årets utbetalningar inklusive återbetalningar från tidigare års KMV-anslag.

Tabell 6. För RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut

	Utbetalade medel, mnkr		
	2011	2010	2009
För länsstyrelsernas beslut	232,7	230,1	227,6
varav Hus med historia	11,9	11,7	0,0
varav kunskapsunderlag 9§ (tidigare ap 3)	24,9	23,3	0,0
För RAÄ:s direkta beslut	20,9	21,4	14,9
varav arbetslivsmuseer enligt ap 2	6,0	6	4,0
varav kunskapsunderlag ap 3	0,0	5,6	0,0
Summa	253,6	251,5	242,5
Kostnad RAÄ mnkr	6,6	5,7	5,2

Medel beslutade direkt av Riksantikvarieämbetet

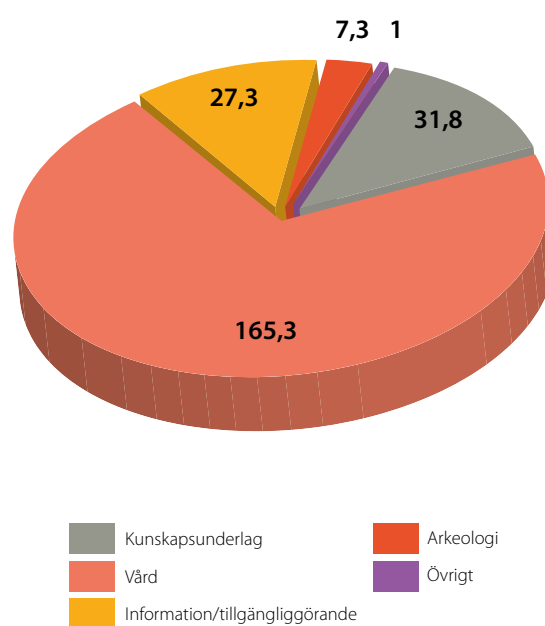
Riksantikvarieämbetet har beslutat om 20,9 mnkr varav för anslagspost 1 Bidrag till kulturmiljövård 14,9 mnkr. Av dessa medel har totalt 3 mnkr utbetalats till Sveriges Hembygdsförbund för samordning av projektet Hus med historia. Totalt har 2,4 mnkr använts för arkeologiska undersökningar enligt 2 kap. 14 § KML. För konservering av fynd har totalt 3,7 mnkr utnyttjats, av vilka 3,2 mnkr är till konservering av arkeologiskt fyndmaterial från Gotland. För utveckling av K-samsök har 4,7 mnkr nyttjats.

Från anslagspost 2 har 6 mnkr fördelats till 86 projekt som bedrivits av arbetslivsmuseer.

Medel beslutade för länsstyrelsernas bidragsgivning

Länsstyrelserna har beslutat om bidrag för 232,7 mnkr. Huvuddelen av medlen, 165,3 mnkr, har utbetalats till olika vårdåtgärder. Jämfört med 2010 har beloppet ökat med nästan 16 mnkr. Totalt har 7,3 mnkr utbetalats till åtgärden arkeologi, en minsk-

Diagram 4. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder. Utbetalade medel, mnkr.

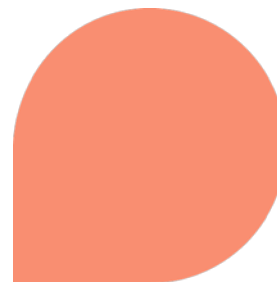

ning med nästan 15 mnkr beroende på att åtgärder i kvarteret Åkroken i Södermanlands län inte längre belastar anslaget.

I enlighet med regleringsbrevet avsattes 12 mnkr för projektet Hus med historia. Bidrag har fördelats till framförallt byggnadsvård. Fördelning och utbetalning har beslutats av länsstyrelserna efter samråd med de regionala hembygdsförbunden.

Åtgärder

Insatserna har, liksom tidigare år, utgått från en helhetssyn som innebär en samverkande bidragsgivning

Tabell 7. För länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder

	Utbetalade medel, mnkr			Utbetalade medel %			Antal objekt			Antal ärenden		
	Totalt			Totalt			Totalt			Totalt		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009	2011	2010	2009	2011	2010	2009
Kunskapsunderlag	31,8	29,2	8,7	14%	13%	4%	202	194	111	204	196	112
Varav 9§ (tidigare ap 3)	24,9	23,3	0,0	11%	10%	0%	102		0	104		0
Vård	165,3	149,7	173,0	71%	65%	76%	1197	1158	1225	1288	1226	1306
Information/ tillgängliggörande	27,3	27,8	35,0	12%	12%	15%	314	308	314	322	318	319
Arkeologi	7,3	22,3	9,4	3%	10%	4%	87	81	82	88	81	82
Övrigt	1,0	1,1	1,5	0%	0%	1%	2	3	14	2	3	14
Summa	232,6	230,1	227,6	100%	100%	100%	1751	1744	1746	1877	1824	1833

till såväl vård, information som tillgängliggörande av objekt och miljöer. Därutöver har KMV-anslaget använts till bildande av kulturresevat, kunskapsunderlag och olika arkeologiska åtgärder.

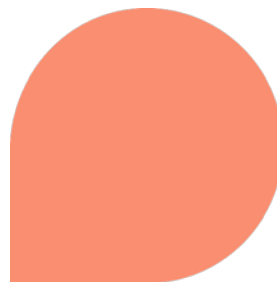
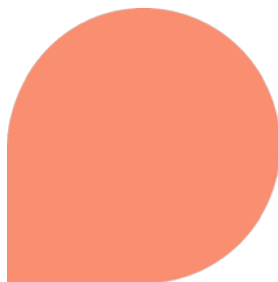
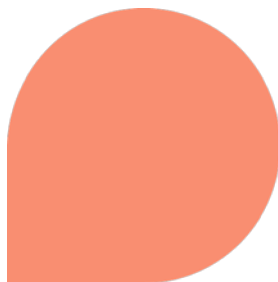
Vård av mark och landskapselement, fornlämningar och ruiner

Totalt har 49 mnkr utbetalats till vård av landskapselement, fornlämningar och ruiner vilket motsvarar 30 procent av vårdåtgärderna totalt. För vård av mark och landskapselement har knappt 22 mnkr utbetalats. Av dessa har nästan 13 mnkr utbetalats till befintliga kulturresevat och till kulturresevat där fråga om resevatbildande väckts. Under året har ett nytt kulturresevat, Axmarbruk i Gävle kommun bildats. Inträngsersättning har utbetalats till ett blivande kulturresevat i Dalarnas län – Staberg bergsmansgård.

I övrigt har medel fördelats till olika miljöer i kulturlandskapet och till parker och trädgårdar i anslutning till bebyggelse. Länsstyrelserna har fördelat 18,5 mnkr för vård av fornlämningar. En ökning med 1,7 mnkr. För vård av ruiner har 10 länsstyrelser beslutat att utbetala cirka 9 mnkr. Ruinvården kräver stora insatser för att säkra de kulturhistoriska värdena, men också för att säkra ruinerna som besöksmål.

Vård av bebyggelse

Totalt har 110,6 mnkr utbetalats till vård av bebyggelse vilket motsvarar 67 procent av alla vårdåtgärder. Det utbetalade beloppet har ökat med drygt 12 mnkr i jämförelse med 2010. Ökningen beror på att utbetalade medel för vård av byggnadsminnen ökat med drygt 16 miljoner kr. Det är cirka 60 stycken fler objekt som erhållit medel i jämförelse med år

Tabell 8. Vård av bebyggelse, olika huvudgrupper.

Huvudgrupp	Utbetalade medel, %		
	År 2011	År 2010	År 2009
Hantverk, industri	20	19	23
Areella näringar	24	27	28
Slott/herrgårdar	10	7	11
Övrig bostadsbebyggelse	21	16	13
Offentlig bebyggelse	10	15	13
Kultur och föreningsliv	6	9	3
Övrigt	9	7	10
Summa	100	100	100

Andel medel för vård av bebyggelse som utbetalats till objekt inom olika huvudgrupper. Uppgifterna är hämtade från Källa.

2010. Totalt har drygt 250 av landet 2155 objekt erhållit medel.

Inom huvudgruppen Övrig Bostadsbebyggelse har cirka 23 mnkr utbetalats, en ökning med 6 mnkr. Under såväl år 2010 som 2011 har cirka 120 objekt erhållit medel. Ökningen beror på att en handfull objekt fått mer än 0,5 mnkr för angelägna vårdåtgärder, ofta av akut karaktär.

Länsstyrelserna har beslutat om knappt 6 mnkr för antikvarisk medverkan. Den utgör således cirka 5 procent av vad som utbetalats för vård av bebyggelsen.

Riksantikvarieämbetet har under 2011 beviljat medel till objekt som är i behov av akuta åtgärder och till en extraordinär kostnad. Totalt har 4 mnkr fördelats till tre länsstyrelser vilket inneburit en lägre tilldelning till övriga länsstyrelser. Som exempel har i Skåne län 2,3 mnkr utbetalats till Klippans pappers-

bruks skorsten. Skorstenen har fått stor uppmärksamhet i media och industriminneskretsar.

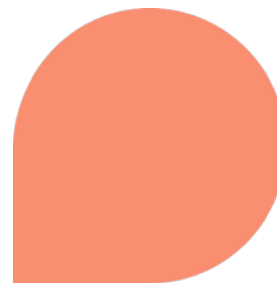
Information och tillgängliggörande, Kunskapsunderlag och Arkeologi

Totalt har länsstyrelserna fördelat nästan 27,3 mnkr till olika insatser för att informera om och tillgängliggöra olika kulturmiljöer. Drygt 2,4 mnkr av medlen har utbetalats för att tillgängliggöra miljöer fysiskt.

Totalt har 24,9 mnkr - av regleringsbrevets högsta belopp om 25 mnkr - utbetalats för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag enligt 9 § bidragsförordningen. Syftet är att långsiktigt skapa förutsättningar för ett effektivt kulturmiljöarbete genom tillgång till aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag. I övrigt har länsstyrelserna beviljat cirka 6,8 mnkr till vård- och underhållsplaner samt underlag inför vård av olika objekt enligt 8 § bidragsförordningen. Totalt har 7,3 mnkr utbetalats till olika arkeologiska åtgärder, 4,1 mnkr av dessa är utbetalda till arkeologi vid bostadsbyggande.

Skyddsstatus

Andelen utbetalade medel till objekt och miljöer som är skyddade enligt lag (främst 2 och 3 kap. KML samt 7 kap. MB) uppgick 2011 till 78 procent. Totalt har 60 mnkr utbetalats till objekt och miljöer som är skyddade enligt 3 kap. KML (byggnadsminnen). Det är en ökning med nästan 15 mnkr jämfört med 2010. Ökningen är svår att förklara utifrån ett enstaka år och kan vara tillfällig. Drygt 49 mnkr har betalats ut till objekt och miljöer som är skyddade enligt 2 kap. KML (fornlämningar). Det är en

Tabell 9. Olika skyddsstatus

Alla objekttyper	Utbetalade medel %		
	2011	2010	2009
Skyddsstatus (ett objekt kan ha flera skydd)			
Skydd enligt lag totalt	78	81	82
varav Kulturresevat (MB)	10	10	9
Skydd enligt 2 kap KML - Fornlämningar	28	37	29
Skydd enligt 3 kap KML - Byggnadsminne	35	27	34
Skydd enligt PBL	4	6	6
Övrigt	1	1	4
Förslag till skydd utreds	8	7	8
Saknar skydd enligt lag	11	12	10
Summa	100	100	100

Tabellen visar andelen av medel som utbetalats till objekt med olika skyddsstatus. Ett objekt kan ha flera skydd. Uppgifterna är hämtade från Källa.

minskning från tidigare år med 14 mnkr beroende på att arkeologi vid bostadsbyggande minskat med 15 mnkr. Totalt har cirka 18 mnkr utbetalats till miljöer skyddade enligt MB (kulturresevat) av dessa avser 15 mnkr olika vårdåtgärder.

Andelen medel som utbetalats till objekt och miljöer som saknar formellt skydd har minskat något och upp-gick 2011 till närmare 18 mnkr eller 11 procent. De som fått medel är framför allt lantbrukets ekonomibyggnader och byggnader i olika industrimiljöer. Dessa byggnader är ofta hotade eftersom de inte längre används. De har dock en viktig funktion för landskapets karaktär och är betydelsefulla för länens kulturmiljöprofiler.

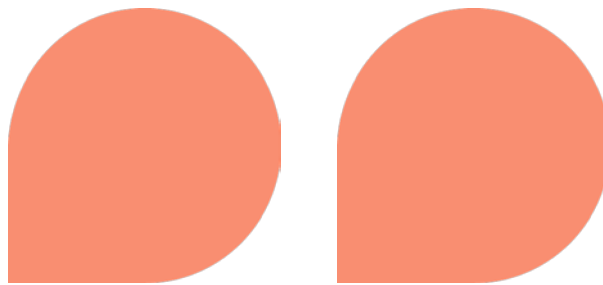
Kulturmiljön och samhällsutvecklingen

Anslaget bidrar till att kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Åtgärderna har bidragit till att lyfta fram och tillgängliggöra flera kulturmiljöer, ofta i samverkan med andra aktörer. I många fall är miljöerna publika och viktiga besöksmål. Många människor ges härigenom möjlighet att ta del av de vitt skilda berättelser som byggnadsminnena representerar. De flesta åtgärder ger också effekter i form av ökad delaktighet, förståelse och ansvarstagande. Härigenom ökar människors förutsättningar att bidra till och utifrån egna förutsättningar och villkor delta i samhällsutvecklingen.

Länsstyrelsernas kulturmiljöfunktioner har samverkat med många olika aktörer: andra funktioner på länsstyrelsen, kommuner, hembygdsföreningar, läns museer, turistorganisationer, entreprenörer samt mark- och fastighetsägare med flera. Nedan ges några exempel på hur olika insatser har bidragit till att uppfylla några angelägna samhällsfrågor. Bland annat har förutsättningar för en förbättrad livsmiljö samt för regional utveckling och tillväxt skapats. En bra åtgärd bidrar många gånger till att uppnå flera syften.

Betydelse för vård och bevarande

Det långsiktiga och kontinuerliga arbetet med att vårda objekt och miljöer har fortsatt. Åtgärderna har inneburit att kulturhistoriska värden har bevarats. Komplicerade antikvariska arbeten, som normalt inte är möjliga för en fastighetsägare att genomföra, har kunnat komma till stånd. Även kunskapen om såväl traditionella hantverksmetoder som miljöernas his-

toria har ökat. För fastighetsägarna och förvaltarna har det inneburit ökade möjligheter att genomföra förvaltningen av objektet på ett antikvariskt korrekt sätt. Värdefulla kontaktytor har skapats genom de möten som bidragsgivningen innebär och länsstyrelserna har kunnat inleda en dialog kring den framtida förvaltningen.

Enskilda fastighetsägares insatser och kunskaper har betydelse för att inspirera andra att bevara och bruka kulturmiljön. Länsstyrelserna redovisar att öppna visningar, seminarier och kurser har förekommit i anslutning till olika vårdåtgärder och att allmänheten därigenom fått en ökad kunskap om objekten och värden.

Satsningen på Hus med historia har inneburit ett intensifierat och utvecklat samarbete med hembygdsrörelsen på flera områden och lagt en grund för förnyad samverkan. Projektet har fått stort genomslag i media och därmed synliggjort kulturmiljön i nya sammanhang. Satsningen har också inneburit att den antikvariska kunskapen förbättrats hos föreningarna och ökat medvetenheten om kulturmiljöernas värde.

Betydelse för regional tillväxt

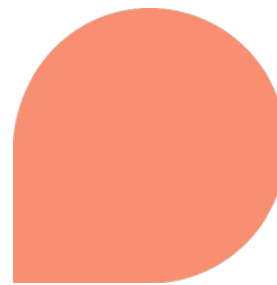
Kulturarvet bidrar till regional utveckling och tillväxt, till exempel för att främja turism, regional och lokal attraktivitet och kulturella och kreativa näringar. Riksantikvarieämbetet bedömer att den statliga kulturmiljövården är aktiv och efterfrågad i samband med samfinansiering av projekt. Inom arbetet med regeringens handlingsplan för kulturella och kreativa näringar har under året ett antal

projekt med kulturarvskoppling påbörjats. KMV-medel ingår i samfinansieringsprojekt med bland annat medel från kommuner, regionalekonomiska medel, bolag och stiftelser, samt med EU:s fonder och program. Fastighetsägare och brukare står dessutom för en del av finansieringen. EU:s fonder och program har medfinansierat kulturmiljövårdsinsatser med cirka 18 mnkr, en marginell ökning jämfört med föregående år. En stor del av de insatser som samfinansierats med EU-medel ingår som delar i olika näringslivssatsningar, till exempel inom turistnäringen. Riksantikvarieämbetet bedömer att det fortfarande finns en outnyttjad potential till samfinansiering, och anser att det är angeläget med fortsatta insatser och klargöranden på området.

Flertalet av de län som ingår i Bergsslagssatsningen, som tidigare fått EU-medel, har under året medverkat i att ta fram guideboken Bergslagens moderna mötesplatser, inom ramen för satsningen Människors mötesplatser. Syftet med guideboken har varit att ta fram ett underlag för s.k. arkitekturturism som speglar de bebyggelsemiljöer som byggdes av folkrörelser, kommuner och företag och som var viktiga i 1900-talets demokratiska, ekonomiska och sociala utveckling.

Betydelse för olika målgruppers förståelse och deltagande

Olika informationsinsatser syftar till att sprida kunskap, göra kulturmiljöer tillgängliga och öka människors deltagande i kulturmiljöarbetet. Under året har foldrar, böcker och hemsidor, riktade till olika målgrupper producerats. Genom kurser, seminarier

och nätverksträffar för förvaltare och ägare till olika kulturmiljöer har kunskap om äldre byggnadstekniker lärts ut och kompetensen höjts inom lagtillämpning och praktisk förvaltning av äldre byggnader.

Till exempel har studerande inom SFI utarbetat en broschyr om Hälsingegårdar och utvalda delar av länets historia. Deras synpunkter, frågor och intresseområden har fått styra mycket av innehållet i broschyren. Broschyren är tryckt på lätt svenska, somaliska, arabiska och thailändska.

I miljöer som kulturresevat, ruiner, bebyggelsemiljöer och arkeologiska utgrävningar har aktiviteter genomförts för barn och ungdomar, bland annat inom Skapande skola. Kulturmiljön har använts i undervisningen inom ämnen som konst, historia, biologi, svenska och matematik.

Sammanfattande analys av anslaget användning och behov

Anslaget är av fundamental betydelse för kulturmiljöarbetets måluppfyllelse. Kulturmiljöbidragen gör stor nytta och är i många fall en förutsättning för både enskilda och det civila samhällets möjlighet att ta sig an, bevara och utveckla objekt och miljöer med kulturhistoriskt innehåll.

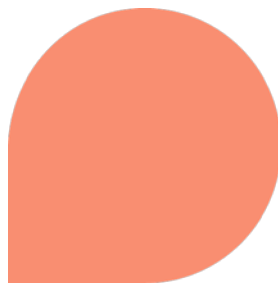
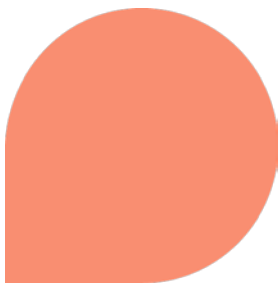
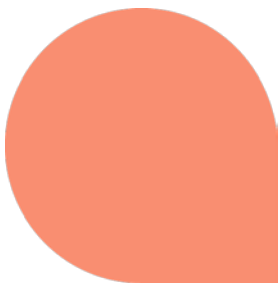
Särskilt kan nämnas följande positiva effekter. Den sedan 2010 högre anslagsnivån för arbetslivsmuseer har inneburit att fler och större projekt har kunnat genomföras. Hus med historia har vitaliserat samverkan med hembygdsrörelsen. Genom antikvarisk medverkan vid vårdinsatser har åtgärderna kunnat följas upp ur kulturhistorisk synvinkel och

det har kunnat säkerställas att bidragsmedel nyttjats korrekt. Genom vård- och underhållsplaner har kunskaperna ökat hos fastighetsägarna och den regionala kulturmiljövården, vilket lett till en bättre framförhållning och prioritering avseende olika åtgärder för vård och underhåll. Samverkan med andra funktioner på länsstyrelserna och med kommuner i konkreta projekt har bidragit till att berörda aktörer har bättre förutsättningar att ta tillvara olika kulturvärden i sitt arbete. Denna samverkan leder till ökad förståelse och kunskap för kulturmiljövården samt förbättrade möjligheter till samfinansiering.

Möjligheten att använda anslaget till kunskapsunderlag har bland annat bidragit till ett ökat arbete med länens riksintressen och en aktualisering av länens kulturmiljövårdsprogram. Uppdaterade kunskapsunderlag underlättar arbetet med länens kulturmiljöer och förenklar kommunernas möjligheter att tillgodose riksintressena i den kommunala planeringen. Riksintressen lyfter fram allmänna värden i en tid när planeringen alltmer styrs av kommersiella intressen i stället för allmänna och är viktiga för den kulturhistoriska dialogen mellan olika aktörer.

Kulturmiljövårdsanslaget har legat på ungefär samma nivå sedan det inrättades på 1990-talet. Detta innebär hårda prioriteringar för länsstyrelserna då angelägna insatser riskerar att inte kunna genomföras eller skjutas på framtiden, vilket i sig kan medföra ökade kostnader samt att ett ackumulerat vårdbehov uppstår. Även möjligheterna att utveckla ett långsiktigt samarbete med det civila

samhället påverkas negativt liksom möjligheterna att ge bidrag till oskyddade objekt och miljöer.

Länsstyrelserna har i sin bidragsgivning prioriterat de objekt som är skyddade enligt lag. Det har lett till att kulturvärden som saknar skydd fått minskad möjlighet till bidrag, vilket innebär att byggnader och andra landskapselement riskerar att förfalla. Upplevelsen av landskapet kan därmed förlora en viktig dimension. En annan konsekvens är att kunskapsöverföringen av det antikvariska synsättet

till de oskyddade miljöerna minskar eftersom den kontaktyta som anslaget innebär går förlorad. Den Europeiska landskapskonventionens helhetssyn på landskapet och på människan, men även miljömålsarbetet, genererar efterfrågan på kulturmiljövårdens insatser och medverkan. KMV-anslaget är dock i dag inte dimensionerat för att täcka dessa behov.

För att möta dessa behov behöver både anslaget öka och det strategiska och målinriktade arbetet utvecklas.

Insatsområde: Kulturarvsförvaltning

Mål

Kunskapen kring vård och konservering av byggnader, fornlämningar, föremål och annat kulturhistoriskt material har samordnats och vidareutvecklats.

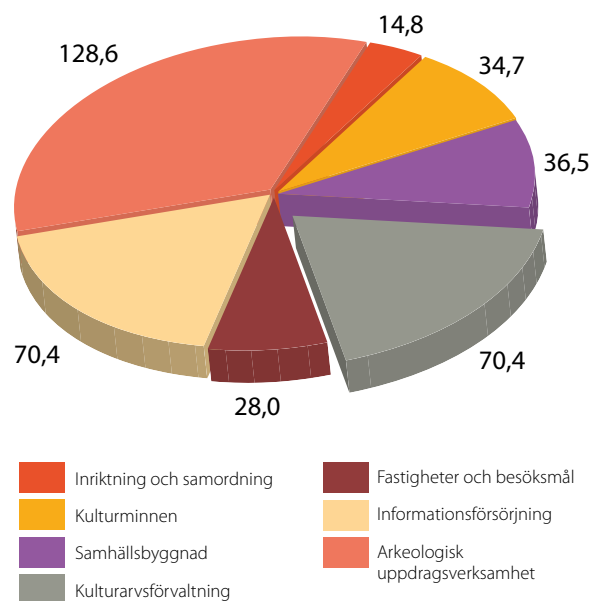
Verksamhetsbeskrivning

Riksantikvarieämbetet har ett samordningsuppdrag för vård och konserveringsfrågor för byggnader, fornlämningar, föremål och annat kulturhistoriskt material. Uppdraget innebär att skapa förutsättningar för olika externa parter att bevara kulturarv. Myndigheten ska se till att kunskap och metoder för bevarande utvecklas i egen och andras regi samt att förmedla detta. Uppdraget handlar därför till stor del om att skapa arenor för informationsspridning och erfarenhetsutbyte. En central del är också omvärldsbevakning av aktuell forskning samt trender på regional, nationell och internationell nivå.

Sammanfattning med måloppfyllnad

Myndigheten har arrangerat ett flertal större branschseminarier. Därigenom har kunskaper och metoder spridits, nätverk förstärkts och dialog kring aktuella behov förts. Länsstyrelser och museer har besökts i syfte att kartlägga aktuella behov samt informera om myndighetens uppdrag. Genom att myndigheten skapat Kulturvårdsforum har en mötesplats skapats

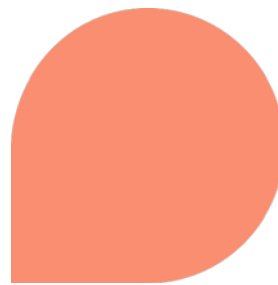
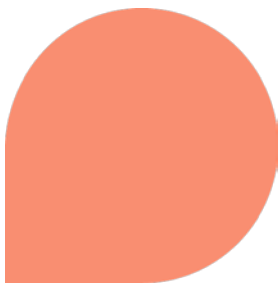
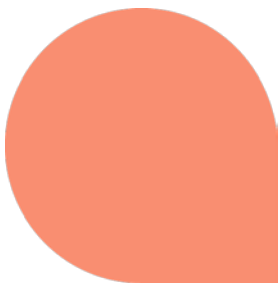
Diagram 5. Insatsområdets kulturarvsförvaltning andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

för personer och organisationer inom kulturarvsområdet. Forumet ger förutsättningar för organisationer såväl som för mindre aktörer att ingå i nätverk och utbyta aktuell information.

Riksantikvarieämbetets klimat och miljöarbete har syftat till att minska skador på kulturarvet och därmed behovet av kostsamma vård- och konserveringsåtgärder. Arbetet omfattar förändrade klimatförhållanden i Sverige och risker för översvämningar och andra katastrofer. Det omfattar också bevarandeförhållanden i museisamlingar samt naturvetenskapliga analyser av material och nedbrytningsfaktorer hos olika objekt av kulturhistoriskt värde. Myndig-

heten samverkar även i aktuella energifrågor, som energieffektivisering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och övergången från glödlampor till LED-belysning.

Genom Svensk Museitjänst tillhandahåller myndigheten lokaler för föremålsförvaring och tjänster, främst till museer. Verksamhetens mål att uppnå självfinansiering är på god väg att uppfyllas. Ombyggnaden av anläggningen har nu slutförts.

Det internationella engagemanget inom området har lett till flera samarbets- och EU-projekt, bland annat energieffektiviseringsprojektet Co₂ol Bricks. Under året blev Gunilla Lagnesjö vid Riksantikvarieämbetet invald som ledamot i styrelsen för ICCROM. Myndigheten har också deltagit i flera internationella konferenser, dels som samarbetspartner och föreläsare, dels för att ta del av nya resultat inom forskning och metodutveckling.

Riksantikvarieämbetet har som sektorsmyndighet ett särskilt ansvar att genomföra funktionshinderspolitiken. Ett arbete för att utveckla samverkan med kulturarvssektorns aktörer har därför inletts. Myndigheten har också initierat ett samarbetsprojekt med bl.a. Naturvårdsverket för att ta fram en vägledning för tillgänglighet i skyddade områden.

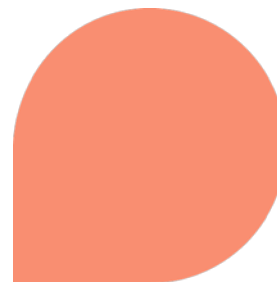
Samordning av kulturvårdsfrågor

Riksantikvarieämbetet arbetar för att skapa arenor för ökad samordning och informationsspridning. I januari lanserades Kulturvårdsforum, en webbaserad community, där personer i branschen kan bilda nätverk, diskutera aktuella frågor, publicera artiklar m.m. I december hade forumet 782 medlemmar och 42

grupper. Ett koncept med digitala rådgivningsblad som utarbetas i samarbete med andra specialister har tagits fram. Under året arrangerade myndigheten tio större branschseminarier. Samtliga var välbesökta och visade tydligt på behovet av gemensamma arenor.

Inom landskapsvården har fokus legat på förvaltningen av kulturresevat. Flera nätverksmöten har genomförts. En utbildning och en handbok för förvaltning av kulturresevat är under framtagande. Inom museernas samlingsförvaltning ses en tidigare modell för tillståndsbedömning nu över och riktlinjer för bevarandeklimat i magasin är under framtagande. Årets Samlingsforum hölls i december på Världskulturmuseet med temat Tillgänglighet och bevarande. Målgruppen var konservatorer, samlingsansvariga, föremålsantikvarier och intendenten m.fl. Arrangemanget skedde i samarbete med Världskulturmuseet i Göteborg samt PRE-MAL, de svenska museernas och arkivens skadedjursgrupp. Diskussion kring möjliga samverkansområden har också förts med Stiftelsen för föremålsvård i Kiruna.

I september arrangerades Färgforum i Mariefstad, i samarbete med Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs Universitet och Statens Fastighetsverk. Målgruppen var arkitekter, bebyggelseantikvarier, konservatorer, målare och förvaltare. Temat för arrangemanget var Färgundersökning – erfarenheter och användning. Ett seminarium om användningen av tjära inom byggnadsvården genomfördes i oktober i Visby, i samarbete med bland andra Gotlands Museum och Byggnadshyttan på Gotland. Målgrupperna var främst producenter, användare och förvaltare av kulturhistoriska byggnader. I samverkan

Tabell 10. Samordning av vård och konservering

Typ av aktivitet	2011	2010	2009
Antal genomförda seminarier/workshops av Riksantikvarieämbetet	10	3	8
Antal deltagare i seminarier/workshops	528	ca 180	ca 430
Kulturvårdsforum – webbcommunity, antal medlemmar	782	0	0
Antal utgivna handledningar/föreskrifter/informationshäften mm (råd och stöd)	27	Ingen uppgift	Ingen uppgift
Kostnad tkr	8367		

Myndighetens uppdrag som samordnare av kulturvårdsfrågor har under 2011 kraftigt markerats genom de olika insatserna. Dock återstår samverkansbehov på högre nivåer inom sektorn tillsammans med en fortsatt utveckling av kommunikativa verktyg.

med bland andra Statens fastighetsverk och Göteborgs Universitet driver myndigheten ett projekt med syftet att höja kompetensen inom byggnadsvården. Trots svårigheter med att få extern finansiering drivs projektet vidare med egen finansiering från de inblandade organisationerna.

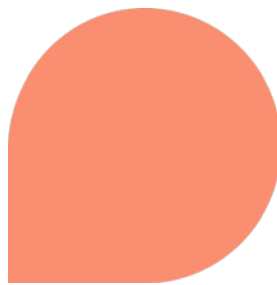
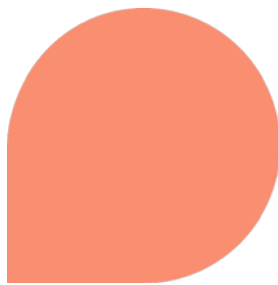
Riksantikvarieämbetet har en samordnande roll i Sverige för det europeiska standardiseringsarbetet Conservation of Cultural Property CEN 346 och är ordförande för den svenska spegelgruppen inom SIS. Syftet är att ta fram standarder och riktlinjer inom bl.a. test- och analysmetoder, terminologi, konserveringsmetoder samt inom- och utomhusklimat. Under året har nio nya standarder publicerats och ytterligare 15 är under handläggning.

Riksantikvarieämbetet har ett särskilt ansvar att genomföra funktionshinderspolitiken och deltog därför i workshopen Hur vi når våra mål, som

anordnades av Handisam. En vägledning för arbete med tillgänglighet i skyddade områden håller på att tas fram i samverkan med Naturvårdsverket, Handisam och Öppen Skärgård. Tillgänglighet i den bredare bemärkelsen var också huvudtemat vid årets Samlingsforum.

Utvecklingsarbeten

Riksantikvarieämbetet verkar för en ökad tillämpning av naturvetenskapliga metoder i kulturvården och driver ett antal forsknings- och metodutvecklingsprojekt. Fokus ligger på åldringsstudier, materialundersökningar, dokumentation och moderna material. Som exempel kan nämnas hur ozonsanering påverkar kultur- och konsthistoriskt material, rekommendationer för hållbart bevarandeklimat i museer, hur LED-ljus påverkar museimiljön och dokumentation genom 3D-scanning och röntgen.

En förstudie om bevarande av plastmaterial har också tagits fram. Ett annat område som uppmärksammats är hur flamskyddsmedel påverkar nedbrytningen av textil. Myndigheten är också sakkunnig i en expertkommitté för framtagandet av ett nytt textilt konstverk i samband med den stora renoveringen av FN-högkvarteret i New York.

Inom miljömålsarbetet har ett övervakningsprojekt av markförsurning och dess påverkan på arkeologiska lämningar delrapporterats.

Den laborativa verksamheten har utvecklats till att dels erbjuda analysstöd åt kulturmiljövårdens aktörer, dels att möjliggöra samarbetsprojekt. Myndighetens laboratorier med dess avancerade naturvetenskapliga instrumentpark har successivt utvecklats för att säkerställa att noggranna och relevanta analyser ska kunna genomföras. En röntgenanläggning har installerats och utgör ett starkt komplement till analysverksamheten, bland annat inom den arkeologiska konserveringen, men även i samband med inlösensärenden enligt KML.

Samarbeten med olika universitet har intensifierats, bland annat genom mottagandet av forskarstuderande och masterstudenter, som utifrån sina projektarbeten fått tillgång till den laborativa miljön. Myndigheten har också genomfört metallanalyser för Gothenburg Organ Art Center vid Göteborgs Universitet. Arbetet med att tillgodose behov av laboratorie- och konserveringsmiljöer inleddes under året genom samarbetsprojekt med Byggnadshytan på Gotland och Vasamuseet.

Inom katastrofberedskap och restvärdesräddning har medverkan skett i Nationell plattform för arbete med naturkatastrofer som drivs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, samt anslutits till Klimatanpassningsportalen, som drivs av SMHI. Riksantikvarieämbetet har också bidragit med råd och stöd i samband med att Margaretakyrkan i centrala Oslo skadades vid bombdådet i juli. En utbildning i 1954 års Haagkonvention för militära styrkor i utlandstjänstgöring har förberetts. Utbildning för restvärdesledare har planerats och kommer att genomföras kommande år.

Myndigheten har under året engagerat sig ytterligare i energieffektiviseringsfrågor genom deltagandet i EU-projektet Co₂ol Bricks. Projektet omfattar nio länder och 16 olika samarbetspartners från Östersjöregionen. Myndigheten har samverkat med Svenska Byggnadsvårdsföreningen i framtagandet av Energeboken och deltar även i samrådsgruppen för det nationella forskningsprogrammet Spara och Bevara – energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Myndigheten bedriver egen forskning om landets runstenar genom två postdoc-tjänster som delvis finansieras genom Kungl. Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond. Under året genomfördes en delrapportering av de två projekten. Därutöver genomfördes i september Picture Stone Symposium i Visby, ett internationellt, tvärvetenskapligt symposium om Gotlands bildstenar, i samarbete med Gotlands Museum.

Tabell 11. Utvecklingsinsatser

Aktivitet	2011	2010	2009
Beviljade FoU-projekt med finansiering via 7:5	3	4	3
Beviljade insatser/projekt genom externa bidrag under året, inkl. EU-projekt	3	1	3
Antal externt finansierade postdoc-tjänster (finansiering via Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond)	2	2	2
Antal "reviewed papers" presenterade under året	2	2	-
Antal avslutade analysförfrågningar	16	-	-
Kostnad i tkr	6 437		

Den naturvetenskapliga analysverksamheten var under 2011 fortfarande i ett uppbyggnadsskede med starkt fokus på utveckling av instrumentpark, lokaler och arbetsrutiner, tillsammans med omvärldsbevakning och uppbyggnad av externa samarbeten. Successivt möjliggörs fler samarbets- och analysprojekt.

Tabell 12. Antal arkeologiska undersökningar med färdigkonserverade föremål

Konserverade föremål	2011	2010
Antal avslutade undersökningar	33	7
Antal behandlade fynd	2871	1028
Antal pågående fynd	2032	386
Kostnad i tkr	4 457	

Under 2010 och 2011 har totalt 141 av de 300 undersökningarna genomgått. Av dessa har 40 undersökningar innehållit fynd för konservering vid Riksantikvarieämbetet. Med fynd avses objekt med eget fyndnummer. Således kan ett fynd ofta innehålla flera föremål.

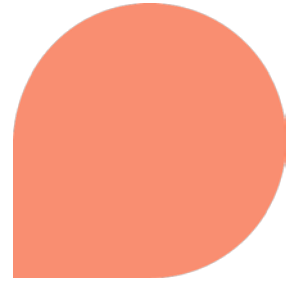
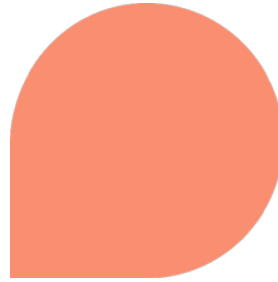
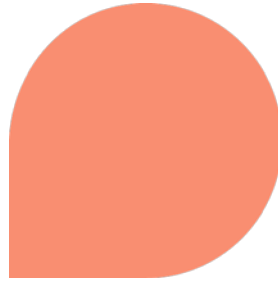
Arkeologisk konservering

Ett stort antal arkeologiska föremål magasineras hos Gotlands museum när Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar lades ner. Totalt omfattar det material från ca. 300 arkeologiska utgrävningar. Myndigheten driver nu ett projekt för konservering av de arkeologiska föremålen. Arbetet sker i samarbete med Gotlands museum. Projektet är även en utgångspunkt för vidareutveckling av fyndfördelningsfrågor och konserveringsmetoder.

Svensk Museitjänst

Svensk Museitjänst är lokaliserad i Tumba och tillhandahåller lokaler för föremålsförvaring och relaterade tjänster. Under året har den senaste ombyggnaden slutförts varigenom lokalerna nu är anpassade till de krav som ställs på förvaring av museiföremål och arkivhandlingar. Under 2010 och 2011 har fyra nya arkiv iordningställts och hyrts ut. Totalt omfattar lokalerna en yta på drygt 30 000 kvm.

Verksamheten ska självfinansieras och har, för första gången i verksamhetens historia, en ekonomi i balans. SMT har dock ett ackumulerat underskott beroende på de investeringar som genomförts under åren och på grund av att verksamheten 2002 tog över ett antal större hyreskontrakt som successivt omförhandlas.

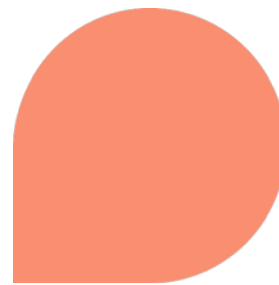
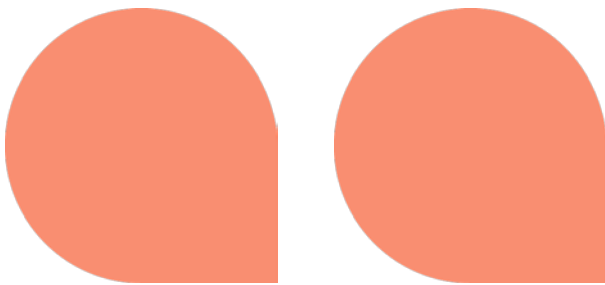
Tabell 13. SMT:s volymer

	2011	2010	2009
Uthyrd yta i förhållande till disponibel yta i % (exkl. pallplatser)	100	100	100
Uthyrd yta totalt i kvm (exkl. pallplatser)	23 236	22 648	22 523
Antal hyresgäster/kunder	63	62	62
Antal sålda timmar för utförda tjänster, t.ex. föremålsvård, gallring, transporter, ordna och förteckna m.m.	2 367	2 808	3 172

Tabell 14. Ekonomiska nyckeltal för SMT. Belopp i tkr.

	2011	2010	2009
Intäkter	26 233	21 213	21 016
Kostnader	-23 708	-23 355	-22 693
Anslagsfinansiering	2 500	2 500	2 120
Akkumulerat underskott	19 278	21 802	19 661
Resultat i tkr	2 524	-2 124	-

Svensk Museitjänst (SMT) redovisar en ekonomi i balans för 2011. Resultatet är en förbättring jämfört med 2010 med 4 648 tkr.

Insatsområde: Fastigheter och besöksmål

Mål

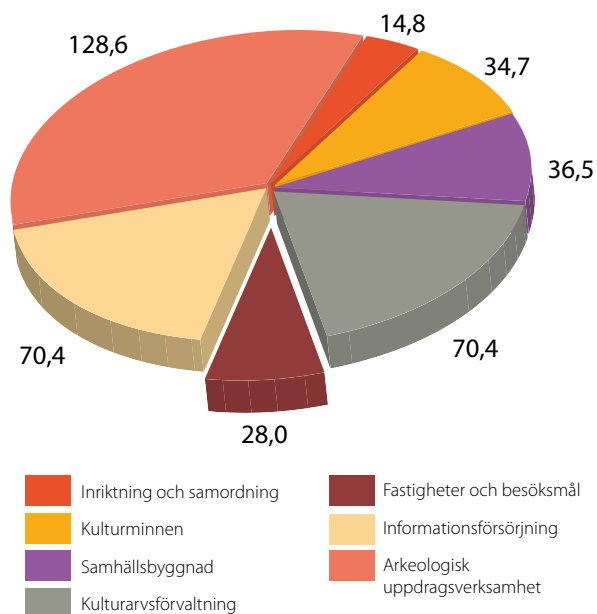
De kulturhistoriska värdena på de fastigheter som Riksantikvarieämbetet förvaltar har vidmakthållits och den publika verksamhet som bedrivs vid besöksmålen har utvecklats.

Verksamhetsbeskrivning

Riksantikvarieämbetet förvaltar 76 kulturhistoriska platser i Sverige. Främst är det arkeologiska platser, men i beståndet ingår även kyrkor, slott och andra byggnader. Vid två platser, Gamla Uppsala och Glimmingehus, bedriver Riksantikvarieämbetet publik verksamhet i egen regi. När det gäller världsarvet Birka och Hovgården ingår Riksantikvarieämbetet i förvaltningsrådet.

Verksamheten syftar till att bevara, tillgängliggöra och utveckla de fysiska platserna och kunskapen om dessa. Vid besöksmålen handlar det om att utifrån ett pedagogiskt förhållningssätt förmedla och föra dialog med utgångspunkt i forskningsförankrad kunskap. Här är perspektiv som barn och unga, mångfald och allas delaktighet centrala. Samarbete med andra aktörer är en viktig del både för den publika verksamheten och för förvaltningen. Vissa av samarbetena regleras genom avtal. I uppgiften ingår att upphandla och utföra vårdinsatser på byggnader och mark.

Diagram 6. Insatsområdets fastigheter och besöksmål andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

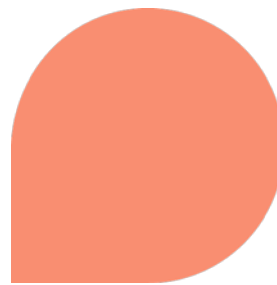
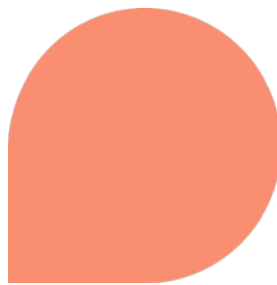

Sammanfattning med måluppfyllnad

Genom avtal och samverkan med andra aktörer har Riksantikvarieämbetet verkat för att vårda, bevara och tillgängliggöra de fastigheter som myndigheten förvaltar. Mark- och byggnadsvård har upphandlats och genomförts vid ett antal fastigheter.

Riksantikvarieämbetet har fortsatt att utveckla och förnya programmen för skola och publik. Satsningarna på barn och unga genomsyrar verksamheten och har även resulterat i särskilda arrangemang. Då lärandet är centralt har stor vikt lagts vid utformningen av programverksamheten och dialogen med besökarna. De visningar och praktiska aktiviteter

som genomförts under året har förmedlat kunskaper om det förflutna som bidragit till insikter i dagens problemställningar.

Fastighetsförvaltning

Översynen av de befintliga hyresavtalen har fortsatt under året. Dialog kring nya avtal pågår med arrendatorn vid Varnhem samt med Laholms kommun angående Lugnarohögen. Statens fastighetsverk har på begäran av Riksantikvarieämbetet beslutat om försäljning av staten tillhörig fast egendom i fem fall; Klåholmen på Björkö, Ströbohög vid Köping, Alvarsmarken vid Borbyborg, en fastighet upplåten med tomträtt i Visby samt en utarrenderad fastighet på Visingsö. Försäljningen av Klåholmen är genomförd under hösten 2011 och avtal skrivs i januari 2012. Övriga försäljningar är inte påbörjade.

Energieffektiviserande åtgärder har genomförts i Gamla Uppsala där fjärrvärme ersätter oljeeldning och ventilationsanläggningen vid Odinsborg är färdigställd och godkänt protokoll för obligatorisk ventilationskontroll är inlämnat.

Markvård har genomförts enligt befintliga avtal med bland annat länsstyrelser, Naturvårdsverket och arrendatorer. På Hamneda gravfältets gravar har träd avverkats. Ett antal byggnadsvårds- och underhållsinsatser har slutförts. De mer omfattande insatserna är tjärstrykning av Källa gamla kyrka och Dädesjö kyrka liksom utvändigt upprustning av Kungsstugan i Åhus, vattenisolering av förbindelsegången vid Lugnarohögen och förstärkning av golvet under köket i Kiviksgravens cafe. Vidare har Forsa Gillestugas naturstensmurverk fogats om, skadat tegel byts ut

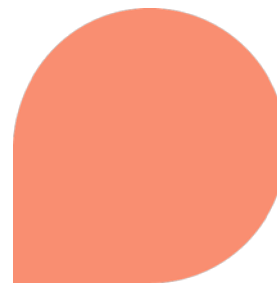
samt fönster setts över. Växtlighet har avlägsnats på tre delsträckor av Visby ringmur. Däremot har puts-slappning av Dädesjö kyrka inte kunnat genomföras trots att den upphandlats.

Genom avtal om nyttjanderätt har Gotlands museum ökat tillgängligheten och användningen av Visby kyrkoruiner och som ett steg i denna utveckling har klosterlängan vid St Katarina kompletterats med toaletter.

Publik verksamhet

Riksantikvarieämbetet använder sig av skolprogram och sociala medier för att kommunicera och marknadsföra sig mot barn och unga. Även ordinarie marknadsföring har lyft fram verksamhet riktad mot denna målgrupp.

Besöksmålen samverkar med lokala och regionala aktörer för att genomföra och utveckla verksamheten. Glimmingehus har genom uppdragsöverenskommelsen med Region Skåne deltagit i flera nätverk riktade mot pedagoger som arbetar professionellt med barn och unga. Fortbildning och förmedling med koppling till den Europeiska landskapskonventionen har genomförts för skolan. Gamla Uppsala museum har använt sig av Uppsala kommuns Kubik för kommunikation med skolor samt samverkat och samplanerat med andra institutioner i Uppsala. Pedagoger från museet har också deltagit i en av Uppsala kommun anordnad "Speed dating" där lärare och museipedagoger diskuterat Skapande skola. Det positiva utfallet vid båda besöksmålen visar att skolverksamheten är efterfrågad och att den passar väl in i skolornas arbete. Fortsatt information till skolans pedagoger

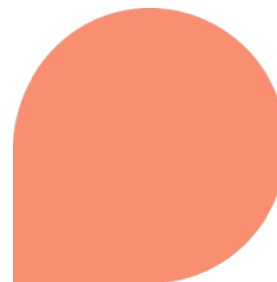
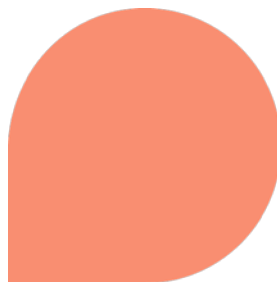
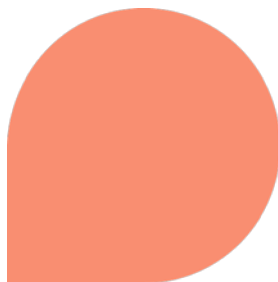
om möjliga finansieringsvägar, t.ex. Skapande skola, och hur besöksmålens pedagogiska program är kopplade till skolans läroplan är viktiga framgångsfaktorer för den fortsatta utvecklingen.

Skolverksamheten på Glimmingehus har hela Skåne som upptagningsområde varför elever från alla Skånes kommuner har möjlighet att ta del av organiserad pedagogisk verksamhet. Utöver guidade visningar, praktiska verkstäder med historiska hantverk och lägerskoleprogram har uppsökande verksamhet bedrivits. Glimmingehus kulturmiljöpedagog har använt Riksantikvarieämbetets community Platsr i skolverksamheten delvis som en del i utvecklingen och utvärderingen av produkten och delvis beroende på att ny teknik attraherar målgruppen. För att öka tillgängligheten och nå fler barn och unga har Riksantikvarieämbetet erbjudit pedagogisk programverksamhet under skolloven vid båda besöksmålen. Besökarna får pröva traditionella sysslor och diskutera skillnader och likheter jämfört med idag. Aktiviteterna har varit uppskattade och välbesökta, vilket visar efterfrågan på pedagogisk verksamhet som är inkluderande, medskapande och fylld med upplevelser. Antalet skolelever som besökte Glimmingehus ökade med 4,6 procent trots att antalet bokade skolvisningar inte ökade. En slutsats är att resan till besöksmålet är det största kostnaden och att bussarna fylls i högre grad än tidigare.

Sommarens aktiviteter har satt barnen i centrum, men utan att separera barnverksamheten från övrig verksamhet. Glimmingehus genomförde dagliga familjeverkstäder under juli med varierande teman och svårighetsgrader för att kunna attrahera barn

och unga i olika åldersgrupper. Familjevisningar har gjorts i borgen. Gamla Uppsala museum har på motsvarande sätt genomfört tre temahelger, Prova på att vara arkeolog. Den pedagogiska verksamheten har kopplats till de arkeologiska undersökningar som gjorts i området under året. Besökarna har fått lära sig bland annat hur man använder en skårslev och dokumenterar framgrävt material. Under säsongen har familjevisningen Vikingafärden att erbjudits och programmet har under året genomförts med större fokus än tidigare på rollek och dramatisering.

Gyckelfestivalen Gyckel på Stora Glimminge och en kurs i pilbågsbyggnad var två andra satsningar riktade till främst ungdomar med tanken om aktivt deltagande. Med berättelsen i fokus har Glimmingehus uppmärksammat den stora efterfrågan på spännande historier. I dramatiserade Skymningsvandringar som utgår från folkminnesuppteckningar har besökarna träffat personer ur Glimmingehus långa historia. Sägenvandringarna genomgick en betydande ansiktslyftning och dramatiserades. För att nå nya målgrupper genomförde Gamla Uppsala museum en hantverkshelg på temat mat och boende i samarbete med Östra Aros gille. Under helgen fick besökarna lära sig mer om och prova att bereda av mat, textilier och läder. Temat känns igen av alla åldrar. Genom att koppla förmedlingen till enklare verkstadsprogram skapas en spännande situation för lärande där barn och ungdomar blir aktiva deltagare. Besökare idag efterfrågar en balans mellan kunskap och upplevelser vilket verksamheten vid Gamla Uppsala museum siktar på att uppnå. Ökningen av antalet besökande

barn var 20 procent vilket visar att den förändrade inriktningen tilltalat målgruppen.

Inom världsarvet Birka och Hovgården har en pedagogisk lekmiljö med tema fornskandinavisk religion har byggts invid Birkamuseet. Arbetet med lekmiljön grundar sig i Riksantikvarieämbetets avtal med Strömma Sjöfart & Turism där Riksantikvarieämbetet åtagit sig att vartannat år producera en tillfällig utställning. Båda parter har i detta fall varit överens om att denna satsning skulle förstärka den publika verksamheten på besöksmålet och satsningen på barn och unga i högre grad än vad en ny utställning i museet skulle göra.

Resultatredovisning

Besöksstatistik och resultat är främst hämtade ur kassasystem, verksamhetsplan och dialog med platsledare. För att kunna redovisa det i regleringsbrevet efterfrågade materialet av besökarnas fördelning på ålder, kön samt geografisk hemvist diskuterades olika insamlingsmetoder. Då andra undersökningsmetoder inte bedömdes vara genomförbara valdes enkät som metod och även om resultatet inte är statistiskt säkert ger det ändå en indikation.

Tyvärr är det svårt att få besökare att svara på undersökningar under sin fritid. Utländska besökare svarar i mindre utsträckning, vilket kan bero på att den personliga integriteten ses som viktig att slå vakt om. Vi kan även se att barn och unga inte svarar på enkäter. Det framgår tydligt när antalet besvarade

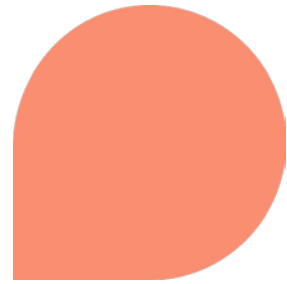
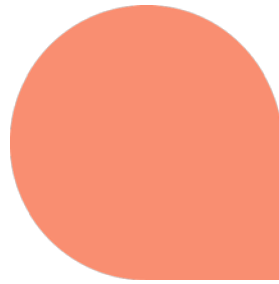
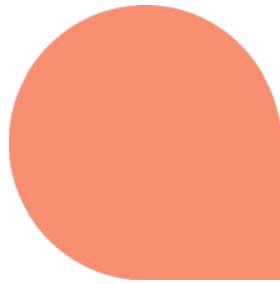
enkäter jämförs med utfallet från kassasystemet som registrerar om besökaren är under eller över 18 år. Skillnaden i svarsfrekvens mellan Riksantikvarieämbetets två besöksmål blev också tydlig. Besökarna vid Gamla Uppsala museum svarade i mycket högre utsträckning än besökarna på Glimmingehus. Detta beror troligen på att besökarna i Gamla Uppsala kunde slå sig ned och fylla i enkäten i lugn och ro medan det vid Glimmingehus under högsäsong är en intensiv verksamhet som huvudsakligen bedrivs utomhus.

Gamla Uppsala museum

Tabell 15. Entréavgifter

Entrétyp*	Pris
Vuxen	60 kr
Barn 0-18 år i målsmans sällskap	gratis
Pensionär	50 kr
Student	40 kr
Vuxen i grupp om minst 10 betalande	50 kr
Gymnasieelev i grupp om minst 10 betalande	20 kr
Grundskoleelev i grupp om minst 10 betalande	10 kr
Vikingabiljett (i samarbete med Gustavianum och Upplandsmuseet)	80 kr
Svenskt kulturarvskort	30 kr
UNT-kort (två entréer för priset av en)	30 kr

*Entré inkl. ordinarie visning (beroende på säsong) per person (momsfritt). Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur Riksantikvarieämbetets beslutade taxor och avgifter (dnr 120-875-2011).

Tabell 16. Antal besökare Förändring i besöksutveckling (antal och procent).

Gamla Uppsala museum	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Antal	16 316	14 400	17 223	22 747	21 174	20 513
Procent jämfört med föregående år	13,3 %	-16,4 %	-24,3 %	7,4 %	3,2 %	Ingen uppgift

Gamla Uppsala museum har jämfört med 2010 ökat med 1 916 besökare (13,3%). Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur besöksmålets kassasystem (2009-2006 GEL-kassa, 2010-2011 SoftOne).

Tabell 17. Antal skolbesök och antal elever.

	2011	2010	2009
Skolvisningar	90	78	77
Antal elever	1 631	1 311	1 186
Totalt antal barn	4 223	3 511	5 149

Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur besöksmålets kassasystem (2009 GEL-kassa, 2010-2011 SoftOne)

Tabell 18. Visningar, arrangemang och program.

	2011	2010	2009
Skolvisningar	90	78	77
Övriga visningar	140	34	63
Publika arrangemang (antal genomförda)	14	11	11
Programverksamhet (antal dagar)	26	14	14
Kostnad i tkr	4 713	5 786	5 744

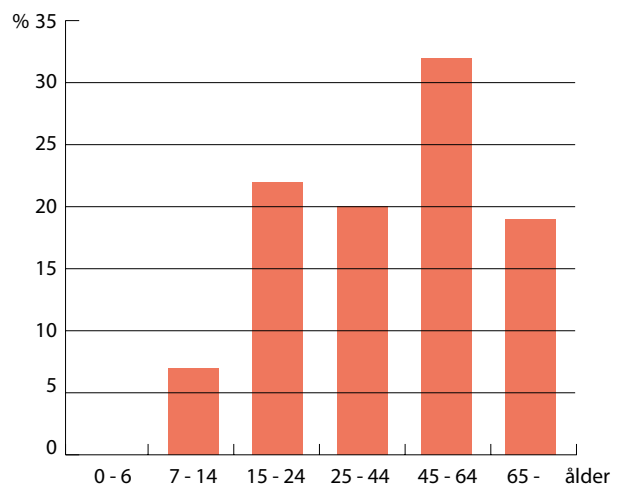
Tabellen visar antal genomförda visningar utöver de som ingår i den ordinarie entréavgiften, publika arrangemang samt antal dagar som programverksamhet genomförts. Den minskade kostnaden relativt 2010 beror på lägre bemanning.

Tabell 19. Könsfördelning

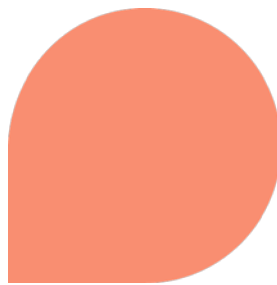
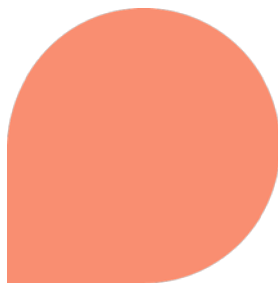
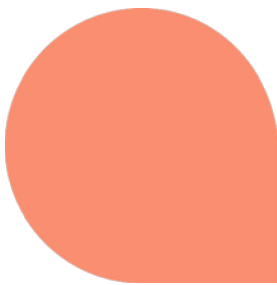
	2011	2010	2009
Män	40%	33%	Ingen uppgift
Kvinnor	60%	67%	ingen uppgift

Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (2011: 249 st. 2010: 141 st.) och materialet är inte statistiskt säkert. Två besökare valde att inte svara på frågan (1%).

Diagram 7. Åldersfördelning

Underlaget till detta diagram är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (249 st varav 22 besökare valde att inte svara på frågan) och materialet är inte statistiskt säkert. Utdrag från kassasystemet visar att 26 % av besökarna på Gamla Uppsala museum är under 18 år (se ovan).

Tabell 20. Geografisk hemvist, svenska besökare

Ort	Procentuell del
Uppsala	29
Stockholm	10
Enköping	4
Göteborg	4
Sollentuna	4
Tyresö	3
Värmdö	3
Västerås	3
Knivsta	2
Linköping	2
Övriga orter (35 st.)	38

Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (115 st.) och materialet är inte statistiskt säkert.

Tabell 21. Geografisk hemvist, utländska besökare

Ort	Procentuell del
USA	18
Storbritannien	16
Tyskland	12
Nederländerna	9
Tjeckien	4
Schweiz	4
Spanien	3
Italien	3
Frankrike	3
Estland	3
Övriga (18 länder)	25

Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (134 st.) och materialet är inte statistiskt säkert.

Glimmingehus

Tabell 22. Entréavgifter

Entrétyp*	Pris
Vuxen	60 kr
Barn 0-18 år i målsmans sällskap	gratis
Vuxen i grupp om minst 10 betalande	50 kr
Årskort (berättigar till fria entréer under ordinarie öppettid)	150 kr

*Entré inkl. ordinarie visning (beroende på säsong) per person (momsfritt). Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur Riksantikvarieämbetets beslutade taxor och avgifter (dnr 120-875-2011).

Tabell 23. Antal besökare Förändring i besöksutveckling (antal och procent).

Glimmingehus	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Antal	48 758	48 558	60 792	54 781	57 947	52 583
Procent jämfört med föregående år	0,4 %	-20,1 %	11 %	-5,4 %	10,2 %	Ingen uppgift

Glimmingehus har under 2011 ökat antalet besökare jämfört med 2010 med 200 personer (0,4 %). Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur besöksmålens kassasystem (2009-2006 GEL-kassa, 2010-2011 SoftOne)

Tabell 24. Antal skolbesök och antal elever.

	2011	2010	2009
Skolvisningar	246	274	270
Antal elever	6 400	5 977	6 752
Totalt antal barn	16 053	15 344	19 724

Underlaget till tabellen ovan är hämtat ur besöksmåtets kassasystem (2009 GEL-kassa, 2010-2011 SoftOne)

Tabell 26. Könsmässig fördelning

	2011	2010	2009
Män	45%	39%	Ingen uppgift
Kvinnor	55%	61%	ingen uppgift

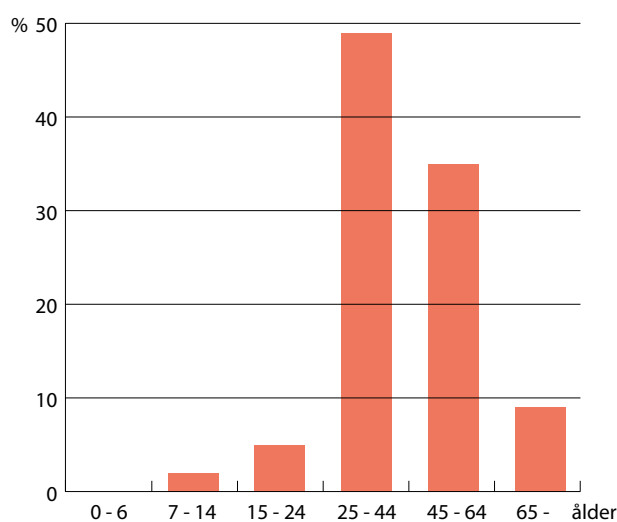
Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (2011: 134 st. 2010: 155 st.) och materialet är inte statistiskt säkert. Sex besökare valde att inte svara på frågan (5 %).

Tabell 25. Visningar, arrangemang och program.

	2011	2010	2009
Skolvisningar	269	274	270
Övriga visningar	73	53	70
Publika arrangemang (antal genomförda)	44	41	44
Programverksamhet (antal dagar)	69	59	50
Kostnad i tkr	8 292	8 207	7 756

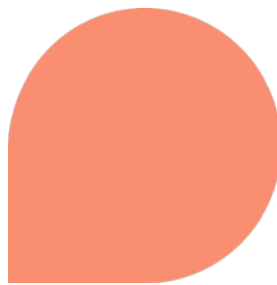
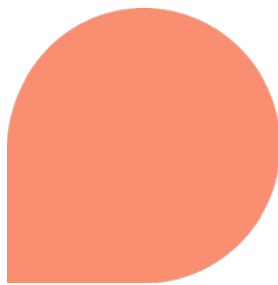
Tabellen visar antal genomförda visningar utöver de som ingår i den ordinarie entréavgiften, publika arrangemang samt antal dagar som programverksamhet genomförts.

Diagram 8. Åldersfördelning

Underlaget till detta diagram är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (134 st varav fem besökare valde att inte svara på frågan) och materialet är inte statistiskt säkert. Utdrag från kassasystemet visar att 33 % av besökarna på Glimmingehus är under 18 år (se ovan).

Tabell 27. Geografisk hemvist, svenska besökare

Ort	Procentuell del
Malmö	11
Stockholm	5
Göteborg	4
Umeå	4
Uppsala	4
Linköping	3
Lund	3
Simrishamn	3
Ystad	3
Ekerö	2
Övriga orter (41 orter)	58

Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (2011: 92 st.) och materialet är inte statistiskt säkert.

Tabell 28. Geografisk hemvist, utländska besökare

Ort	Procentuell del
Tyskland	43
USA	20
Belgien	7
Schweiz	7
Nederländerna	7
Österrike	5
Danmark	5
Frankrike	3
Italien	3

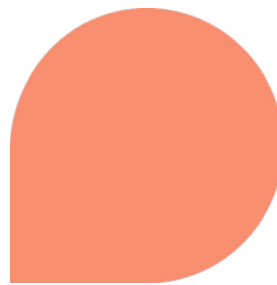
Underlaget till denna tabell är framtaget med hjälp av frivilligt besvarade besöksenkäter (2011: 42 st.) och materialet är inte statistiskt säkert.

Tillgänglighet

I visionen för Riksantikvarieämbetets besöksmål uttrycks tydligt att "ingen verksamhet (...) ska vara exkluderande för någon kategori besökare oavsett etnicitet, religion, genus, generation, klass, sexuell läggning eller funktionsnedsättning". Som ett led i detta har det i arbetet med ett nytt pedagogiskt program i Gamla Uppsala ingått att den ansvarige pedagogen ska ha ett tillgänglighetsperspektiv på de pedagogiska produkter museet erbjuder besökarna. Programmet ska därför även anpassas till att passa besökare som inte har svenska som första språk. På Glimmingehus har ett arbete med att fram ett lättläst studiematerial om borgen har inletts och den ansvarige pedagogen

har under året arbetat med att analysera termer och begrepp som används i verksamheten och som kan vara exkluderande för olika besöksgrupper. Målet är att dessa termer inte ska användas i förmedlingen.

Tillgängligheten till den fysiska miljön har förbättrats. För att underlätta för besökarna har Gamla Uppsala museum förbättrat ljudanläggningarna och montrarna har fått nya skyltar med större textstorlek och bättre kontrast. Vid Glimmingehus har ett nytt räcke har satts upp i en av trapporna i borgen och ett nytt slitlager har anlagts i källarvåningen för att göra marken jämnare. Bänkar har placerats ut i borgen för att ge besökare möjlighet att vila.

Insatsområde: Informationsförsörjning

Mål

Infrastruktur samt efterfrågad, kvalitetssäkrad och användbar information om kulturarvet, från såväl Riksantikvarieämbetets som andra informationsägares källor har tillhandahållits. Med kommunikativa verktyg har kunskapsprocesser drivits och stimulerat till dialog om kulturarvs- och kulturmiljöfrågor.

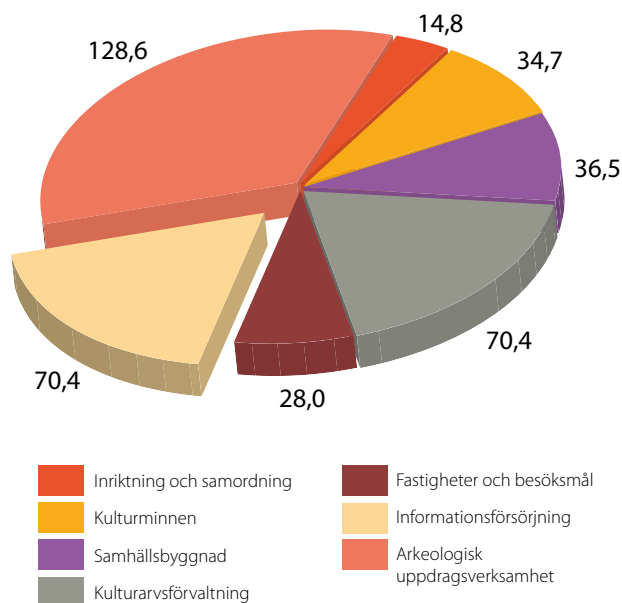
Verksamhetsbeskrivning

För att göra kulturarvsinformationen tillgänglig och användbar erbjuder Riksantikvarieämbetet flera e-tjänster. E-tjänsterna stödjer såväl det professionella kulturarvsarbetet som medborgarnas möjlighet att vara delaktiga genom att det är lätt att söka, förstå, ladda hem och tillföra kulturmiljöinformation. Basen för e-tjänsterna är myndighetens informationssystem och databaser.

Sammanfattning med måluppfyllnad

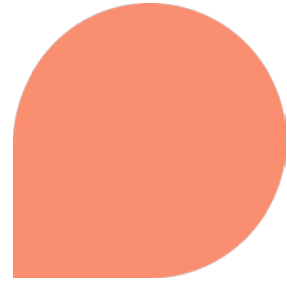
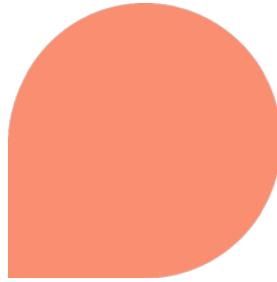
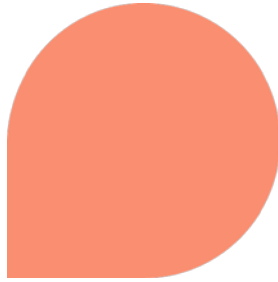
Året har präglats bland annat av att förvalta och utveckla infrastrukturen för informationsförsörjningen. I syfte att öka användbarheten av informationen till exempel som stöd i samhällsprocesser, lärande och forskning samt för kommersiella tjänster har myndigheten i olika sammanhang poängterat vikten av att informationen är öppen och kan länkas och bli del av den semantiska webben. Det har rea-

Diagram 9. Insatsområdet informationsförsörjning andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

liserats genom arbetet i K-samsöksprojektet där nu kulturmiljö- och museiinformation på ett helt annat sätt än tidigare har potentialen att mer effektivt kunna tillföras olika kunskapsprocesser. K-samsök ger stor nytta genom att många institutioner kan utnyttja och samverka kring gemensamma lösningar.

Mängden information om kulturarvet har ökat och kvaliteten i informationen i databaserna (BBR, FMIS och KMB) har höjts. Detta har genomförts i ett särskilt projekt i nära samarbete med Arbetsförmedlingen på Gotland. Arbetet med Creative Commons-licensiering av myndighetens information har påbörjats, för att på ett enkelt och tydligt sätt visa hur informationen får återanvändas.

Tabell 29. Översikt över informationssystem

Bebyggelseregistret BBR	Information om det byggda kulturarvet
Forminnesinformationssystem FMIS	Information om fornlämningar i Sverige
Kulturmiljöbild KMB	Presentation av ett urval av RAÄ bildsamlingar
K-samsök webbservice	En teknisk plattform som skördar och tillgängliggör information från RAÄ:s egna system samt från museers och biblioteks
Platsr	Användarnas egna berättelser om en plats.
Kringla	Söktjänst som söker i K-samsök samt Europeana (cirka 15 miljoner föremål)
Kringla mobil	Söktjänst för mobiltelefoner som söker i K-samsök (ca 3,5 miljoner objekt)

Vidareutvecklingen av e-tjänsten Kringla är inriktad på att ge bättre användarupplevelse för att ta till sig kulturarvsinformation. Kringla har tillförts funktionalitet för att länka samman data. Det har skapat förutsättningar för att användarna ska kunna bidra till att förbättra och berika informationen som tillgängliggörs via K-samsök.

Platsr har tagit ett steg framåt genom att e-tjänsten tillförts en användarnivå för organisationer. Det innebär att vilken organisation som helst kan bidra med digitala berättelser, information och interagera med användarna. Som stöd för att samla in berättelser i fält har en även en prototyp av en Platsr mobilapplikation för Android utvecklats i samarbete med Västmanlands länsmuseum. En av nyttorna med denna samordnade insats är att museer och andra

organisationer inte behöver utveckla och förvalta samma eller liknande lösningar.

Antalet besök till myndighetens informationssystem visar på en ökning, vilket kan tolkas som ett ökat intresse för informationssystemens innehåll, vårt kulturarv. En förklaring är bland annat den infrastruktur som har utvecklats och som bättre tillgängliggör myndighetens information. Samverkan med andra myndigheter och aktörer både nationellt och internationellt bland annat genom Europeana har också bidragit till ett ökat intresse.

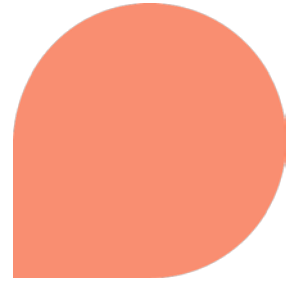
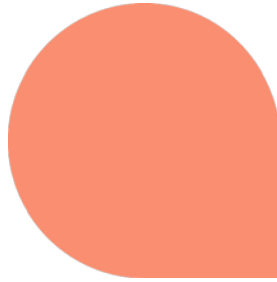
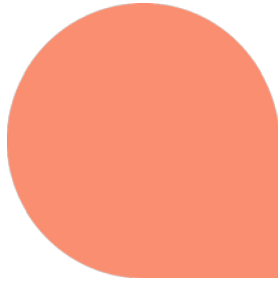
Antalet besök på webben har fortsatt att öka. Detta är en internationell trend och i enlighet med myndighetens strategi för att nå fler användare oavsett vilka de är och var de befinner sig.

Myndigheten har som tidigare år, genomfört ett antal evenemang som höstmötet och kulturarvsdagen. Årets höstmöte hade temat Landsbygden – där föreläsare och deltagare involverades i en aktiv mötesform, som var mycket uppskattat.

Infrastruktur och strategisk utveckling

K-samsök

Riksantikvarieämbetet förvaltar och utvecklar K-samsök och e-tjänster för kulturarvsinformation. Samhällsnytta skapas genom att informationen mer effektivt kan tillföras olika kunskapsprocesser och genom att många kan utnyttja och samverka kring gemensamma lösningar, istället för att institutioner utvecklar olika lösningar för samma uppgift. Detta medför ökade kostnader för Riksantikvarieämbetet men gör det möjligt att spara resurser i hela kulturarvsområdet.

Utvecklingen av K-samsök avslutades i början av året och har godkänts av projektets styrgrupp med representanter från Riksantikvarieämbetet, Kungliga Biblioteket, Riksarkivet, Västarvet och Statens historiska museum.

Under året har Kulturen i Lund, Östasiatiska museet och Medelhavsmuseet, tillkommit som nya leverantörer av information till K-samsök. Leverantörerna uppgår i dagsläget till drygt 40, varav hälften är hembygdsföreningar. En stor del av K-samsöksarbetet har varit att stötta museer för att kunna leverera utifrån sina olika tekniska system. Processen att ansluta ansvarar respektive institution för och Riksantikvarieämbetet har därmed små möjligheter att påverka vilka museer som ansluter till K-samsök.

Förvaltningen och utvecklingen av K-samsök har inriktats på att ta fram en ny version av K-samsöksprotokollet – det är ett slags schema - för leverantörernas information. Förändringarna innebär nya möjligheter för ingångar till kulturarvet, till exempel genom att man kan söka på personer och händelser i historien. Ett nytt leverantörsavtal för K-samsök har tagits fram och undertecknats. Leverantörsavtalet reglerar vad museerna förbinder sig i fråga om leverans av information och vad Riksantikvarieämbetet ska göra för att ta emot och tillgängliggöra informationen.

K-samsök har marknadsförts via webb, nyhetsbrev, deltagande i konferenser och workshops. Myndigheten har deltagit i en nationell applikationsutvecklingstävling där K-samsöks information var den mest attraktiva och vinnarna utvecklade en applikation på K-samsök. Riksantikvarieämbetet kan se ett

ökande intresse för användning av informationen och under året har 18 API-nycklar delats ut.

Nya e-tjänster med K-samsök som bas är Fornfynd (I-phoneapp), Tidsmaskinen (androidapp) och Östergötlands Museums söktjänst.

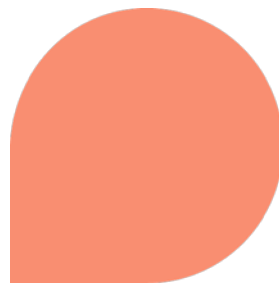
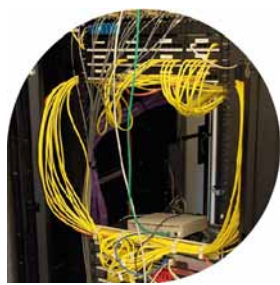
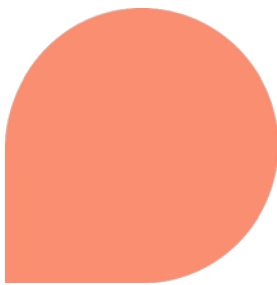
K-samsök och Kringla har klassats som två strategiska e-förvaltningsprojekt av E-delegationen.

Digitala Sveriges Runinskrifter

Riksantikvarieämbetet driver med finansiering av Riksbankens Jubileumsfond projektet Digitala Sveriges Runinskrifter. Projektet ska i en första fas tillgängliggöra bokverket digitalt på myndighetens hemsida och genomföra en modellering för hur ett forskarstöd för runforskning ska kunna se ut. Den digitala versionen beräknas vara publicerad på hemsidan i januari 2012.

Public Sector Information (PSI)

Syftet med PSI-direktivet är att skapa förutsättningar för en europeisk informationsmarknad genom att genomföra ett minimum av harmonisering och anta en allmän ram för villkor för vidareutnyttjande av handlingar som produceras inom den offentliga sektorn. Med handlingar menas både pappershandlingar och handlingar i elektronisk form. Med vidareutnyttjande avses att handlingarna används för andra ändamål än dem som de ursprungligen framställdes eller samlades in för. Det kan röra sig t ex. om förädling eller bearbetning. Genom lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen genomförs PSI-direktivet i svensk rätt. Under året har myndigheten tagit fram informa-

tionstexter om PSI och om de informationsmängder som Riksantikvarieämbetet förvaltar. Dessa texter kommer att tillgängliggöras på myndighetens hemsida och på respektive e-tjänsters hemsida under början av 2012.

Semantisk webb

Ett systematiskt arbete har påbörjats för att anpassa Riksantikvarieämbetets informationssystem till en global informationsarkitektur. Målet är att unika data endast lagras på en plats och sedan länkas till andra relevanta datakällor. Det innebär att nuvarande system behöver utvecklas utifrån en myndighetsgemensam vision där systemen anpassas till omvärldens förväntningar på användbarhet gällande uppmärkning och tillgänglighet. Genom att länka ihop olika objekt i olika databaser, där länken visar vilken relation objekten har, ökas användbarheten av informationen. Den blir mer entydig och datorerna håller reda på vilka objekt som hänger samman med andra. Data blir mer värdefullt av att kunna visas och sökas i många sammanhang, så som stöd i samhällsprocesser, lärande och forskning samt för kommersiella tjänster. Resultaten av det inledande arbetet har kommunicerats internt och inom ramen för K-samsök. Datamodelleringar har även genomförts kring hur länkingsarbetet kan utföras.

Infrastructure for spatial information in Europe (Inspire)

Samarbetet inom Europa och globalt ökar och ställer tydliga krav på att skapa harmonisering och interoperabilitet av nationella geodata. Alla myndigheter

som har ett informationsansvar för geodata inom ramen för Inspire åläggs skyldigheter enligt EU:s direktiv att ta fram metadata och att göra informationen tillgänglig via nättjänster. För datadelning ska myndigheternas data anpassas enligt de specifikationer som Inspire ställer som krav för att uppnå interoperabilitet.

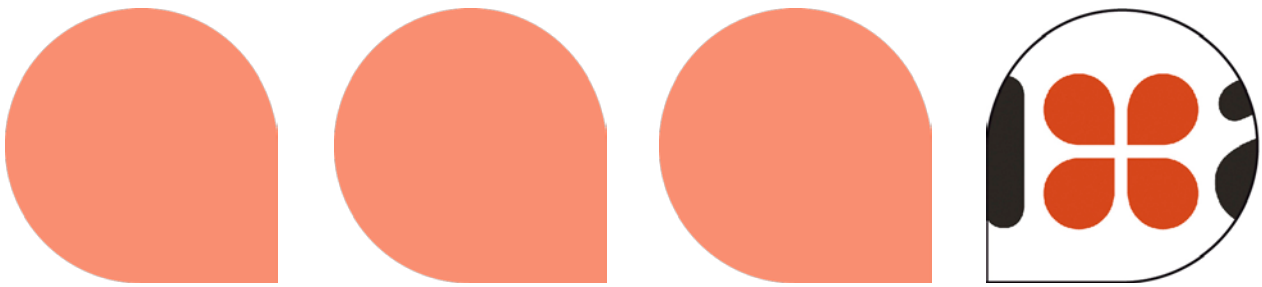
Riksantikvarieämbetet ansvarar för följande datamängder:

- Fasta fornlämningar enligt 2 kap. KML inklusive gränsbestämda fornlämningar
- Skyddad bebyggelse enligt 3 kap. KML Byggnadsminnen och Kyrkliga kulturminnen.
- Statliga byggnadsminnen enligt förordningen (1988:1229) om statliga byggnadsminnen.

Arbetet med Inspire är flerårigt och kommer att löpa fram till 2017. Under dessa år finns ett antal aktiviteter och mål som ska vara genomförda vid givna tidpunkter. Under året har Riksantikvarieämbetet börjat harmonisera data i fornminnesinformationssystemet (FMIS) och Bebyggelseregistret (BBR) efter kraven från Inspire, lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation. En anpassad WMS (Web Map Service) har satts upp och finns nu tillgänglig på Geodataportalen.

E-tjänster

Intresse för och användning av information från myndighetens informationssystem visar på en sta-

dig ökning. En bedömning är att samsökfunktionen Kringla.nu kan ses som en framgångsfaktor. Besökarna kan på ett enkelt sätt nå information om bland annat fornlämningar, byggnadsminnen och fotografier. Ytterligare en faktor är länkar till Riksantikvarieämbetets information från Wikipedia.

Kringla

E-tjänsten Kringla söker i all information som är indexerad i K-samsök och information som finns i Europeana (tillsammans cirka 20 miljoner objekt). Kringla är utvecklad för att visa potentialen med sökgränssnitt utöver respektive institutions samling. Genom samsökning vänds fokus från institutionen till användarens behov. Kringla erbjuder institutioner utan egna sökgränssnitt en söktjänst.

Kringla driftsattes i början av året. Därefter har en vidareutveckling gjorts för att ge en bättre användarupplevelse och för att skapa förutsättningar för användarna att förbättra och berika informationen i K-samsök. Inom ramen för detta har en databas utvecklats där användarnas information kan lagras och tillgängliggöras för andra applikationer. Dessa uppdateringar kommer att driftsättas under januari 2012.

Platsr

Platsr.se är ett led i Riksantikvarieämbetets utveckling av e-tjänster för dialog och delaktighet, en plattform för fler att dela med sig av berättelser om platser. Platsr är också en plattform för samarbeten mellan institutioner för att göra gemensamma och för samhället kostnadseffektiva satsningar kring digitalt berättande.

Tabell 30. Platsr

Volym i antal	2011	2010	2009
Antal nyregistrerade platser	434	380	-
Antal nyregistrerade användare	340	690	-
Kostnad i tkr	2 070	2 783	

Tabellen visar antal registrerade användare och antal skapade platser i Platsr vilken bygger på användarnas egna berättelser om platser med historia och historier. Fokus ligger på personligt berättande och interaktivitet användare emellan. Kostnaden omfattar systemutveckling och förvaltning av Platsr samt del av kostnad för kartserver. Kostnaden är lägre p.g.a att utvecklings-takten minskat.

Under året har applikationen vidareutvecklats med en användarnivå för organisationer. Organisationsingången fyller ett efterfrågat behov av att synliggöra institutionen själv. Organisationsingången har testats av bl. a. Sveriges Fängelsemuseum, Sjöhistoriska museet, Kulturparken Småland och Västmarvet. Efter ca en månads drift har 18 organisationer tagit möjligheten att skapa en organisationssida.

I december driftsattes en prototyp av en Platsr mobilapplikation för Android. Mobilapplikationen är ett resultat av ett samarbete med Västmanlands läns museum. Platsr-användarna har varit involverade i arbetet och utvecklingen har skett på öppna arenor så som Platsrs diskussionsforum, Facebook, Platsrs och Riksantikvarieämbetets bloggar och Riksantikvarieämbetets twitterkonto.

Kulturmiljöbild (KMB) och Flickr commons

Anpassningen av KMB för Creative Commons-licensiering är klar. Hittills har 13 227 bilder med

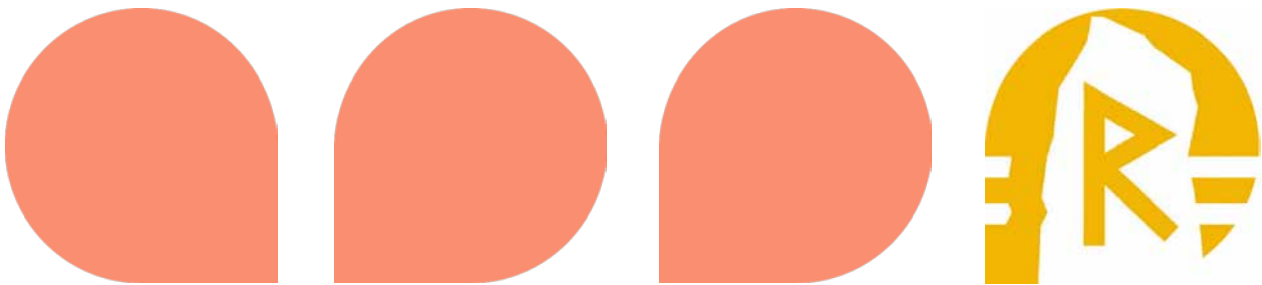
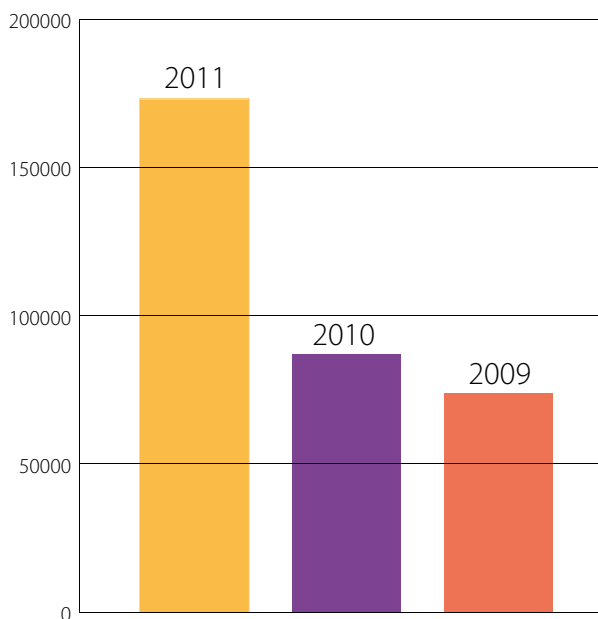

Diagram 10. Antal besök KMB

Antal besök i KMB har ökat med 100 % jämfört med 2010. Ett exempel är att i samband med presentation av Fredrik Brunos bilder från 1940-talet på Flickr Commons, märktes en ökning av antal besök i KMB. Det visar på de synergieffekter som uppstår mellan informationssystemen och tillgängligheten. Mätningarna visar endast antal besök i systemet, inte hur informationen utnyttjats.

utgången upphovsrätt märkts med CC-licensen "Public Domain Mark". Licensieringsarbetet fortsätter och ytterligare cirka 75 000 bilder är klara för att märkas. Antalet besök på KMB ökar och har närmast fördubblats från det föregående året, vilket kan tolkas som att intresset för bilder är stort.

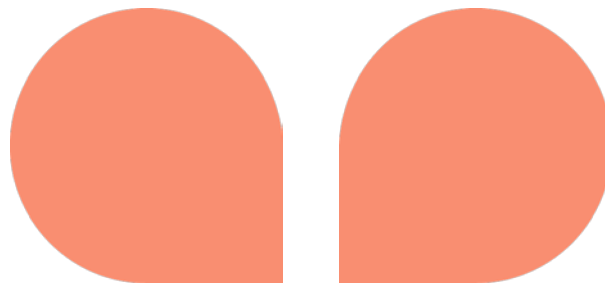
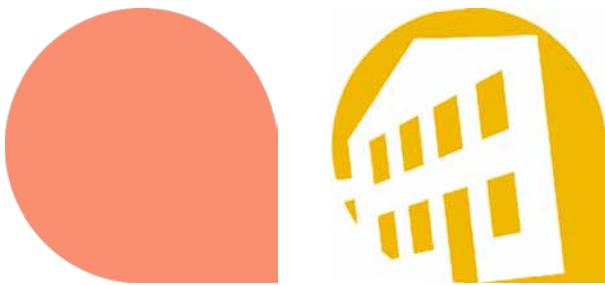
Bildsamlingarna på Flickr Commons har fortsatt publiceras med syfte att nå nya användargrupper,

interagera kring bilderna och låta användarna bidra med information. Under året har 208 bilder lagts ut. Det totala antalet visningar för samtliga bilder har under året varit 811 405. Närvaron på Flickr Commons väcker fortsatt intresse och uppskattning vilket verifieras av kommentarer och annan aktivitet från användare i Sverige och hela världen. I arbetet med Flickr Commons har intresse väckts hos andra myndigheter och museer, t ex Riksarkivet och Nordiska museet. Riksantikvarieämbetet har deltagit i seminarier för att informera om verksamheten med Flickr Commons samt besökt och tagit emot studiebesök i samma syfte.

Bebyggelseregistret (BBR) och fornminnesregistret (FMIS)

Ett omfattande utvecklingsarbete har genomförts med BBR. Utvecklingen omfattade konvertering till ny databas och ny databasstruktur som driftsattes i slutet av året. En förstudie för en liknande utveckling för FMIS har påbörjats.

I samverkan med Arbetsförmedlingen på Gotland har projektet Kvalitetslyftet genomförts. Syftet med projektet har varit att höja kvaliteten på informationen i Riksantikvarieämbetets e-tjänster. Mycket goda resultat har uppnåtts, bland annat har över 3 000 objekt i FMIS förbättrats, fler än 10 000 bilder i KMB har koordinatsatts och fler än 6 000 bilder har länkats till FMIS. Projektet har även inneburit kompetensutveckling för deltagarna. Två av deltagarna har fått kortare anställningar på Riksantikvarieämbetet efter avslutat arbetsmarknadsprojekt.

Tabell 31. Antal registrerade objekt i FMIS, BBR, KMB

Volym i tusental	2011	2010	2009
Fornlämningar	648	641	633
Byggnader	82	80	74
Bilder	96	92	90
Kostnad i tkr	20 925	23 179	15 381

I kostnaden ingår även förvaltning av informationssystemen samt kartserver till FMIS och BBR. I samverkan med Arbetsförmedlingen har projektet Lyftet genomförts med syfte att höja kvaliteten på systemens information. Licenskostnad för FMIS, 550 tkr ingår ej i beräkningen, den finansieras med anslag 7:2.

I samverkan med den regionala kulturmiljövården, centrala myndigheter, kommuner och stift tillför Riksantikvarieämbetet kontinuerligt ny information samt uppdaterar befintliga objekt med information i informationssystemen BBR och FMIS.

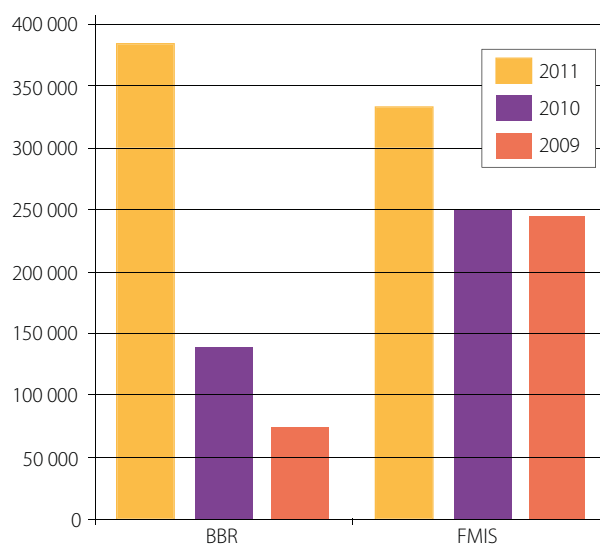
2010 belastade en nedskrivning kostnaden med 3000 tkr. Ingen motsvarande nedskrivning gjordes 2011

Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Riksantikvarieämbetet har deltagit i ett 90-tal olika samverkansforum och konferenser nationellt och internationellt inom ramen för K-samsök. Målet har varit att sprida kunskap om K-samsök, licensierings- och öppenhetsfrågor men även för att lära mer om och bidra till kreativa näringar, barn- och ungdomsfrågor, berättande m.m.

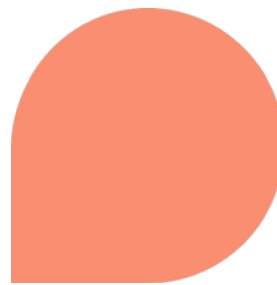
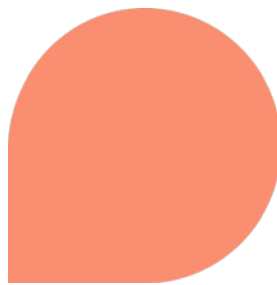
Frågan om upphovsrätt och licensiering har varit aktuell under året. Bland annat har en fortsatt dialog förts med Sveriges Fotografers Förbund. ABM-seminarieserien från föregående år avslutades med tematiska möten om att skörda metadata om video och ljud till K-samsök. Intresset bland institutioner för konkreta utvecklingssamarbeten har dock varit

Diagram 11. Antal besök i informationssystemen BBR, FMIS

Antalet besök i BBR har ökat med 176 % jämfört med 2010, vilket tyder på ett ökat intresse av informationen. En förklaring är att Riksantikvarieämbetet tillhandahåller information bland annat genom datauttag från databasen vilken gör den mer lättåtkomlig. Detta kan göras av privatpersoner och företag, men görs framförallt av kommuner, länsstyrelser och regionala museer. Mätningarna visar endast antal besök i respektive system inte hur informationen utnyttjats.

litet vilket kan bero på att sätten att finansiera utveckling inom ABM-sektorn uppmuntrar till parallella utvecklingsprojekt istället för till samarbeten. Ett undantag är utvecklingsprojektet Platsr där några institutioner bidragit. Här ska särskilt Västmanlands länsmuseum nämnas som varit en aktiv part i utvecklingen. Det och en rad olika mindre museer har valt att inte utveckla egna applikationer utan använder Platsr och kan därigenom spara sina resurser.

Europeana

Myndigheten medverkar i projektet Carare (Connecting Archaeology and Architecture to Europeana), som finansieras inom EU:s 7:e ramprogram. Målet för Carare är att leverera kulturmiljöinformation till Europeana. För Riksantikvarieämbetet innebär Carareprojektet att myndigheten har fått extern delfinansiering för leverans av kulturmiljöinformation om bland annat fornlämningar och bebyggelse till Europeana. Under året har Riksantikvarieämbetets kulturmiljöinformation förberetts för Europeanas protokoll och testleveranser av data har genomförts. Detta arbete fortsätter under 2012.

En stor del av det Europeanarelaterade arbetet har rört avtalsfrågor kring både Riksantikvarieämbetets roll som aggregator för information och leverantör av data. Viktigast är Europeana Data Exchange Agreement som reglerar vad leverantörer och aggregatorer åtar sig.

Riksantikvarieämbetet deltog i en europeisk utvecklingstävling – Hack4Europe – som arrangerades tillsammans med Europeana. Syftet var att visa vilka möjligheter som öppen data ger samt göra PR för Europeanas och K-samsöks API:er. Systemutvecklare från Riksantikvarieämbetet utsågs av den externa juryn till vinnare.

Under året har myndigheten även deltagit i två ansökningar för Europeanarelaterade projekt. Ett av dessa har beviljats av EU (Europeana Awareness) och kommer att pågå 2012-2014.

Riksantikvarieämbetet har deltagit i ett hackathon (utvecklingstävling) i Nederländerna i Europeanas regi.

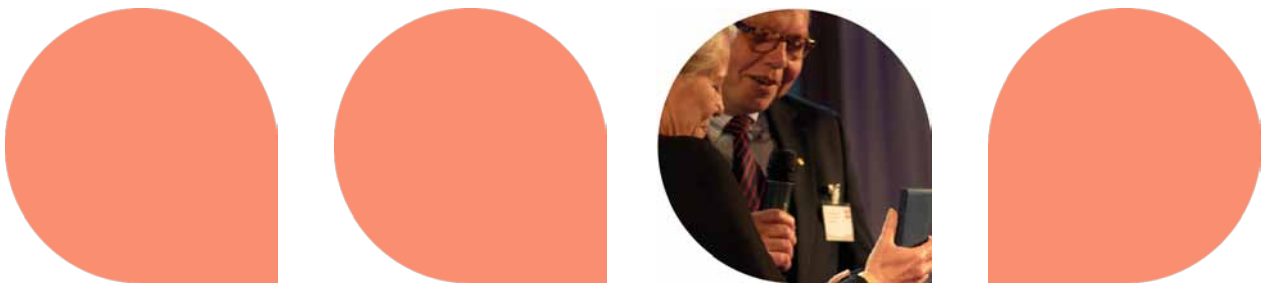
Inom ramen för Carare har Riksantikvarieämbetet deltagit i en workshop i Tyskland. Testmappning mot Carare-protokollet har påbörjats för FMIS och BBR.

Arkiv och bibliotek

Arkiv- och bibliotekssamlingarna omfattar drygt sju hyllkilometer publikationer, fyra hyllkilometer arkivhandlingar och cirka fem miljoner foton och bilder. Samlingarna tillgängliggörs för närvarande i huvudsakligen analog form. Myndighetens strävan är att göra framför allt arkivsamlingarna digitalt tillgängliga i utökad utsträckning.

Antalet fysiska besök var svagt stigande jämfört med tidigare år. Det stora antalet besök sker dock digitalt genom sökningar i bibliotekskatalogen och i de olika e-resurser som biblioteket äger eller prenumererar på. För närvarande finns inga bra metoder att mäta besök/nedladdningar/sökningar när det gäller elektroniskt material beroende på att delar ligger lokalt, delar ingår i informations-/databaspaket till vilka biblioteket länkar. Metoder som visar det digitala utnyttjandet av biblioteket och arkivet behöver utvecklas.

Bibliotekets låneutveckling följer ungefär samma minskande utvecklingstrend som övriga forskningsbibliotek både avseende första lån och omlån. En förklaring till den generella tendensen att antalet lån minskar är att e-resurser används istället för fysiska lån. Vetenskapliga publikationer tenderar idag i större utsträckning än tidigare att endast tillgängliggöras i form av nedladdningsbara filer på universitetens hemsidor. Utvecklingen av e-publikationer inom bibliotekets samlingsområde är dock svag.

Tabell 32. Användning av arkiv och bibliotekssamlingar

	2011	2010	2009
Inkomna ärenden till arkivet	871	901	958
Nya låntagare registrerade i bibliotekssystemet	363	367	339
Utlånade volymer			
varav arkivmaterial	11 067	12 719	10 820
varav biblioteksmaterial	44 978	43 429	50 437
Beställda fotokopior av arkivmaterialet och KMB*	844	1 137	**601
Bibliotekets bestånd	440 000	435 000	430 000

* Siffran visar beställda fotokopior av arkivmateriel men inte via KMB

Tabell 33.

Antal öppettimmar och besökare på informationstorget	2011	2010	2009
Öppettimmar	1 228	1 178	1 075
Inskrivna besökare *	7 400	1 277	1 270
Kostnad i tkr	16 653	18 614	15 881

* Bygger på notering av antal besökare per dag (jan-feb), samt noteringar under en mät dag per månad av antal besök (mars-april).

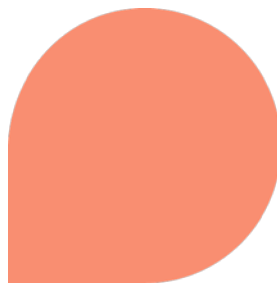
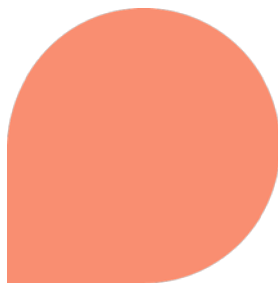
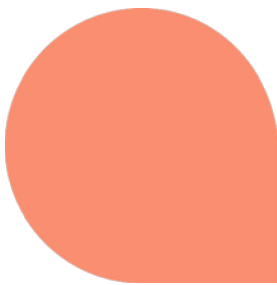
Evenemang – Höstmötet, Kulturarvsdagen och Arkeologidagen

En viktig mötesplats är det årliga höstmötet där myndigheter, intresseorganisationer och verksamma inom kulturarvsområdet deltar för att diskutera aktuella frågor. Andra årliga evenemang är Kulturarvsdagen och Arkeologidagen.

Höstmötet

Höstmöte 2011 hade temat Landsbygden. Föreläsningarna handlade om liv, kunskap och arbete för

en hållbar framtid – med landsbygden i fokus. Ett program med internationella utblickar presenterades och föreläsare och deltagare involverades i en aktiv mötesform. I utvärderingen framkom att deltagarna uppskattade mötesformen för bättre dialog, liksom att de upplevde att temat var inspirerande och lärorikt. I samband med höstmötet utgavs skriften Countrysides i syfte att visa kulturmiljöns betydelse för frågor om landsbygdsutveckling. Skriften gavs ut på engelska för att även kunna användas i internationella sammanhang.

Tabell 34. Höstmötet, antal besökare.

	2011	2010	2009
Höstmöte	326	439	431
Kostnad i tkr	3 609	2 492	1 228

I förhållande till 2009 genomfördes 2010 en ambitionshöjning genom att använda ett dialogverktyg där mötesdeltagarna kunde interagera tillsammans med föreläsarna. Antalet utställare var 14 år 2010 och 11 år 2011. Det minskade antalet besökare 2011 bedöms bero på en avgiftshöjning. Utvärderingen av 2011 års höstmöte visade att 81 % ansåg att syftet med deltagandet uppfylldes. Kostnadsökningen 2011 jämfört med 2010 förklaras av en ändrad bokföringsprincip vid bokföring av fakturan från konferensarrangören för höstmötet. Intäkter och kostnader bokförs nu brutto.

Kulturarvsdagen

Runt om i Europa arrangeras årligen Kulturarvsdagen i Europarådets samarbetsprojekt European Heritage Days, med olika teman i respektive land. Riksantikvarieämbetet är samordnare i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund. Kulturarvsdagen genomfördes i september och temat var Gröna platser. I utvärderingen framkom att temat var mycket uppskattat av såväl arrangörerna som besökarna. Arrangörerna upplevde att de lättare fick gehör i och med kopplingen till Riksantikvarieämbetet och European Heritage Days. Över 100 arrangörer i hela landet anordnade totalt cirka 150 evenemang med uppskattningsvis cirka 4 000 besökare, det var färre än tidigare år, vilket kan bero på dåligt väder. Kulturarvsdagen fick stort genomslag i lokala medier med totalt cirka 200 artiklar.

Tabell 35. Kulturarvsdagen och arkeologidagen, antal besökare.

	2011	2010	2009
Kulturarvsdagen	4 000	10 000	10 000
Arkeologidagen	5 154	6 112	4 100
Kostnad i tkr	2 279	2 492	1 228

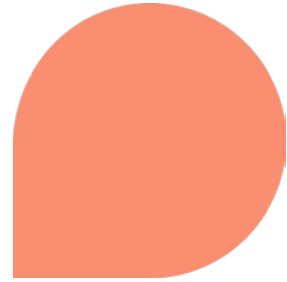
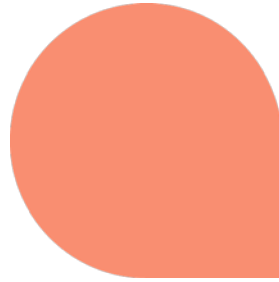
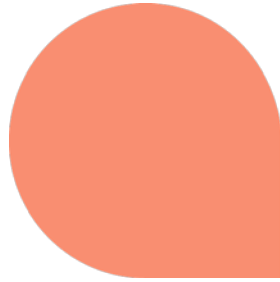
Antal besökare är beräknat utifrån de uppgifter som arrangörerna uppgivit i myndighetens utvärdering. Den stora minskningen bedöms bero på dåligt väder. På grund av att inte alla arrangörer angivit antal besökare är uppgifterna ungefärliga.

Arkeologidagen

Arkeologidagen arrangeras den sista söndagen i augusti. Målet är att locka besökare till utgrävningsplatser och fornlämningsmiljöer för att där låta arkeologer och andra engagerade möta allmänheten. Under dagen genomför länsstyrelser, museer, fornbyar, föreningar och andra kulturentreprenörer visningar, utgrävningar, föreläsningar och andra aktiviteter. Under årets arkeologidag genomfördes 48 arrangemang i 18 deltagande län jämfört med 2010 som hade 33 evenemang i 14 län.

Nya webbplatser internt och externt

I augusti 2011 startade myndigheten ett arbete med att ta fram nya webbplatser internt och externt. Dessa ska stödja arbetssätt, innehåll och funktionalitet vilka följer myndighetens strategi och vision 2011-2013. De båda webbplatserna ska skapa relevanta, lättillgängliga, användbara och informativa forum på nätet där besökare erbjuds goda möjligheter till e-tjänster, dialog och interaktivitet. De nya webbplatserna lanseras i juni 2012.

Insatsområde: Arkeologisk uppdragsverksamhet

Mål

Arkeologiska uppdrag har utförts kostnadseffektivt med hög antikvarisk och vetenskaplig kvalitet. Den pågående omstruktureringen av verksamheten har fortsatt. Affärsmodellen har fortsatt att utvecklas i enlighet med den affärsplan som beslutats för att skapa en stabilare ekonomisk situation och på sikt arbeta bort det ackumulerade underskottet.

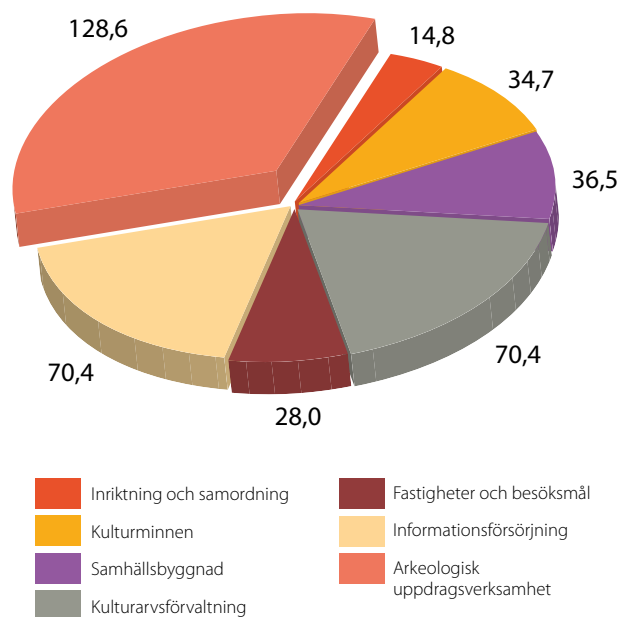
Verksamhetsbeskrivning

Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet (UV) arbetar för att kulturarvet ska vara en angelägenhet för alla. Det görs genom att utveckla formerna för inventering, dokumentation samt undersökning av fornlämningar och kulturlandskap. Vidare genom att sprida kunskap om historien som är värdefull för alla, att ha hög och bred kompetens samt arbeta över hela landet. Forskningen har en framträdande nationell och internationell ställning och UV kännetecknas av att vara en attraktiv samarbetspartner.

Sammanfattning med måluppfyllnad

Uppdragsvolymen har varit hög men har inte nått 2010 års nivå. Jämfört med åren dessförinnan är den varit tillfredsställande.

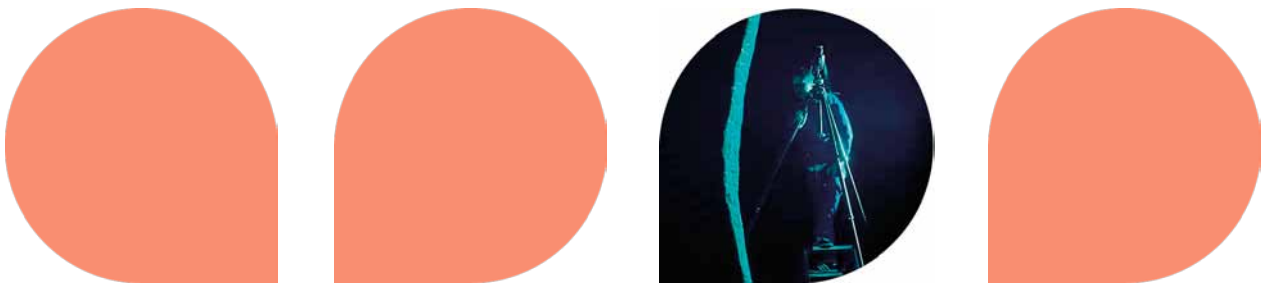
Diagram 12. Insatsområdets arkeologisk uppdragsverksamhet andel av det totala kostnadsutfallet. Belopp i mnkr.

Det omstruktureringsarbete som genomfördes åren 2009-10 har fortsatt. Åren 2009 och 2010 inriktade sig främst på chefsstruktur och arkeologer. Under 2011 samordnades redaktions- och teknikverksamheten i en ny enhet och översyn av ekonomiadministrationen genomfördes med syfte att förenkla, effektivisera och samordna de regionala strukturerna. Detta arbete fortsätter.

De genomförda åtgärderna har så här långt inneburit att UV:s ekonomiska förluster minskats över tid men det finns fortfarande mer att göra för att uppnå önskvärd stabilitet.

Tabell 36. Nyckeltal

	2011	2010	2009	2008
Omsättning mnkr	130,1	146,2	100,5	108,5
Debiterade timmar	142 388	166 448	114 635	132 595
Fälttimmar	74 602	118 995	50 584	57 118
Antal påbörjade projekt	272	277	321	390
varav budget över 200 tkr	83	90	68	81
Resultat mnkr	-2,9	6,7	-37,1	-11,1

I affärsplanen som togs fram 2010 uttalas en ambition att ändra arbetssättet till att bli mer affärsmässigt. Det innebär att förutsättningar ges att minska den administrativa överbyggnaden bl.a. genom att medarbetarna ges möjlighet till större ansvar och delaktighet. För att kunna ta ett större ansvar krävs att möjlighet finns kompetensmässigt. För att möta detta behov har utbildningar genomförts i arbetsrätt, avtalsjuridik och upphandling. Vidare har en utbildning i arbetsmiljö för projektledare genomförts så att de kan motta delegering i form av fördelning av arbetsmiljöuppgifter vid fältarbete.

Senare års tendens till förtätning av bebyggelsen i många städer håller i sig. Flera stadsarkeologiska undersökningar har utförts i Norrköping, Nyköping och Kalmar. Det ställer också särskilda krav på kompetensen hos arkeologerna.

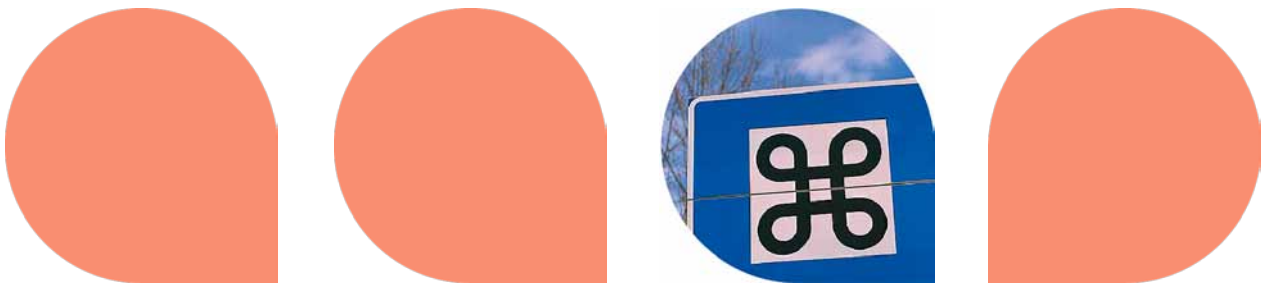
Även om det finns en viss förskjutning av uppdragen in till städerna eller i dess utkanter baseras fortsatt flera större uppdrag på utbyggnad av infrastrukturen. Där kan nämnas dubbelspårsutbyggnaden för järnväg förbi Motala, väg E22 genom Blekinge samt riksväg 40 mellan Borås och Ulricehamn.

Resultat

Det ekonomiska resultatet för UV totalt blev -2,9 mnkr. Då inkluderas pensionskostnader (riskpremie) med cirka 1,2 mnkr och ränta på UV:s ackumulerade underskott med cirka 0,8 mnkr. Den löpande verksamheten gav ett underskott på 0,9 mnkr. Delar man i sin tur upp detta på avgiftsområdena uppdragsverksamhet och Intrasis så ger uppdragsverksamheten en förlust med 3,3 mnkr medan Intrasis ger en vinst på 0,4 mnkr

Fluktuationerna i resultatet styrs i allt väsentligt av variationer i uppdragsvolymen. Även om 2011 varit ett relativt bra år uppdragsmässigt innebär det ändå ett steg tillbaka jämfört med fjolåret. Jämfört med 2010 föll antalet debiterade timmar med 24 000 eller 14 procent och antalet fälttimmar minskade med 44 000, en minskning med 37 procent. Detta visar att uppdragsvolymen är för liten för att täcka de nuvarande fasta kostnaderna.

Utöver effekter av uppdrags volym påverkas resultatet också av prisutveckling på våra tjänster och priset för insatta resurser. Timtaxan har under åren 2001-2009 haft en låg ökningstakt jämfört med den

generella prisutvecklingen. Till detta skall läggas att timtaxan inte kunnat indexregleras i fleråriga uppdrag vilket sammantaget innebär att prisrelationen mellan försäljning och resursanvändande utvecklats ogynnsamt. Ambitionen är att korrigera detta genom att höja taxorna något över PPI (producentprisindex) för ett antal år framåt i syfte att kompensera den låga ökningstakten som taxan haft tidigare.

Arkeologiska resultat

I Nyköping har undersökningarna av ett centralt kvarter i staden fortsatt. Undersökningen var en direkt fortsättning på 2010 års stora undersökning invid Nyköpingsån. Arbetet har skett i samarbete med Sörmlands museum som ansvarat för den publika delen. Medeltida stadstomter, gator och hantverkslämningar har dokumenterats. Ner mot strandkanten av Nyköpingsåns äldre lopp har bryggkonstruktioner och tidigare även vad som bedömts vara en naust (båthus) hittats. Även välbevarade byggnadslämningar, avlopp och gränder. De goda bevaringsförhållandena för träföremål vittnar skålar, skedar, tunnor, årtullar, spadar, en åra, ett kugghjul till en kvarn, laggkärl, otaliga vackert snidade träpluggar om.

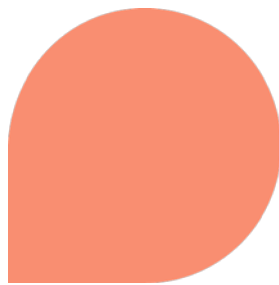
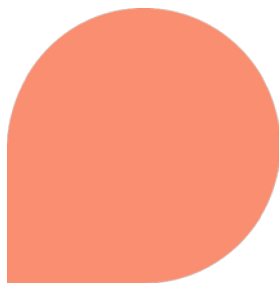
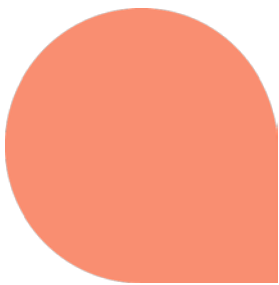
Utmed den gamla häradsvägen och mellan Barakarbyån och Bällstaån i Järfälla socken undersöktes lämningarna efter vad som en gång var platsen för Äggelunda by. Platsen har varit bebodd åtminstone sedan medeltid men en vikingatida runsten och gravarna som ligger på andra sidan den lilla höjden tyder på att människor har bott här betydligt längre än så. Det sista bostadshuset i Äggelunda revs på 1940-

talet, men även efter rivningen användes tomten troligen som lägerplats av romer. Arbetet utfördes i samarbete med AB Arkeologikonstult.

De arkeologiska undersökningarna i Motala, vilka genomförs till följd av Trafikverkets infrastrukturprojekt BanaVäg, fortsatte under 2011. Vid Motala ström undersöks ett omfattande mesolitiskt boplatsskomplex. På platsen finns även lämningar från medeltid. Det arkeologiska resultatet visar på ett utvecklat och specialiserat ben- och hornhantverk på platsen under äldre stenålder. I strömmens gytjelager är bevarandeförhållandena exceptionella vilket gett ett ovanligt omfattande och variationsrikt ben- och hornmaterial. Där finns också spår efter fasta fiskeanläggningar vilka flätats av vidjor. Från de yngre tidsperioderna dominerar fyndmaterial som visar på betydande metallhantverk på platsen. Undersökningarna kan belägga såväl gjuteriverksamhet som avancerat flermetallsmide från 1200-1300-talet.

Under hösten påbörjades två undersökningar utanför Vadstena. Dels ett gravfält från äldre järnålder vid Krogarängen och dels två förhistoriska gårdar vid Kvarnbacken. I gravfältet ingick bland annat en skelettgrav. Som ett led i metodutveckling, undersöktes denna med den fältantropologiska metoden (forensisk arkeologi). Gårdarna innehöll vardera ett gårdstun med hus, härdar och gropar.

Under våren och sommaren har en arkeologisk förundersökning genomförts i Kalmar gamla stad. Projektet ingår som ett viktigt led i ett nytt gestaltungsprogram för kvarteret Valnötsträdet där arkeologin är som en grundpelare för det fortsatta arbetet. Förundersökningen utfördes i de mest centrala

delarna av det medeltida Kalmar och innebar att gatumark och bebyggelse, från 1200-talet fram till tidigmodern tid, kunde undersökas. Lämningarna bedöms ha mycket stort kulturhistorisk potential för att närmare kunna belysa breda aspekter av såväl Kalmar stads historia som urbaniseringsproblematiken i ett vidare sammanhang.

En större undersökning i nya staden i Kalmar (Kvarnholmen) genomförs i samarbete med Kalmar läns museum. Arbetet påbörjades på hösten och fortsätter under 2012.

Bland stadsarkeologiska undersökningar kan även nämnas ett samarbete mellan arkeologer från Kulturmiljö Halland, Kulturen i Lund, Riksantikvarieämbetet och Bohusläns museum när fjärrkyla ska dras genom delar i Halmstad.

På västkusten har undersökningarna vid Balltorp söder om Mölndal och utmed riksväg 40 utförts efter flera års fördröjning. Några mindre delobjekt på Riksväg 40 kvarstår att utföras till nästa år. I Göteborg har en mindre slutundersökning för Volvo på Hisingen genomförts. I samarbete med Bohusläns Museum har den större delen av anbudet på E6 i Tanum vunnits. Dessa undersökningar påbörjades under hösten 2011, men kommer till största delen att utföras under våren 2012.

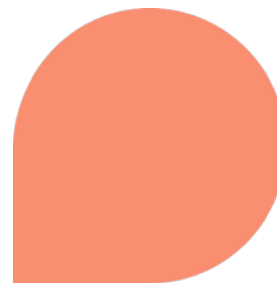
Det största infrastrukturprojektet i sydvästra Sverige är den planerade ombyggnaden av väg E22 i Blekinge. Där har ett antal undersökningar utförts på sex platser i samarbete med Blekinge museum, Sydsvensk Arkeologi AB, Kulturparken Småland/Smålands museum och Kalmar läns museum. Undersökningarna omfattar bland annat boplatzlämningar,

gravar och förhistoriska åkrar och lämningarna spänner över minst 11 000 år. Med de omfattande utgrävningarna växer en helt ny bild fram av Blekinges och Listerlandets äldsta historia.

Vid Stora Uppåkra undersöktes en boplatz från äldre järnålder, strax norr om Sveriges fyndrikaste från samma tid. Den fyndrika centralplatsen har varit centrum för religiös kultutövning, hantverk, innovationer och maktutövning. Men nästan inget av detta har spridits till de boende i närheten där endast enkla föremål som minner om dagligt liv, jordbruk och boskapsskötsel hittades. Analyserna medför ibland nya tolkningar. Analysarbetet efter sommarens undersökning är i full gång och när benen undersöktes visade det sig att en mängd brända ben inte var djurben utan människoben. Betraktade tillsammans ger de båda boplatserna en intressant bild av makt, ekonomi och fördelningspolitik under äldre järnålder i Skåne, som fortsatt kommer studeras.

Utveckling av arkeologiska metoder, utökad tjänsteutbud och service till uppdragsgivarna

”Nya metoder för byggnadsarkeologisk dokumentations- och analysprocess” är ett internationellt forskningsprojekt i samarbete mellan UV, Pävlige institutet för kristen arkeologi i Rom, Svenska institutet i Rom och Vatikanmuseerna. Det övergripande syftet med projektet är att utveckla nya rutiner och metoder för dokumentation, analys, tolkning och förmedling av resultat från byggnadsarkeologiska undersökningar. Den långsiktiga målsättningen är att utveckla och stärka det byggnadsarkeologiska

perspektivet så att det i framtiden utgör en självklar och viktig del av kulturvården.

Under september genomfördes en tredimensionell dokumentation av hela Lateran-baptisteriet i Rom. Arbetet utfördes med laser-scanner men även med digitalkamera, där en ny metod kallad "structure from motion" eller "fotoskanning" användes. Resultaten innebär att metoder och tekniker hittats för en snabbare, billigare och kvalitativt bättre dokumentation för byggnadsarkeologin. Vidare har projektet resulterat i att det nu finns en tredimensionell modell av hela baptisteriet vilken möjliggör nya former av analyser.

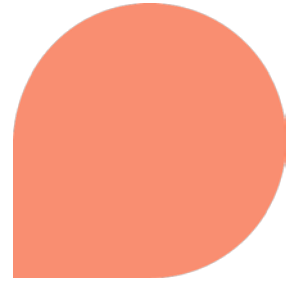
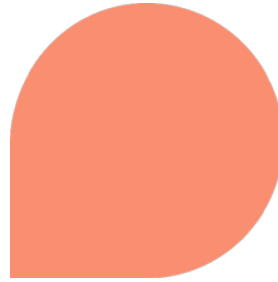
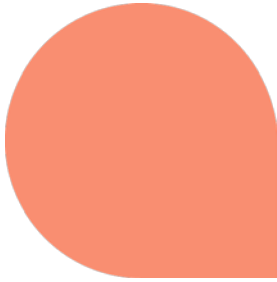
Den framtida utvecklingen av tjänster för icke-förstörande markprospektering med georadar och magnetometer ska utvärderas. En dokumentation i form av historik, nuläge och tre möjliga scenarier inför framtiden har tagits fram som beslutsunderlag. Bland annat har en förundersökning utförts i form av georadarundersökning på en cirka 400 meter lång sträcka med syftet att spåra rester av de gamla befästningarna ur mot älven i Göteborg. UV är dessutom projektägare till de tre största prospekteringsuppdrag som utförts i Sverige. Projekten är Birka – Hovgården, Uppåkra och Gamla Uppsala. Samarbetet med LBI (Ludwig Boltzmann Institute, Archaeological Prospection and Virtual Archaeology) som gjort det möjligt för UV att utföra och delta i storskaliga mätningar med motoriserad magnetometer- och georadarutrustning för att utveckla och testa nya metoder för landskapsanalys.

Upphandlingsunderlag för en ny version av fält-datasystemet Intrasis har tagits fram. Den nya ver-

sionen kommer bli mer användarvänlig och bli ett mer integrerat system.

Arbete pågår för att bredda verksamheten genom att tillhandahålla planeringsunderlag till skilda aktörer och i flera olika sammanhang. Våra tjänster efterfrågas huvudsakligen av vindkraftsföretag, infrastruktur- och kraftbolag, tekniska konsulter samt kommuner. Ett exempel är Projektet Sydvästlänken (Svenska Kraftnät) som pågår under flera år och som lett vidare till Arkeologiska utredningar etapp 2 i Skåne, Jönköpings och Östergötlands län. I Östergötland har också en del förundersökningar utförts i samband med detta under hösten. Ytterligare en sträcka in i Norge innebär inventeringar och kulturlandskapsanalyser i samarbete och samråd med norska kollegor.

Ett annat projekt som visar på ökat tjänsteutbud likväl på tillgängliga resultat är Örberga utanför Vadstena. Under hösten 2005 genomfördes en arkeologisk undersökning vid kyrkan. I det schakt som grävdes runt kyrkan påträffades fyra kalkstenshällar till tidigkristna gravmonument från 1000-talets mitt. Eftersom hällarna var mer eller mindre hela fanns möjligheten att rekonstruera ett gravmonument för att visa hur dessa ursprungligen såg ut. I stället för att använda originalhällarna för detta ändamål beställdes ett komplett gravmonument av en stenhuggarmästare i Borghamn. Originalstenarna kopierades och färgsattes därefter som de en gång hade varit. Ett rum i ett medeltida stenhus på kyrkogården gjordes i ordning för en utställning av de konserverade hällarna. Dessa är upphängda på väggarna och belysta med släpljus och det rekonstruerade gravmonumen-

tet är placerat på golvet. Utställningen som kompletterats med texter om tidigkristna gravmonument och Örberga kyrka invigdes i juni 2011. I augusti visades utställningen och kyrkan på Arkeologidagen för hundratals intresserade. Projektet har varit ett samarbete mellan församlingen, Svenska Kyrkan och UV.

Någon undersökning för att undersöka kundernas uppfattning om service och kvalitet har inte gjorts. Prioriteringen har varit att utveckla affärsplanen.

Tillgängliga resultat

Ett steg för att göra rapporter mer tillgängliga och lätta att hitta på webben har varit att gå från en rapportserie per region till en gemensam rapportserie för hela UV.

Vid många samarbeten svarar läns museer för den publika delen, t.ex. i Nyköping och Halmstad. Merparten av förmedlingen av resultaten sker dock inom projektens ram. Som ett exempel kan nämnas förmedlingsarbetet vid undersökningarna i Motala. Där har projektet arbetat intensivt med sociala medier – blogg, Facebook och YouTube – som en del i det publika arbetet. Ett stort antal skolklasser har kunnat besöka undersökningarna. Regelbundna visningar för allmänheten har organiserats tillsammans med Motala turistbyrå. I samarbete med Platingymnasiet genomfördes ett kvalitativt temaarbete

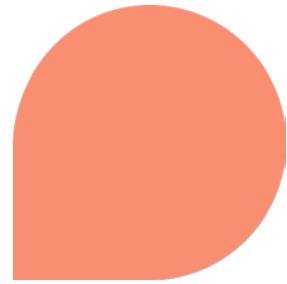
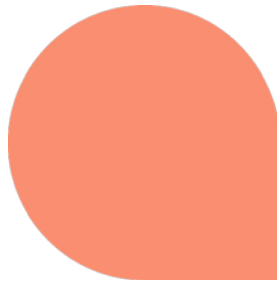
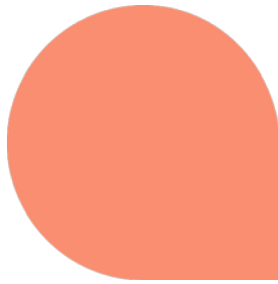
där fokus låg på att hos eleverna skapa insikter om olika historieskapande processer. En mindre utställning om utgrävningarna och boplatskomplexet från äldre stenålder producerades i kommunbiblioteket tillsammans med Östergötlands Museum och Motala kommun.

Det andra numret av tidskriften *Arkeologi* i Östergötland gavs ut inför arkeologidagen i augusti. Tidskriften som är ett samarbete mellan UV och Östergötlands museum innehåller en rad spännande artiklar och arkeologiska nyheter.

Tillsammans med Stockholms Medeltidsmuseum och Academia Travel har UV en fortbildningskurs för lärare i grund- och gymnasieskolan arrangerats. Kursen, som heter *Allt står inte i läroboken* - rapport från den senaste arkeologiska forskningen, löper över två terminer.

Vidare har flera medarbetare vid UV fungerat som handledare för doktorander samt föreläsare vid universiteten i Stockholm, Linköping, Lund, Göteborg Linnéuniversitet i Kalmar och SLU i Uppsala.

En medarbetare från UV är projektledare för en förstudie rörande en vetenskaplig värdering och för tillgängliggörandet av det arkeologiska materialet från undersökningarna på Helgeandsholmen i Stockholm 1978-80. Uppdragsgivare är Stockholms Stadsmuseum.

Redovisning av intäkter och kostnader per insatsområde

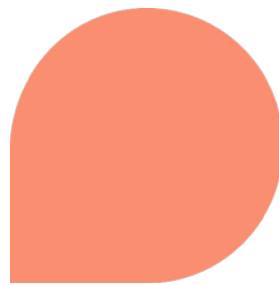
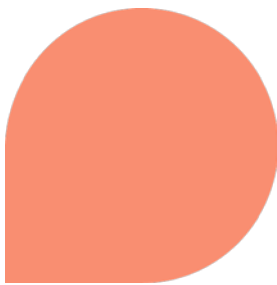
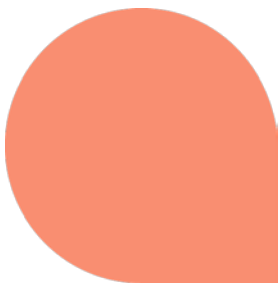
Tabell 37. Intäkter och kostnader per insatsområde

Insatsområde	2011				2010				2009			
	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa
Inriktning och samordning	15 256	592	-14 822	1 026	15 061	727	-15 419	369	13 467	499	-11 548	2 418
Administration	0	0	0	0								
Kulturminnen	35 830	1 735	-34 729	2 837	38 816	1 501	-35 821	4 496	39 325	2 922	-41 203	1 044
Samhällsbyggnad	35 116	1 706	-36 535	287	36 054	1 172	-36 109	1 117	26 617	3 536	-32 200	-2 048
Kulturarvsförvaltning, exkl SMT	39 850	3 934	-47 125	-3 341	36 183	3 290	-42 627	-3 154	31 025	1 762	-33 958	-1 171
Fastigheter och besöksmål	19 410	8 940	-26 424	1 926	20 005	6 753	-24 624	2 134	14 353	12 204	-27 451	-894
Informationsförsörjning	59 871	5 622	-70 412	-4 919	56 788	4 917	-62 730	-1 024	51 612	6 615	-62 938	-4 711
Avgiftsbelagda verksamheter												
Arkeologisk uppdragsverksamhet	0	124 315	-127 686	-3 370	0	144 304	-137 647	6 658	0	100 483	-137 903	-37 420
Intrasis	0	1 332	-901	431								
Svensk Museitjänst	2 500	23 308	-23 283	2 524	2 498	18 715	-23 355	-2 142	0	0	0	0
Butiksförsäljning besöksmål	0	1 305	-1 581	-276	0	1 295	-1 636	-341	0	0	0	0
Summa	207 833	172 789	-383 499	-2 876	211 427	185 475	-393 580	3 322	200 277	130 286	-368 854	-38 291

Avvikelse mellan ovanstående sammanställning och resultaträkningen i årsredovisningens finansiella del förklaras av intern kostnadsfördelning mellan anslagsfinansierad och avgiftsfinansierade verksamheter. Delar av verksamheten har full kostnadstäckning som ekonomiskt mål och ska bära delar av gemensam ledning och administration. Totala summeringsbelopp för respektive år motsvarar årets kapitalförändring. Siffrorna för 2009 har justerats för att öka jämförbarheten mellan åren. Anslag och kostnader kopplade till transfereringar återfinns inte i ovanstående uppställning.

Inom insatsområde "Administration" återfinns till och med 2010 kostnader som är kopplade till myndighetens omlokalisering till Gotland såsom lönekostnader för personal i omställning, pensionsersättningar o dyl. Kostnader för myndighetens administration i övrigt har fördelats ut på övriga insatsområden.

Övrig redovisning

Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Riksantikvarieämbetets arbete präglas till stor del av samverkan med andra aktörer för att öka kunskap och förståelse för kulturarvet och kulturarvsarbetets förutsättningar i samhället. I myndighetens årsredovisning framgår att ett stort antal insatser under året på olika sätt genomförts i samverkan med andra aktörer.

Från Riksantikvarieämbetets utgångspunkt syftar samverkan till att kulturarv ska förvaltas väl och utgöra en utvecklingsresurs inom olika samhällsområden. Samverkan handlar både om att hävda egna intressen och inhämta kunskap om andras intressen, för att nå bättre gemensamma lösningar. Riksantikvarieämbetet har under året bidragit med kunskap och underlag, i samverkan med olika aktörer, till en mängd olika samhällsprocesser. En översikt av de olika aktörerna och genomförandet av konkreta insatser under året redovisas nedan.

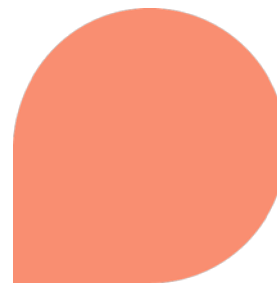
Nationella myndigheter

Riksantikvarieämbetet samverkar kontinuerligt med en rad andra nationella myndigheter. Grunden för detta samarbete är att främja ömsesidig förståelse för varandras roller, ansvarsområden och arbetssätt. Det förutsätter kontinuerliga kontakter, inhämtande av kunskap om andra verksamheter och deras förutsättningar samt aktivt deltagande i varandras forum och uppdrag inom det gemensamma området. Samarbete sker i stor utsträckning i samverkansformer

som etablerats inom ramen för miljömålsarbetet, den regionala tillväxt- och landsbygdsutvecklingen samt bebyggelse- och infrastrukturutbyggnaden. Det innebär att RAA har systematiska kontakter med Trafikverket, Boverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Statens fastighetsverk, Tillväxtverket, Vinnova, Socialstyrelsen, Lantmäteriet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rikskriminalpolisen, Statens kulturråd, Havs- och vattenmyndigheten, Sametinget, Miljömålsberedningen och Delegationen för hållbara städer. I flera fall befästs samverkan med årliga bilaterala avstämningar på generaldirektörsnivå.

Under året har samarbetet mellan Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet vidareutvecklats. Syftet är att främja ömsesidig förståelse för varandras roller, ansvarsområden och arbetssätt. Bägge myndigheterna har aktivt deltagit i varandras forum och uppdrag inom det gemensamma området. Inom ramen för det s.k. FURA-projektet prövas samordnad och effektiviserad handläggning inom och mellan myndigheterna samt med skogsbruket. Det har inneburit effektivisering och kvalitetsvinster och resultatet har redovisats av Skogsstyrelsen som en del av regeringsuppdraget En dörr in. Inom det gemensamma projektet Skog & Historia ligger fokus på kvalitets-säkring som ett gemensamt ansvar för Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet. Ambitionsnivån för arbetet har fastställts i en gemensam projektplan.

Riksantikvarieämbetet har deltagit i planeringen av Förbifart Stockholm. Där har samverkan handlat om att på olika sätt belysa frågor om bevarande och förvaltning av nationellt och internationellt värde-rade kulturmiljöer samt problem med att förena

växande samhällsanspråk på transportkapacitet med tillvaratagande av kulturmiljöns värden har stått i fokus. Riksantikvarieämbetet har aktivt drivit på för ökad kunskap om dessa förutsättningar och samverkat med Trafikverket, Statens fastighetsverk och Ekerö kommun för att hitta goda lösningar.

Riksantikvarieämbetet, Boverket, Formas och Arkitekturmuseet avrapporterade under året ett gemensamt regeringsuppdrag om hållbar stadsutveckling. Arbetet har därefter fortsatt i enlighet med en gemensam långsiktig plan för samverkan. Syftet är att tydligare knyta samman olika miljöaspekter med kulturmiljö, arkitektur och stadsutveckling inom ramen för statens ansvar för samhällsbyggande och att stärka förutsättningarna för en hållbar stadsutveckling. De särskilda satsningar och seminarier som genomförts har bidragit till att fördjupa och sprida medvetenheten om vilka faktorer som bidrar till att skapa socioekonomisk och fysisk hållbarhet samt hur segregationens drivkrafter i det urbana landskapet kan motverkas.

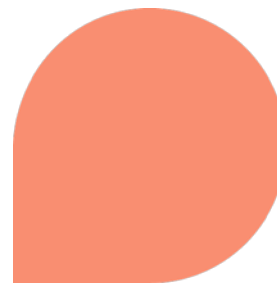
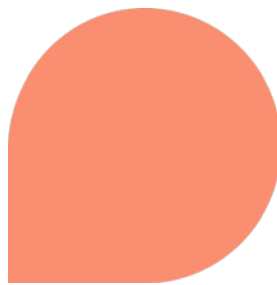
Riksantikvarieämbetet har i samverkan med Boverket genomfört ett flertal utbildningar och tagit fram ett utkast till vägledning, i samband med introduktionen av den nya plan- och bygglagen (PBL). Vägledningen och ett fördjupat utbildningsmaterial ska färdigställas under 2012. I arbetet med vägledningen har förankring och samråd skett med bland annat länsstyrelserna, kommuner och Sveriges kommuner och landsting (SKL).

I arbetet med den Europeiska landskapskonventionen har Riksantikvarieämbetet i en rapport till regeringen, föreslagit en modell för hur samverkan mellan olika myndigheter bör utformas. Ett

första möte mellan åtta myndigheter i en nationell samordningsgrupp har genomförts under hösten. Riksantikvarieämbetet har medverkat i sex av tio nätverksgrupper som ingår i den myndighetssamverkan som syftar till att ta fram mätbara mål för friluftslivspolitik. Myndigheten har där utan framgång lyft vikten av ett tillämpat landskapsperspektiv, enligt den europeiska landskapskonventionens intentioner. Arbetet har dock utgått från en snäv uppfattning om vilka delar av landskapet som lämpar sig för friluftsliv, där allt för stor tonvikt läggs vid ett traditionellt naturbegrepp.

Utbyggnaden av infrastruktur för transporter och energiförsörjning/vindkraft är starka drivkrafter i omvandlingen av landskapet. Myndigheten har samverkat inom området för att stödja utvecklingen av landskapsanalyser och utveckla kunskapen om förändringarna i landskapet. Bland insatserna kan framhållas stöd till Trafikverket i utvecklingen av en metod för regional landskapsanalys samt bidrag i arbetet med att ta fram exempel till Trafikverkets Exempelbank om miljökonsekvensbeskrivningar. När det gäller vindkraftutbyggnaden har Riksantikvarieämbetet i samverkan med Energimyndigheten, bidragit till ökade kunskaper om konsekvenserna för landskapet genom deltagande i forskningsprogrammet Vindval och medverkan i den myndighetsgemensamma gruppen Vinddialog samt genom informationsinsatser vid vindkraftskonferenser.

Arbetet utifrån den nationella strategin för regional utveckling och tillväxt har fortsatt i samverkan med kulturmyndigheterna och Tillväxtverket. Riksantikvarieämbetet sitter i tre övervakningskommittéer och har medverkat i tre regionala projekt som

beviljats medel från Tillväxtverket. Detta har stärkt myndighetens uppgift att bidra till utvecklingen av kulturella och kreativa näringar kopplat till kulturarvet.

Nationella museer och kulturinstitutioner

RAÄ har ett väletablerat samarbete med myndigheter och institutioner inom kulturområdet. Syftet med denna samverkan är både att hitta former för ömsesidigt stöd, kunskapsuppbyggnad och att tillsammans medverka till att kulturarv synliggörs i samhället. Samverkan handlar till exempel om kultur i regional utveckling, metodutveckling, ABM-samverkan (arkiv, bibliotek, museer) eller utveckling av digital datahantering. Viktiga samverkansparter är Statens kulturråd, Riksarkivet, Kungliga biblioteket, Riksutställningar, Riksteatern, Stiftelsen Svenska filminstitutet, Konstnärnämnden och Statens historiska museer samt övriga nationella museer med kulturhistorisk inriktning och deras samverkansorgan.

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Statens maritima museer och Naturhistoriska riksmuseet genomfört en förstudie inför ett planerat FoU-projekt om hur kulturarvet under vatten påverkas av klimatförändringar och invasiva arter. Kunskaper om detta måste stärkas för att öka förståelsen om hur Östersjöns välbevarade skeppsvrak i trä påverkas.

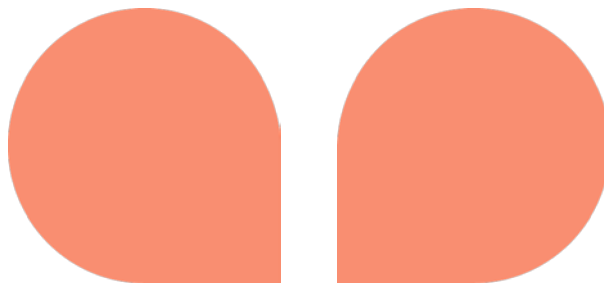
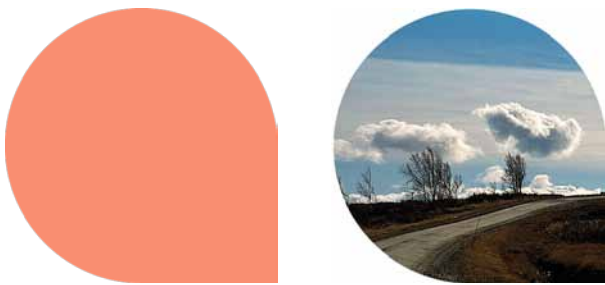
Riksantikvarieämbetet samverkar även för att utveckla museernas samlingsförvaltning. Ett led i detta var genomförandet av Samlingsforum 1-2 december på Världskulturmuseet med temat "Tillgänglighet och bevarande". Målgruppen var konservatorer, samlingsansvariga, föremålsantikvarier och intendenterna m.fl. Arrangemanget skedde i samarbete med Världskul-

turmuseet i Göteborg samt PRE-MAL, de svenska museernas och arkivens skadedjursgrupp.

Riksantikvarieämbetet förvaltar och utvecklar K-samsök och e-tjänster för kulturarvsinformation i samverkan med framförallt museer och andra kulturinstitutioner. Arbetet med K-samsök har bedrivits som ett samordningsprojekt med syfte att kulturmiljö- och museiinformation effektivare ska kunna tillföras olika kunskapsprocesser. Samhällsnytta skapas genom att informationen kan tillföras olika kunskapsprocesser och genom att många kan utnyttja och samverka kring gemensamma lösningar, istället för att institutioner själva utvecklar olika lösningar för samma uppgift. Utvecklingen av K-samsök avslutades i början av året och har godkänts av projektets styrgrupp med representanter från Riksantikvarieämbetet, Kungliga Biblioteket, Riksarkivet, Västarvet och Statens historiska museum. Leverantörerna av information till systemet uppgår i dagsläget till drygt ett 40-tal, varav hälften är hembygdsföreningar.

Forskningsråd, universitet och högskolor

Riksantikvarieämbetet har ett brett kontaktnät med flera universitet och högskolor i landet. Det gäller dels sådana institutioner som står för grundutbildning inom det arkeologiska, antikvariska och kulturhistoriska området, dels de institutioner som bedriver forskning som är relaterad till kulturarvsområdet. Samverkan bedrivs i många olika former med fokus på bidrag till forskning för kulturarvsområdet. För forskningen är också samverkan med de större forskningsfinansiärerna av stor betydelse. Det gäller särskilt Riksbankens jubileumsfond, Vitterhetskademien, Vetenskapsrådet, Formas och MISTRA

men också andra myndigheter med sektorforskningsanslag. I några fall har samverkan handlat om gemensam finansiering av projekt vid universitet och högskolor och i ett par fall bidrag till forskning som bedrivs inom Riksantikvarieämbetet eller andra myndigheter. Riksantikvarieämbetet deltar även i ett samarbete för forskningsfinansiering av projekt inom hållbar stadsutveckling, där samverkan sker med Formas, Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Trafikverket.

Under året har ett samarbete med Linnéuniversitetet inletts om frågor som rör mångfald och kulturarv inom forskning och praktik. Intervjuer med aktörer inom kulturarvssektorn har genomförts och publicerade studier och forskningsresultat har hämtats in. Arbetet håller för tillfället på att sammanställas. Under året har även samverkan med olika universitet och högskolor om nyttjande av myndighetens laboratorie- och konserveringsmiljöer intensifierats. Det har bland annat skett genom mottagande av forskarstuderande och masterstudenter, som utifrån sina projektarbeten fått tillgång till den laborativa miljön. Myndigheten har också genomfört metallanalyser för Gothenburg Organ Art Center vid Göteborgs Universitet.

Länsstyrelser

Riksantikvarieämbetet har under några år intensifierat samverkan med länsstyrelserna med utgångspunkt från de uppdrag som lämnats till myndigheterna i respektive regleringsbrev. En modell för samverkan har etablerats och fylls efter hand med ett konkret innehåll. De områden som särskilt uppmärksammas är samverkan inom IT-området, hantering av riksintressen, tillsynsfrågor samt överblick och tillgång

till spetskompetens inom kulturarvsområdet. Under hösten 2011 har verksamheten medverkat i fyra regionala möten där samtliga länsstyrelser deltagit.

Regioner, kommuner och landsting

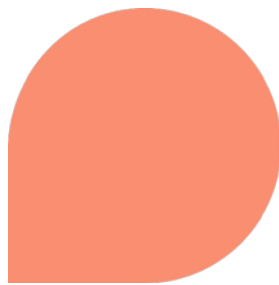
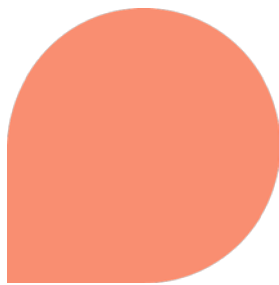
Riksantikvarieämbetets samverkan med regioner och landsting utgår numera i huvudsak från den s.k. kultursamverkansmodellen. Fördjupade dialoger har etablerats med Region Skåne och Västra Götalandsregionen, där också berörda länsstyrelser deltagit. Syftet med dessa dialoger är dels att säkerställa att kulturarvsfrågor hanteras i de regionala kulturplanerna, dels för att uppmärksamma goda exempel på projekt och samverkansformer. Vid sidan av kultursamverkansmodellen samverkar Riksantikvarieämbetet liksom tidigare med de regionala museerna och deras samverkansorgan.

Direkt kontakt med enskilda kommuner förekommer undantagsvis i vissa större ärenden av principiell karaktär som t.ex. Stadsomvandlingen i Kiruna. Samverkan med Sveriges kommuner och landsting är relativt sparsam och kan utvecklas.

Näringsliv, organisationer och det civila samhället

Riksantikvarieämbetet samverkar med en rad olika aktörer inom kulturarvsområdet. Exempel är Sveriges hembygdsförbund, Kulturarv utan gränser, Icomos, Stiftelsen för föremålsvård i Kiruna, Europa Nostra samt olika sammanslutningar inom museiområdet. Syftet med denna samverkan är att uppmärksamma civilsamhällets och det ideella arbetets betydelse för kulturarvets förvaltning och utveckling.

Samverkan med branschorganisationer av olika slag är etablerad men långt ifrån heltäckande. Exempel på samverkan som löpt väl under många år är den

med LRF. Däremot finns det anledning att söka mer samverkan med skilda branschorganisationer inom näringslivet, exempelvis inom byggsektorn.

Riksantikvarieämbetets samverkan med Svenska kyrkan sker till stor del genom den centrala samrådsgruppen för nationell samverkan i kyrkoantikvariska frågor. Riksantikvarieämbetet har deltagit i en referensgrupp för Svenska kyrkans översyn av villkor och allmänna råd för kyrkoantikvarisk ersättning. Tillsammans med Svenska kyrkan har myndigheten också medverkat i Centrala samrådsgruppen och anordnat den årliga konferensen om kyrkoantikvariska frågor för bland annat stift, församlingar, museer och länsstyrelser.

Riksantikvarieämbetets deltagande i Turistnäringens Utvecklingscenter har bidragit till att skapa en dialog med turistnäringens företag om dels kulturarvets betydelse för en mer konkurrenskraftig och hållbar turism, dels vad myndigheten kan bidra med. Myndigheten har engagerat sig i utveckling av ett kvalitetssäkringssystem för hållbar besöksnäring och deltagit i flera större events med utställningar och seminarier för att visa på möjligheter att använda sig av digital kulturarvsinformation, bedriva och utveckla turism i kulturmiljö samt Riksantikvarieämbetets besöksmål. Ett arbete med att främja hållbar turism i världsarven har inletts. De olika insatserna som gjorts inom turismuppdraget förväntas bland annat leda till tydligare och mer strukturerad samverkan mellan olika sektorsområden, färre administrativa hinder för mellansektoriella frågor och förstärkt bild av Riksantikvarieämbetet som en samhällstillvänd och utvecklingsinriktad organisation inom turismområdet.

Riksantikvarieämbetet har under året arbetat i bred samverkan för att lyfta fram det civila samhällets potential för bevarande och utveckling av kulturmiljön och i syfte att skapa arenor för en mångfacetterad kulturutövning och ett vidgat demokratiskt samtal. Tillsammans med Västra Götalandsregionen och Sveriges Hembygdsförbund och regionala ideella föreningar har myndigheten genomfört en konferens i Uddevalla. Den har bidragit till att fördjupa kunskaperna om de olika aktörernas drivkrafter och förutsättningar och hur det offentliga samhället kan svara upp mot de ideella organisationernas engagemang för kulturarvet. Konferensen har lett till att en dialog och ett kunskapsutbyte inletts med regionala och kommunala politiker om hur de kan stödja och ta tillvara ideella organisationers engagemang, bland annat i kulturplanerna. Riksantikvarieämbetet har även inom ramen för satsningen Människors mötesplatser, påbörjat ett samarbete med folkbildningen och det civila samhället i syfte att lyfta fram kulturarvet som en resurs.

Målgruppsenkät

För att få våra målgruppers uppfattning om service och kvalitet har en enkätundersökning genomförts. Målgrupperna var andra myndigheter, länsstyrelser, svenska kyrkan, intresseföreningar, museer, universitet och högskolor samt regioner och kommuner. Frågorna omfattade förtroende, information, tillgänglighet, bemötande, kompetens och effektivitet. Helhetsbetyget, Nöjd-Kund-Index (NKI) blev 53 vilket är ett godkänt betygsindex. Det vi framförallt behöver arbeta med är att förbättra vår information.

Lokalkostnader

Tabell 38. Hyreskostnader inklusive uppvärmning samt elkostnad och övrig skötsel av hyrda lokaler (tkr)

	2011	2010	2009
Lokalhyror	52 889	53 131	45 400
Elkostnad	4 123	3 699	1 607
Reparationer och underhåll	52	171	416
Övriga driftskostnader	1 946	2 167	2 064
Summa	59 010	59 168	49 487

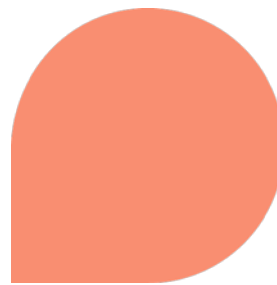
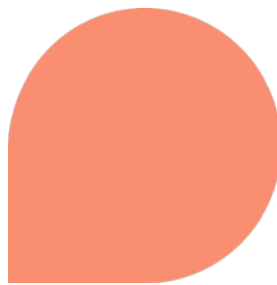
Tabell 39. Lokalkostnader fördelade per respektive hyresvärd (tkr)

	2011	2010	2009
Statens Fastighetsverk	17 146	18 178	19 414
RBS nordisk Renting AB	16 297	16 724	18 653
Fastighetsbolaget Reglaget AB	7 464	7 634	0
Realia Fastighets AB	6 425	6 367	0
Väderholmen	2 425	2 527	2 191
KB Platzer Forsåker 1:196	1 850	1 601	1 461
Cineasten AB	2 136	2 106	1 962
Klövern Ström AB	1 677	1 834	1 405
Lambertsson Sverige AB	1 181	-	-
Vasakronan Uppsala City AB*	1 417	1 409	1 160
Henry Ståhl Fastigheter AB	-	168	1 426
Övriga	992	620	1 815
Summa	59 010	59 168	49 487

*Tidigare Fastighets AB Dombron

Arkeologiska uppdragsverksamheten i Linköping har under 2011 förhyrt speciella lokaler av Lambertsson Sverige AB i samband med ett större projekt

Kompetensutveckling

Riksantikvarieämbetet är en kunskapsintensiv myndighet som ska säkerställa att kompetens finns för att nå verksamhetens mål. För att lyckas med myndighetens uppdrag är förmågan att rekrytera, attrahera, utveckla och behålla kompetens avgörande varför ett flertal insatser har genomförts inom ramen för kompetensförsörjning.

Ett internt chefsutvecklingsprogram pågår, med fokus på det framtida ledarskapet och för att skapa en gemensam plattform för chefsgruppen. Det ska ge möjligheter till erfarenhetsutbyte, skapa gemensamma bilder och stimulera till samtal mellan chefer. Programmet erbjuder verktyg som underlättar för chefer att nå sina mål och genomföra sina uppdrag. Under året har myndighetens samtliga chefer fått kunskap om och verktyg för det coachande ledarskapet. En del av chefsutvecklingsprogrammet handlar om medarbetarskapet där olika modeller förtydligar kopplingen mellan arbetsgruppens uppdrag, verksamhetens mål, den individuella medarbetarrollen samt grupperns utveckling. Under 2012 kommer ett program för medarbetarskap för myndighetens samtliga 400 anställda att påbörjas. Programmet ska pågå ett antal år framåt. Målet är att stärka medarbetarskapet för att ge bättre förutsättningar att nå myndighetens vision och mål, i enlighet med den gemensamma värdegrunden. Fyra områden omfattas – medarbetaransvar, kommunikation, grupprocesser och offentligt etos.

I samband med att myndigheten gick över från traditionell förhandling till lönesättande samtal, vad

gäller RALS (ramavtal för löner i staten), erbjöds utbildning till alla medarbetare av vad den nya modellen innebär. Arbetsgivaren genomförde utbildningarna tillsammans med representanter från de lokala fackliga organisationerna. Drygt 300 medarbetare har deltagit. Denna satsning har gjorts för att få till en tydligare dialog om resultat och mål mellan chef och medarbetare.

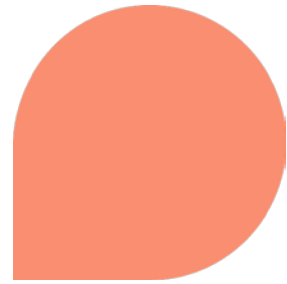
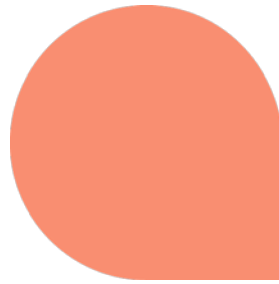
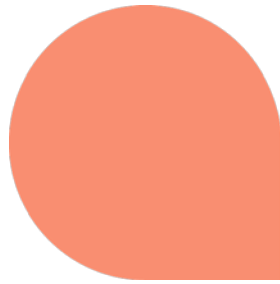
I oktober genomfördes en arbetsmiljöutbildning för Riksantikvarieämbetets nya chefer och skyddsombud. Årligen avsätts särskilda medel för ett kompetensutvecklings- och kompetensväxlingsprogram som ska användas i syfte att öka medarbetarnas anställningsbarhet inom eller utom myndigheten. 219 medarbetare har under 2011 ansökt om att utnyttja möjligheten att kompetensutveckla sig inom ett eget intresseområde.

Under året har totalt 521 medarbetare varit anställda, varav 343 tillsvidare. Medeltal anställda var 416 och beräknat i årsarbetskrafter 377. 13 medarbetare har nyanställts tillsvidare under året, motsvarande siffra 2010 var sex. Under den senaste femårsperioden har antalet tillsvidareanställda medarbetare minskat från 391 till 343.

Lojala och kompetenta medarbetare i kombination med en satsning på kompetensutveckling har bidragit till att verksamhetens mål har nåtts.

Jämställdhet, mångfald, arbetsmiljö och hälsa

Arbetet med jämställdhet och mångfald sker bland annat genom en kontinuerlig utveckling av interna styrdokument. Genom satsningen på att delta i pro-

Tabell 40. Sjukfrånvaro

	2011	2010	2009
Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,6	2,5	2,3
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	21,1	25,6	16,0
Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,3	3,1	2,8
Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	1,7	1,6	1,8
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	2,3	1,8	0,0
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 i procent av tillgänglig arbetstid	2,6	2,0	2,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	2,7	3,2	2,4

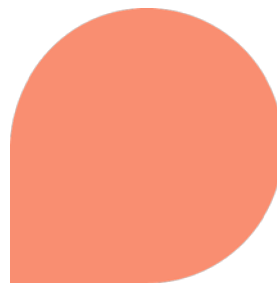
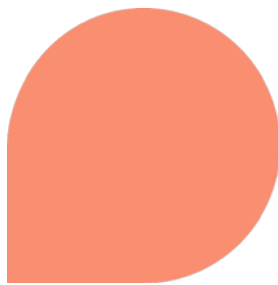
2011 uppgick antalet sjukfrånvarotimmar till 2,6 % av ordinarie arbetstid. Siffran för samma period 2010 var 2,5 % och 2009 2,3 %. Under det senaste året har sjukfrånvaron för män totalt ökat med 0,1 % och sjukfrånvaron för kvinnor ökat med 0,2 %. Riksantikvarieämbetet har som mål att minska sjukfrånvaro bland både män och kvinnor samt att genomföra tidiga rehabiliteringsinsatser.

grammet Staten leder Jämt, med mål att öka andelen kvinnor i ledande befattning och att ge ökad kunskap och verktyg för jämställdhetsintegrering, har en datorbaserad genusutbildning genomförts för alla medarbetare under 2010 och 2011. Utbildningen ska ge en grund för fortsatt dialog om jämställdhet med fokus på verksamhetsutveckling där alla medarbetares kompetens tas till vara på bästa sätt. Arbetet har stärkt grunden för ett långsiktigt arbete med jämställdhet och mångfald.

Arbetsmiljö och hälsa

Under året har en översyn av myndighetens systematiska arbetsmiljöarbete gjorts. En arbetsmiljöpolicy är beslutad och rutinerna och kartläggningsinstrumenten har setts över.

Överlag har Riksantikvarieämbetet etablerade rutiner för att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete. De huvudsakliga hälsobefrämjande åtgärderna är att alla medarbetare erbjuds en friskvårdstimme per vecka eller ersättning med 50 % av kostnaden för friskvårdsaktiviteter.

Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 41. Avgiftsbelagd verksamhet, utfall (tkr)

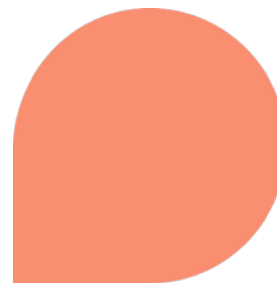
Avgiftsbelagd verksamhet med full kostnadstäckning	± t o m 2009	± 2010	Int. 2011	Kost. 2011	± 2011	Ack. ± utgå. 2011
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-54 656	6 658	124 315	127 686	-3 371	-51 369
Intrasis	0	0	1 332	901	431	431
Museitjänster ¹⁾	-19 661	-2 142	25 808	23 283	2 524	-19 278
Butiksförsäljning besöksmål	0	-341	1 305	1 581	-276	-618
Summa	-74 317	4 175	152 760	153 451	-692	-70 834

Svensk museitjänst fördes över till Riksantikvarieämbetet den 1 januari 2010. Ackumulerat saldo per 2009-12-31, -19 661 tkr, överfördes från Riksarkivet.

Övriga uppdrag

Tabell 42. Särskilda uppdrag

Uppdrag	Redovisat
Regleringsbrevets uppdrag	
Barn- och ungdomsstrategi	2011-10-01
Kulturarvs-IT	2011-02-22
Övriga regeringsuppdrag	
Hållbar stadsutveckling	2011-03-01
Europeiska landskapskonventionen	2011-03-01
Metallsökare	2011-04-08

Prestationer

Transparens

För beräkning av overheadkostnad för respektive prestation har personår använts som fördelningsnyckel. Antal personår baseras på tidredovisning eller uppskattad andel av total arbetstid. För beräkning av hyra per prestation har kostnaden fördelats utifrån faktiskt nyttjad yta. Huvuddelen av tabellerna omfattar prestationer för åren 2009–2011. I tabell 10, 11 och 12 redovisas kostnad endast för 2011 men volymer även för 2009 och 2010 (i tabell 12 ingen volymuppgift för 2009). I tabell 29 redovisas kostnad och volymer för 2010 och 2011.

Dessa undantag har gjorts då vissa prestationer är nya för perioden 2009–2011.

Riksantikvarieämbetets instruktion och redovisning av prestationer

1 § Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturmiljön och kulturarvet.

2 § Myndigheten ska särskilt

1. verka för att kulturvärdena i bebyggelsen och i landskapet tas till vara samt bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande,

Sid 28, tabell 5 ärenden och remisser samhällsbyggnad
Sid 63, tabell 34, höstmöte

2. verka för ett försvarat och bevarat kulturarv samt ett hållbart samhälle med goda livsmiljöer,

Sid 18, tabell 3 ärenden och remisser kulturminnen
Sid 63, tabell 34, höstmöte

3. leda och samordna arbetet med att bygga upp kunskapen om kulturmiljöer, kulturminnen och kulturföremål,

Sid 58, tabell 30, Platsr
Sid 63, tabell 34, höstmöte

4. vårda och visa de kulturmiljöer som står under myndighetens förvaltning,

Sid 50, tabell 18, visningar, arrangemang och program
Sid 52, tabell 25 besöksmålen

5. samordna frågor om konservering och vård av byggnader, föremål och annat kulturhistoriskt material,

Sid 42, tabell 10, samordning av vård och konservering
Sid 44, tabell 11, utvecklingsinsatser
Sid 44, tabell 12, antal arkeologiska undersökningar med färdigkonserverade föremål

6. utföra arkeologiska undersökningar,

Sid 65, tabell 36, nyckeltal arkeologisk uppdragsverksamhet

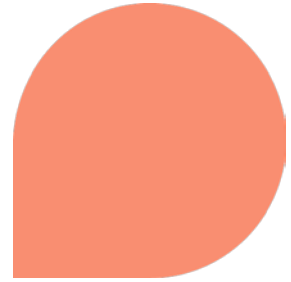
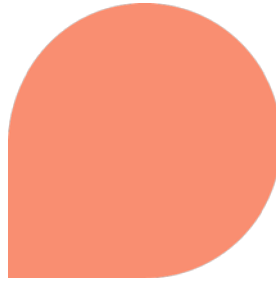
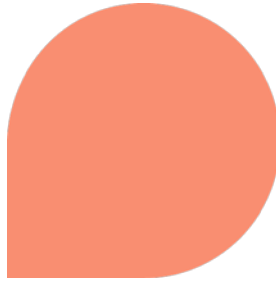
7. besluta om förvaltning av fornlämnad,

Sid 21, tabell 4 fyndfördelning och fyndinlösen

8. följa det regionala kulturmiljöarbetet samt stödja länsstyrelserna och de regionala museerna,

Sid 33, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget
Sid 28, tabell 5, ärenden och remisser (MB och PBL)

9. verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde. Förordning (2009:1564).

Sid 15, tabell 2, forskning och utveckling
Sid 58, tabell 30, Platsr
Sid 63, tabell 34, höstmöte

3 § Myndigheten ska även

1. bedriva informations- och rådgivningsverksamhet samt främja utbildning om kulturmiljön, kulturminnen, kulturföremål och om vård av dessa,

Sid 63, tabell 34, höstmöte
Sid 58, tabell 30, Platsr

2. verka för att resultat från forsknings- och utvecklingsverksamhet utnyttjas inom kulturvården,

Sid 15, tabell 2, forskning och utveckling

3. verka för att kulturhistorisk värdering och urval utvecklas samt att kulturmiljöer, kulturminnen och kulturföremål av särskild betydelse skyddas och vårdas,

Sid 18, tabell 3, ärenden och remisser kulturminnen
Sid 63, tabell 34, höstmöte

4. verka för att det finns ändamålsenliga system och metoder för arbetet med kulturmiljön och kulturarvet,

Sid 15, tabell 2, forskning och utveckling
Sid 60, tabell 31, FMIS, BBR, KMB

5. följa upp kulturmiljöområdets styrmedel och arbetssätt,

Sid 33, tabell 6, kulturmiljövårdsanslaget

6. förvalta nationella databaser för kulturhistorisk information,

Sid 58, tabell 30, Platsr
Sid 60, tabell 31, FMIS, BBR, KMB

7. integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Förordning (2009:746).

Sid 50, tabell 18, visningar, arrangemang och program
Sid 52, tabell 25, besöksmålen

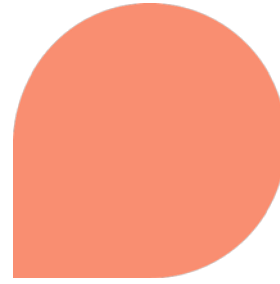
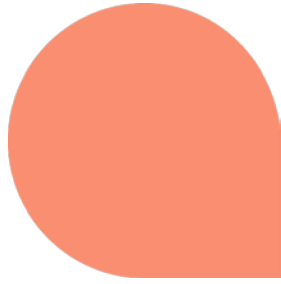
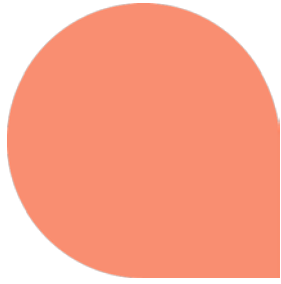
4 § Utöver de uppgifter som myndigheten har enligt 1-3 §§ får den tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Sid 65, tabell 36, nyckeltal arkeologisk uppdragsverksamhet
Sid 45, tabell 14, SMT

5 § Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Myndigheten ska i fråga om sitt miljömålsarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.

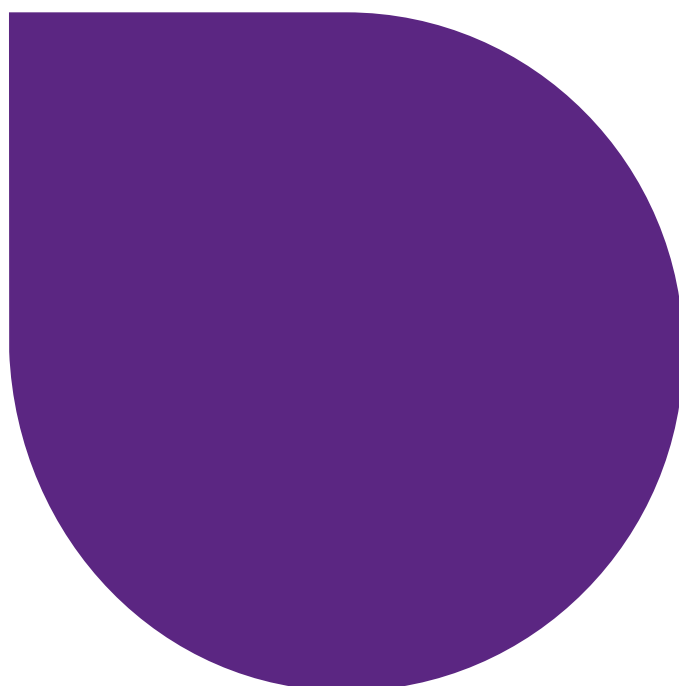
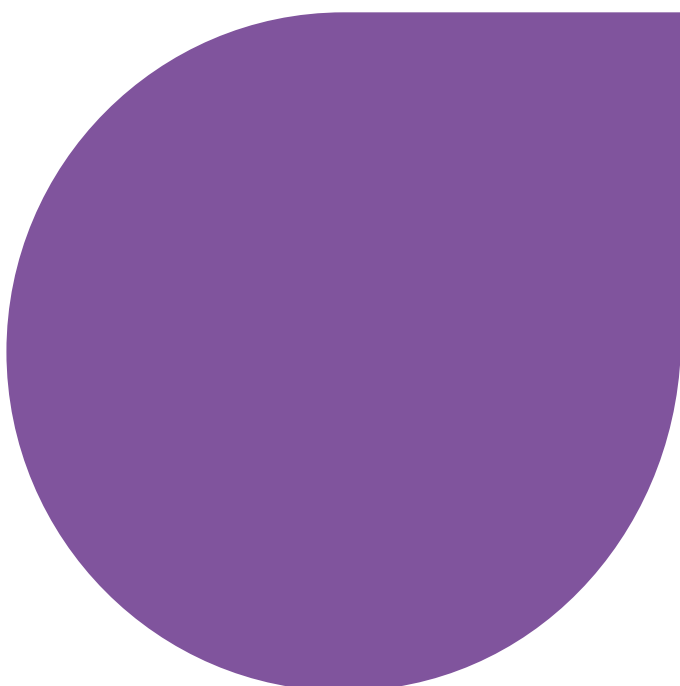
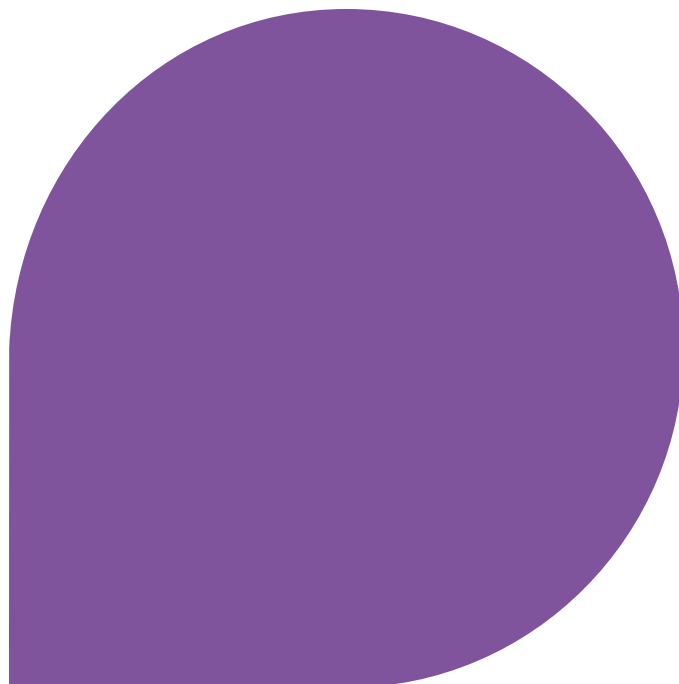
Ingen prestation redovisad p.g.a. att uppgift om volym inte finns. Avvikelsen är redovisad på sid 95. Verksamheten finns beskriven på sid 28.

Finansiell redovisning

perioden januari till december 2011

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2011	2010	2009	2008	2007
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad	155 000	155 000	90 000	90 000	90 000
- utnyttjad	137 310	134 789	70 659	69 300	61 242
Räntekontokredit hos Riksgäldskontoret					
- beviljad	45 000	34 380	21 830	21 830	21 830
- maximalt utnyttjad	19 851	20 588	0	0	0
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
- räntekostnader	6	15	-	-	-
- ränteintäkter	16	7	297	2 240	2 493
Avgiftsintäkter och andra ersättningar					
- disponerar	163 909	177 770	116 862	131 178	139 664
<i>Arkeologisk uppdragsverksamhet</i>					
- beräknade intäkter	120 000	110 000	110 000	110 000	150 000
- verkliga intäkter	124 315	144 155	100 483	108 513	124 831
Anslagskredit					
<i>Anslag 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet ¹⁾</i>					
- beviljad	442	440	427	422	419
- utnyttjad	-	-	-	-	-
<i>Anslag 17 07 001 Riksantikvarieämbetet</i>					
- beviljad	6 315	6 291	6 569	6 677	5 944
- utnyttjad	-	-	-	-	-
<i>Anslag 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård</i>					
- beviljad	7 552	7 552	7 162	7 702	7 732
- utnyttjad	-2 366	-1 089	-937	-	-1 920
<i>Anslag 17 08 003 ap 3 Bidrag till regionala museer</i>					
- beviljad	0	0	0	422	419
- utnyttjad	-	-	-	-239	-
Utgående överföringsbelopp					
UO 17 07 001 ap 1 och 2 Riksantikvarieämbetets, förvaltningskostnader (ram)	4 302	1 764	12 493	5 421	16 353
UO 17 07 002 ap 1 och 2 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-2 366	-1 089	-938	330	-1 920
UO 17 01 005 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	278	148	0	-239	659
Anslag intecknade av framtida åtaganden					
17 07 001 ap 1 och 2 Riksantikvarieämbetets, förvaltningskostnader (ram)	-	-	-	-	-
17 07 002 ap 1 och 2 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-	-	-	-	-
17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram) ¹⁾	-	-	-	-	-
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Utestående bemyndiganden	81 696	88 951	79 488	79 390	78 083
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-2 876	3 321	-38 291	7 509	-23 304
Balanserad kapitalförändring	-65 082	-68 391	-10 660	-31 469	-8 161
Personal					
Medeltal antal anställda	416	437	444	481	530
Antal årsarbetskrafter	377	398	400	435	500
Driftkostnad per årsarbetskraft	959	936	877	738	743

1) Tidigare 17 01 005 ap 10.

Resultaträkning

(tkr)	Not	2011	2010
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		207 833	211 427
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	163 908	177 770
Intäkter av bidrag	2	8 715	7 652
Finansiella intäkter	3	166	52
Summa verksamhetens intäkter		380 623	396 902
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	-220 239	-226 302
Kostnader för lokaler		-59 010	-59 168
Övriga driftkostnader		-82 296	-86 915
Finansiella kostnader	5	-2 522	-738
Avskrivningar och nedskrivningar		-19 432	-20 457
Summa verksamhetens kostnader		-383 499	-393 581
VERKSAMHETSUTFALL		-2 876	3 321
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		266 900	273 320
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		0	0
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		0	0
Lämnade bidrag		-266 900	-273 320
Saldo transfereringar		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	6	-2 876	-3 321

Balansräkning

(tkr)	Not	2011-01-01--2011-12-31	2010-01-01--2010-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling		12 721	14 398
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	7	4 565	5 269
Summa Immateriella anläggningstillgångar		17 286	19 667
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader, mark och annan fast egendom	8	30 360	31 587
Förbättringsutgifter på annans fastighet		74 597	73 548
Maskiner, inventarier, installationer mm		27 772	32 490
Pågående nyanläggningar		0	0
Summa Materiella anläggningstillgångar		132 729	137 624
Varulager mm			
Varulager och förråd		912	976
Summa Varulager mm		912	976
Fordringar			
Kundfordringar		17 890	14 734
Fordringar hos andra myndigheter		25 187	32 681
Övriga fordringar		358	656
Summa Fordringar		43 435	48 071

Balansräkning, forts.

(tkr)	Not	2011-01-01--2011-12-31	2010-01-01--2010-12-31
Periodavgränsningsposter	9		
Förutbetalda kostnader		15 382	15 379
Upplupna bidragsintäkter		913	386
Övriga upplupna intäkter		18 466	22 976
Summa Periodavgränsningsposter		34 761	38 741
Avräkning med statsverket	10		
Avräkning med statsverket		-964	4 303
Summa Avräkning med statsverket		-964	4 303
Kassa och bank	11		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		5 867	0
Kassa, postgiro och bank		0	0
Summa kassa och bank		5 867	0
SUMMA TILLGÅNGAR		234 026	249 382

(tkr)	Not	2011-01-01--2011-12-31	2010-01-01--2010-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	12		
Statskapital		6 818	7 444
Donationskapital		282	270
Balanserad kapitalförändring		-65 082	-68 391
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-2 876	3 321
Summa Myndighetskapital		-60 858	-57 356
Avsättningar	13		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		5 366	8 647
Övriga avsättningar		3 838	5 450
Summa Avsättningar		9 205	14 097
Skulder mm	14		
Lån i Riksgäldskontoret		137 310	134 789
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret		0	13 237
Skulder till andra myndigheter		14 152	14 043
Leverantörsskulder		16 081	19 633
Övriga skulder		3 557	3 539
Summa Skulder mm		171 101	185 241
Periodavgränsningsposter	15		
Upplupna kostnader		13 408	18 018
Oförbrukade bidrag		47 412	48 999
Övriga förutbetalda intäkter		53 757	40 383
Summa Periodavgränsningsposter		114 578	107 400
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		234 026	249 382

Ansvarsförbindelser

(tkr)	Not	2011-01-01--2011-12-31	2010-01-01--2010-12-31
Pensionsutfästelser, pensionsersättningar		0	0
Riskpremier, pensionsersättningar		0	1 284

Anslagsredovisning

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	148	14 723			14 871	-14 593	278
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader (ram)	1 764	200 965			202 729	-198 427	4 302
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT (ram)	0	9 545			9 545	-9 206	339
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-1 089	245 718	630		245 259	-247 661	-2 402
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer (ram)	0	6 000			6 000	-5 964	36
UO 17 07 002 ap 3 Kunskapsunderlag	630	0	-630		0	0	0
SUMMA	1 453	476 951	630	0	478 404	-475 851	2 553

Kommentar till anslag UO 17 07 002, ap 1: Omföringsbelopp avser anslagsbehållning 2010 ap.3.

Redovisning mot bemyndiganden i årsredovisningen

Anslag	Tilldelat bemyndigande (ram)	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtaganden fördelning per år		
				2012	2013	2014
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	100 000	88 951	81 697	76 417	4 428	852

Villkor för anslag

Anslag	Finansiellt villkor	Utnyttjat belopp
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet förvaltningskostnader (ram)		
Bidrag till organisationer inom kulturmiljövårdens område, högst	3 500	3 500
Miljömålsfrågor relaterade till kulturmiljön	1 200	1 725
Kostnader för Svensk museitjänst, högst	2 500	2 500
Finansiering av det nationella samordningssekreteriatet för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet	316	316
UO 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård (ram)		
ap 1 Bidrag till kulturmiljövård		
Bidrag till kulturmiljövård enligt 2-5, 7,8 och 13 §§ enl förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av kulturmiljöer	-	215 259
Regionala och kommunala kunskapsunderlag i enlighet med 9 § bidragsförordningen enligt ovan, högst	25 000	24 931
Arkeologiska undersökningskostnader i samband med bostadsbyggande enl 10§ bidragsförordningen, högst	15 000	4 080
Ersättning enl 3 kap 10§ lagen (1988:950) om kulturminnen mm	-	-
Bidrag enl 2 kap 14§ samt 2 kap 7, 8 och 15 §§ lagen (1988:950)	-	2 421
Konserveringsinsatser	4 000	3 701
Intrångsersättning får betalas ut vid beslut om kulturresevat	-	1 000
Projektet Hus med historia	15 000	14 914
varav samordning Sveriges Hembygdsförbund, högst	3 000	3 000
Licensavgifter digital fornminnesinformation	1 000	550
Förvaltning och utveckling av K-samsök	5 000	4 712

Tilläggsupplysningar och noter

Kommentarer till noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen är upprättad efter den uppställning som anges i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Brytdag för löpande redovisning har varit den 5 januari 2012.

Fordringar har upptagits till belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Som periodavgränsningsposter har belopp över 20 tkr bokförts. Skulderna har tagits upp till det nominella värdet på bokslutsdagen.

Lagret består av souvenirer och böcker. Lagren av souvenirer har värderats till beräknat inköpsvärde för kuranta varor. Lagren av egenproducerade böcker har värderats till beräknat försäljningsvärde för kuranta böcker.

Materiella och immateriella anskaffningar med en beräknad ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr, eller immateriella anläggningstillgångar till ett värde av minst 100 tkr, har redovisats som anläggningstillgångar. På anskaffningsvärdet har linjär avskrivning gjorts utifrån den bedömda ekonomiska livslängden.

Under 2011 har tre anläggningstillgångar omklassificerats från anläggningssgrupp *Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar* till anläggningssgrupp för *Balanserade utgifter för utveckling*. Jämförelsetalen i balansräkningen och i not för 2010 har justerats för att underlätta jämförelsen mellan åren.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Balanserad utveckling, rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	3-5 år
Byggnader, mark och annan fast egendom	20-40 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	3-10 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet, SMT	3-30 år
Maskiner, inventarier, installationer mm	3-7 år

Övriga upplysningar

Uppgift om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret redovisas i resultatredovisningen.

Uppgifter om insynsråd och ledande befattningshavare enligt FÅB 7 kap2§

Ledning	
<i>Ersättning utbetald under år 2010</i>	<i>Tkr</i>
Inger Liliequist	1 088
Knut Weibull	926

Ledamöter i insynsrådet	
<i>Ersättningen fördelas enligt följande</i>	
Ulf Boman	8
Sara Haag	5
Henrik Larsson	8
Karin O'Connor	5
Summa	26

Styrelseuppdrag 2011

Ulf Boman	Boman Wiking Konsultation AB
Sara Haag	Sara Haag AB
Henrik Larsson	Hemmelbos Byggnadsvård AB Buttle Kalk AB
Karin O'Connor	Telge Energi AB SOS Barnbyar Corporate Crativity AB Ampliato Private Equity Teqhair AB Teqhair AB Jumperfabriken AB
Inger Liliequist	Stiftelsen för föremålsvård i Kiruna Grönsöo Kulturhistoriska stiftelse

Riksantikvarieämbetet har under 2011 överskridit beloppsgränsen för direktupphandling, enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, från nio tjänsteleverantörer till ett belopp om drygt 8 mnkr. Nya rutiner har utarbetats i syfte att kontrollera och säkerställa att beloppsgränserna för direktupphandling inte överskrids framöver. Ansvariga beställare inom myndighetens vanligaste inköpsområden kommer att utses och utbildningsinsatser inom inköpsområdet kommer att genomföras.

Noter till resultaträkningen

Not 1

Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2011	2010
Avgiftsbelagd verksamhet		
Arkeologiska undersökningar	124 276	144 155
Intrasis	1 331	
Övrig avgiftsbelagd verksamhet		
Svensk Museitjänst	23 273	18 715
Entrémedel	3 080	3 028
Konserveringsavgifter	3	2
Transportavgifter	51	25
Butiksförsäljning vid besöksmål	1 304	1 295
Övriga avgifter avgiftsbelagd verksamhet	20	22
Intäkter av avgifter enligt avgiftsförordningen (1992:191) - enligt 4§		
Publikationer	221	434
Konferenser/kurser	1 481	179
Hysesintäkter	2 094	2 454
Resurssamodning	4 295	3 866
Övrigt	862	516
-enligt 15§		
Fotostatkopior	35	46
Andra ersättningar		
Andra ersättningar	1 582	3 034
Summa	163 908	177 770

Intäkter av avgifter och andra ersättningar har minskat relativt 2010. Förklaringen är främst att intäkterna för den arkeologiska uppdragsverksamheten har minskat. Intrasis har till och med 2010 redovisats som en del av den arkeologiska uppdragsverksamheten men utgör ett eget avgiftsområde 2011. Intäkterna för Svensk museitjänst har ökat.

Not 2

Intäkter av bidrag

	2011	2010
Statliga myndigheter	494	836
Mellanstatliga organ (EU projekt)	282	125
Icke statliga bidrag	7 939	6 691
Summa	8 715	7 652

Not 3

Finansiella intäkter

	2011	2010
Ränteutgifter räntkonto hos RGK	16	7
Övriga finansiella intäkter	150	45
Summa finansiella intäkter	166	52

Ökningen beror främst på en omföreling av räntekostnader under uppförandetid för investering i den hyrda fastigheten hos Svensk museitjänst.

Not 4

Kostnader för personal

	2011	2010
Lönekostnader exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier mm	148 357	151 698
Övrigt	71 882	74 605
Totalt lönekostnader	220 239	226 302

Not 5

Finansiella kostnader

	2011	2010
Räntekostnader räntkonto hos RGK	6	15
Räntekostnader lån hos RGK	2 477	665
Övriga finansiella kostnader	39	59
Summa finansiella kostnader	2 522	738

Räntekostnader avseende lån hos Riksgälden har ökat markant till följd av höjd ränta samt att en större investering i Svensk museitjänsts lokaler har aktiverats under året.

Not 6

Årets kapitalförändring

	2011	2010
Avskrivning av invärderad anläggningstillgång	-871	-871
Avskrivning av tidigare anslagsfinansierade tillgångar	-1 319	0
Resultat av arkeologisk uppdragsverksamhet	-3 371	6 658
Resultat Intrasis	431	0
Resultat av butiksförsäljning besöksmål	-276	-341
Resultat Svensk Museitjänst	2 524	-2 142
Avsättning ränta donationskapital	6	17
Årets kapitalförändring	-2 876	3 321

Kapitalförändring arkeologisk uppdragsverksamhet (UV)

	2011	2010
Ingående underskott	-47 998	-54 656
Årets intäkter	124 315	144 304
Årets kostnader	-127 686	-137 647
Årets resultat	-3 371	6 658
Akkumulerat resultat	-51 369	-47 998

Uppdragsverksamhetens intäkter har varit lägre 2011 jämfört med 2010. Skillnaden kan till sin helhet förklaras av lägre uppdragsvolym.

Kapitalförändring Intrasis

	2011	2010
Årets intäkter	1 332	0
Årets kostnader	-901	0
Årets resultat	431	0
Ackumulerat resultat	431	0

Intrasis redovisades till och med 2010 tillsammans med den arkeologiska uppdragsverksamheten (UV). Något ackumulerat resultat från 2010 finns därför inte.

Kapitalförändring Svensk Museitjänst

	2011	2010
Ingående underskott	-21 802	-19 661
Årets intäkter, avgifter	23 308	18 715
Årets intäkter, anslag	2 500	2 498
Årets kostnader	-23 283	-23 355
Årets resultat	2 524	-2 142
Ackumulerat resultat	-19 278	-21 802

Svensk Museitjänst överfördes den 1 januari 2010 till Riksantikvarieämbetet från Riksarkivet. Verksamhetens ackumulerade resultat per 091231 om -19,7 mkr fördes också över. Verksamheten har under 2011 för första gången uppnått sitt ekonomiska mål att nå full kostnadstäckning.

Kapitalförändring butiksförsäljning

	2011	2010
Ingående över-/underskott	-341	0
Årets intäkter	1 305	1 295
Årets kostnader	-1 581	-1 636
Årets resultat	-276	-341
Ackumulerat resultat	-618	-341

Butiksförsäljning sker vid Riksantikvarieämbetets besöksmål; Glimmingehus och Gamla Uppsala Museum. Försäljningsintäkter och kostnader avseende butiksförsäljningen har före 2010 redovisats ihop med den anslagsfinansierade verksamheten. Något ackumulerat resultat från 2009 finns därför inte.

Noter till balansräkningen

Not 7

Immateriella anläggningstillgångar

	2011-12-31	2010-12-31
Balanserade utgifter för utveckling		
IB anskaffningsvärde	35 931	30 161
Årets anskaffning	2 034	5 770
Årets utrangeringar	-82	0
Anskaffningsvärde UB	37 883	35 931
IB ack avskrivningar	-21 533	-18 927
Årets avskrivningar	-3 711	-2 606
Årets utrangeringar	82	0
Ack avskrivningar UB	25 162	-21 533
Bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	12 720	14 398
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
IB anskaffningsvärde	14 897	13 954
Årets anskaffning	1 795	943
Anskaffningsvärde UB	16 692	14 897
IB ack avskrivningar	-9 628	-4 267
Årets avskrivningar	-2 500	-2 727
Årets nedskrivningar	0	-2 634
Ack avskrivningar UB	-12 128	-9 628
Bokfört värde rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	4 564	5 269
Summa Immateriella anläggningstillgångar	17 286	19 667

Not 8

Materiella anläggningstillgångar

	2011-12-31	2010-12-31
Byggnader, mark och annan fast egendom		
IB anskaffningsvärde	58 935	58 811
Årets anskaffningar	1 129	124
Anskaffningsvärde UB	60 064	58 935
IB ack avskrivningar	-27 348	-25 060
Årets avskrivningar	-2 356	-2 288
Ack avskrivningar UB	-29 705	-27 348
Summa byggnader, mark och annan fast egendom	30 360	31 587

RAÄ ansvarar för ca 150 fastigheter och ett 70-tal kulturmiljöer. Fastighetsbeståndet består av ruiner, runstenar, forngravar och kyrkor mm. Det finns fastigheter som inte är upptagna i balansräkningen som saknar anskaffningsvärde. Något krav på invärdering av tillgångar som anskaffats tidigare än 2003 finns inte och RAÄ har därför inte invärderat dessa tillgångar vilka följaktligen inte har något värde i bokföringen. Fastigheternas taxeringsvärde uppgår till 4 008 tkr.

Förbättringsutgifter på annans fastighet

	2011-12-31	2010-12-31
IB anskaffningsvärde	80 219	10 157
Årets anskaffningar	4 889	70 912
Årets utrangeringar	0	-850
Anskaffningsvärde UB	85 108	80 219
IB ack avskrivningar	-6 671	-4 299
Årets avskrivningar	-3 840	-3 222
Årets utrangeringar	0	850
Ack avskrivningar UB	-10 511	-6 671
Bokfört värde förbättringsutgifter på annans fastighet	74 597	73 548

Maskiner, inventarier, installationer m.m.

IB anskaffningsvärde	102 163	92 907
Byte av anläggningsgrupp	0	5 023
Årets anskaffningar	3 019	6 868
Årets utrangeringar	-11 583	-2 635
Anskaffningsvärde UB	93 599	102 163
IB ack avskrivningar	-70 350	-66 006
Årets avskrivningar	-7 023	-6 979
Årets utrangeringar	11 496	2 635
Ack avskrivningar UB	-65 877	-70 350
Bokfört värde maskiner, inventarier, installationer mm	27 722	31 813

Konst och andra ej avskrivningsbara tillgångar

IB anskaffningsvärde	676	1 259
Årets anskaffning	50	40
Avslutade inlösensärenden	-676	-623
Anskaffningsvärde UB	50	676
Bokfört värde	50	676

Pågående anläggningar

IB anskaffningsvärde	0	2 694
Omföring av saldo	0	-3 712
Årets anskaffningar	0	-445
Anskaffningsvärde UB	0	0

Bokfört värde pågående nyanläggningar	0	4 156
--	----------	--------------

Summa materiella anläggningstillgångar	132 729	137 624
---	----------------	----------------

Not 9

Periodavgränsningsposter – fordringar

	2011-12-31	2010-12-31
Förutbetalda kostnader		
Hyreskostnader	13 435	12 981
Övriga kostnader	1 947	2 398
Summa	15 382	15 379
Upplupna bidragsintäkter		
Fordringar projekt RAÄ exkl. UV	913	386
Summa	913	386
Upplupna intäkter		
Projektfordringar UV	18 418	21 532
Övriga upplupna intäkter	48	1 445
Summa	18 466	22 976
Summa periodavgränsningsposter - fordringar	34 761	38 741

Minskningen av upplupna intäkter förklaras främst av att projektfordringar inom den arkeologiska uppdragsverksamheten är lägre till följd av lägre uppdragsvolym.

Not 10

Avräkning med statsverket

	2011-12-31	2010-12-31
Anslag i icke räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	1 772	4 187
Redovisat mot anslag (bidrag)	253 625	261 393
Medel hänförliga till transfereringar mm som betalats från icke räntebärande flöde (utbetalningar)	-254 767	-263 809
<i>Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde</i>	630	1 772
Anslag i räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	-1 912	-12 516
Redovisat mot anslag utgifter	222 226	228 610
Anslagsmedel som tillförs räntekonto	-225 233	-224 355
Återbetalning av anslagsmedel	0	6 349
<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	-4 919	-1 912
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag		
<i>Ingående balans</i>	4 443	5 659
Redovisat under året enligt undantagsregeln	-1 118	-1 216
<i>Fordran av semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag</i>	3 325	4 443
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
<i>Ingående balans</i>		
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	537	1 470
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-255 304	-265 279
Betalningar hänförliga till anslag	254 767	263 809
<i>Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken</i>	0	0
Totalt	-964	4 303

Not 11

Kassa och bank

	2011-12-31	2010-12-31
Behållning på Räntekonto	5 867	0
Kassa Bank	0	0
Summa	5 867	0

Behållningen på räntekontot per 2010-12-31 var negativt varför föregående års saldo återfinns på balansräkningens skuldsida.

Not 12

Myndighetskapital

	2011-12-31	2010-12-31
Statskapital		
Kulturtillgångar	50	676
Anslagsfinansierade anläggningar	6 768	6 768
Summa	6 818	7 444
Donationskapital		
Donationskapital	282	270
Kapitalförändring enligt resultaträkningen föregående år		
Kapitalförändring enligt resultaträkningen föregående år	3 321	-30 320
Balanserad kapitalförändring föregående år	-68 391	-38 291
Justering donationskapital	-12	0
Korrigerad icke anslagsavräknade poster	0	220
Summa	-65 082	-68 391
Årets kapitalförändring	-2 876	3 321
Summa myndighetskapital	-60 858	-57 356

Ett antal fyndinlösningsärenden har avslutats och värdet för kulturtillgångar har således minskat. Anslagsfinansierade anläggningstillgångar utgörs av systemen Platser, K-samsök och Kringla vilka har finansierats med anslag 7:2, ap 3. Svensk museitjänst fördes per 2010-01-01 över till Riksantikvarieämbetet från Riksarkivet. Verksamhetens balanserade underskott fördes då också över mellan myndigheterna.

Not 13

Avsättningar

	2011-12-31	2010-12-31
Avsättningar för pensioner		
Ingående avsättning	8 647	4 892
Årets pensionskostnad	468	6 821
Årets pensionsutbetalningar	-3 749	-3 066
Utgående avsättning	5 366	8 647
varav särskild löneskatt	1 048	1 688
Övriga avsättningar		
Avsättning avgångsvederlag		
-årets förändring	0	-278
-utgående balans	0	0
Avsättning lönekostnader avseende personal i omställning		
-årets förändring	-2 177	2 246
-utgående balans	70	2 246
Engångspremier särskild pensionsersättning		
-årets förändring	-2 890	-108
-utgående balans	313	3 204
Avsättning för särskild kompetensutveckling		
Ingående balans	3 473	0
-årets förändring	-18	0
-utgående balans	3 455	0
Summa	3 838	5 450
Summa avsättningar	9 205	14 097

Avsättningar för pensioner har minskat under 2011. Avsättningen avser totalt 16 personer varav fyra avser delpension. Avsättning för särskild kompetensutveckling redovisades till och med 2010 som en periodavgränsningspost.

Not 14

Skulder m.m.

	2011-12-31	2010-12-31
Lån i Riksgäldskontoret		
Låneram enligt 20§ lag (1996:1059) om statsbudgeten	155 000	155 000
Ingående skuld	134 789	70 659
Upptagna lån under året	19 652	82 681
Amorteringar	-17 131	-18 551
Utgående låneskuld	137 310	134 789
Räntekontokredit i riksgäldskontoret		
Beviljad kreditram	45 000	34 380
Utgående skuld	0	13 237
Skulder till andra myndigheter		
Leverantörsskuld statliga	8 407	7 574
Övriga skulder, statliga	5 746	6 469
Summa statliga skulder	14 152	14 043
Leverantörsskuld övriga	16 081	19 633
Övriga skulder	3 557	3 539
Summa skulder m.m.	171 101	185 241

Myndighetens skulder har minskat relativt föregående årsskifte. Den främsta orsaken är att saldot på räntekontot nu är positivt. Saldot redovisas därför på tillgångssidan.

Not 15

Periodavgränsningsposter - skulder

	2011-12-31	2010-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inkl sociala avgifter	10 876	10 798
Upplupna löner inkl sociala avgifter	1 767	1 675
Upplupna bidrag	387	0
Avgångsvederlag	0	1 381
Avsättning för särskild kompetensutveckling	0	3 473
Övrigt	378	690
Summa	13 408	18 018
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag statliga	38 464	39 383
Oförbrukade bidrag utomstatliga	8 184	8 866
Donationer	764	750
Summa	47 412	48 999
Övriga förutbetalda intäkter		
Förutbetalda intäkter UV:s projekt övriga projekt	15 776	17 058
Förutbetalda intäkter UV:s projekt statl projekt	31 693	18 381
Befarade projektunderskott	1 140	793
Förutbetalda hyresintäkter statliga	3 020	1 760
Förutbetalda hyresintäkter utomstatliga	2 129	2 079
Övriga förutbetalda intäkter	0	311
Summa	53 757	40 383
Summa periodavgränsningsposter - skulder	114 578	107 400

Periodavgränsningsposterna har ökat något jämfört med 2010. Ökningen beror främst på förutbetalda intäkter i den arkeologiska uppdragsverksamheten (UV) som till viss del är en följd av förbättrade faktureringsrutiner. Avsättning av särskild kompetensutveckling redovisas från och med 2011 som en övrig avsättning (se not 12).

Riksantikvarieämbetet har inte redovisat någon prestation för uppgiften om generationsmål för miljöarbetet mm. på grund av att någon uppgift om volym inte finns. Den verksamhet som genomförts finns beskriven på sida 28.

Jag bedömer att Riksantikvarieämbetet genom att genomföra de prestationer som redovisas har nått målen för 2011.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2012-02-20

Inger Liliequist, riksantikvarie

